

**МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТРОЕВИ УСТАВ

**НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Обнародван в ДВ бр. 7 / 25.01.2013г.

СОФИЯ - 2013

ЗАПОВЕД

**НА МИНИСТЪРА НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

20.12.2012 г.

№ ОХ - 877

гр. София

СЪДЪРЖАНИЕ: Относно утвърждаване на Строеви устав на въоръжените сили на Република България

На основание чл. 26, т. 30 и чл. 31, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България,

ЗАПОВЯДВАМ:

1. Утвърждавам „Строеви устав на въоръжените сили на Република България”. Уставът влиза в сила 3 дни след обнародването му в „Държавен вестник”.

2. Отменям Строеви устав на въоръжените сили на Република България”, обявен с МЗ № 59 от 14.07.1977г.

**МИНИСТЪР НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

АНИО АНГЕЛОВ

ЧАСТ ПЪРВА

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I

Общи положения

Чл. 1. Този устав определя задълженията на военнослужещите преди строяването и в строя, строевите хватки и движението без оръжие и с оръжие, реда за отдаването на военна чест, изискванията към строевото обучение, начините за придвижване на военнослужещите на бойното поле, строевете на формиранията в пеши строй и на машини, извършването на строеви преглед и тържествен марш, положението на бойното знаме на военното формирование и строевите действия на военния духов оркестър.

Чл. 2. Разпоредбите на Строевия устав са задължителни и се изпълняват от всички командири (началници, ръководители) и личния състав от въоръжените сили на Република България.

Раздел II

Строеве и управлението им

Чл. 3. Основни понятия:

1. **Строй** - установено подреждане на военнослужещите и военните формирания за техните съвместни действия пешком и на машини.

2. **Редица** - строй, в който военнослужещите са подредени един до друг в една линия.

3. **Линия машини** - строй, в който машините са подредени една до друга в една линия.

4. **Фланг** - десният и левият край на строя. При обръщане на строя наименованието на фланговете не се изменя.

5. **Фронт** - страната на строя, към която военнослужещите са обърнати с лице (машините - с челната част).

6. **Тилна страна на строя** - противоположната страна на фронта.

7. **Интервал** - разстояние по фронта между военнослужещите (машините) и формиранията.

8. **Дистанция** - разстоянието в дълбочина между военнослужещите (машините) и формиранията.

9. **Широчина на строя** - разстоянието между фланговете.

10. **Дълбочина на строя** - разстоянието от първата редица (от стоящия отпред военнослужещ) до последната редица (до стоящия отзад военнослужещ), а

при действия с машини - разстоянието от първата линия машини (от отпред стоящата машина) до последната линия машини (до отзад стоящата машина).

11. Двуредичен строй - военнослужещи в една редица, разположени в тил на военнослужещи от друга редица на дистанция една крачка (една протегнатата ръка с положена длан на рамото на отпред стоящия военнослужещ). Редиците се наричат ПЪРВА и ВТОРА. При обръщане на строя наименованието на редиците не се променя.

а) Ако редиците са повече от две, строят е многоредичен.

б) Ако зад военнослужещия от първата редица не стои в тил военнослужещ от втората редица, то такава редица се нарича непълна.

в) Последната редица в многоредичния строй трябва да е винаги пълна, а в двуредичния - последната колона трябва да е пълна.

г) При обръщане на двуредичния (многоредичния) строй кръгом военнослужещият от пълната редица преминава в стоящата отпред непълна редица.

д) По-малко от четирима души винаги се строят в редица.

12. Едноредичният (редицата) и двуредичният (многоредичният) строй могат да бъдат СГЪСТЕНИ или РАЗРЕДЕНИ.

а) В **сгъстения строй** военнослужещите в редиците са разположени по фронта един до друг на интервали, равни на един „лакът”.

б) В **разредения строй** военнослужещите в редиците са разположени по фронта един до друг на интервали, равни на една крачка или на интервали, определени от командира (началника).

13. Колона - строй, в който военнослужещите са разположени в тил един зад друг, а формированията (машините) - едно зад друго на дистанция, установена от устава или командира (началника).

а) Колоните могат да бъдат по един, двама, трима, четирима и повече. По-малко от четирима души винаги се строят в колона по един.

б) Колоните се прилагат при строяване на формированията в походен или разгънат строй.

14. Разгънат строй – военни формирования, разположени на една линия по фронта в едноредичен или двуредичен строй (в линия машини), или в линия колони на интервали, определени в устава, или със заповед на командира (началника). Разгънатият строй се прилага при извършване на проверки, разчети, прегледи, паради и при други случаи.

15. Походен строй - формированието, строено в колона или формированията в колони, строени в тил едно зад друго на дистанции, определени в устава, или със заповед на командира (началника).

16. Направляващ - военнослужещ (формирование, машина), движещ се челно в указаното направление. По направляващия съобразяват своето движение останалите военнослужещи (формирования, машини).

17. Последен - военнослужещ (формирование, машина), който се движи последен в колоната.

Чл. 4. (1) Управление на строя се извършва с команди (заповеди), които се подават от командира (началника) на глас, със сигнали или с помощта на технически (подвижни) средства.

(2) Командите (заповедите) се предават по колоната от командирите (началниците) на формированията (старшите на машините) и назначените наблюдатели.

(3) **Управлението в машината** се извършва с команди (заповеди), подавани на глас, със сигнали и с помощта на средства за вътрешна свръзка.

(4) В строя старшият командир (началник) се намира там, от където му е най-удобно да командва. Останалите командири (началници) подават команди, като остават на места, които са определени от устава или със заповед на старшия командир (началник).

(5) В походния строй на формированията се разрешава на командирите на рота (батарея) и нагоре, да излизат от строя само за подаване на команди и проверка на изпълнението им.

Чл. 5. (1) Командата се разделя на **предварителна** и **изпълнителна**, но може да бъде и само изпълнителна.

(2) **Предварителната** команда се подава ясно и високо. Между предварителната и изпълнителната команда се оставя пауза от 3 - 4 сек., за да могат военнослужещите, намиращи се в строя да се концентрират.

1. По всяка предварителна команда военнослужещите, намиращи се в строя и извън строя, ако са на място заемат положение **„мирно“**.

2. По предварителната команда, когато военнослужещите са в движение преминават със строева крачка.

(3) **Изпълнителната** команда (в устава е напечатана с главни букви) се подава високо, отсечено и енергично.

1. За привличане на вниманието на формированието или на отделния военнослужещ в предварителната команда се казва наименованието на формированието или званието и фамилията на военнослужещия, например: **„Взвод (3 взвод) – СТОЙ!“**, **„Редник Петров, кръ-ГОМ!“**.

2. При изпълнение на хватки с оръжие в предварителната команда се казва наименованието на оръжието, например: **„Автомати на гър-ДИ!“**, **„Картечници на ре-МЪК!“** и т.н.

3. Гласът при подаването на командите трябва да съответства на дълбочината на строя и да се отдава ясно, без рязко повишаване.

Чл. 6. (1) Сигналите за управление на строя и сигналите за управление на машините са посочени в приложения 1 и 2.

(2) При формиране на войскава единица със състав от различни държави, назначеното командване утвърждава условни сигнали за управлението на строя.

Чл. 7. (1) При подаване на команди със сигнал предварително се подава сигналът **„ВНИМАНИЕ“**, а когато командата се отнася само до едно от формированието, подава се сигнал, указващ номера на това формирование. Сигналите за обозначаване на номерата на формированията се уточняват от командира (началника) на формированието.

(2) Готовността за приемане на командата със сигнал се известява също със сигнала **„ВНИМАНИЕ“**.

(3) Получаването на сигнала се потвърждава чрез повтарянето му или чрез подаване на съответен сигнал от командира (началника) на формирането.

Чл. 8. За да се отмени или прекрати изпълнението на хватка, подава се командата **„ОСТАВИ“**. По тази команда се заема положението, което е било преди изпълнението на хватката.

Чл. 9. При обучението се допуска изпълнението на посочените в устава хватки, а също обръщанията и движенията да се изпълняват на подразделения, например: **„Автомат на гърди, на подразделения: прави - ЕДНО, прави - ДВЕ, прави – ТРИ!“**, **„Надясно, на подразделения: прави - ЕДНО, прави – ДВЕ!“**.

Чл. 10. (1) При сформирание на сборни команди се прави строеви разчет на формированията.

(2) За разчета военнослужещите се строят в двуредичен строй и се преброяват по реда на номерата.

(3) В зависимост от числеността на командата се прави последователно разчет на роти, взводове и отделения и се назначават командири на тези формирования.

(4) За участие в паради, както и при други случаи, формирането по заповед на командира (началника) се строява в обща колона по двама, трима и повече, като строяването се извършва по височина.

Чл. 11. (1) Строяването, движението, промяната на направлението и другите действия на формированията и тези от родовете и специалните войски се извършват по команди и правила, посочени в този устав.

(2) В командите освен наименованията „отделение (разчет, екипаж)“, „взвод (група)“, „рота (батарея)“, „батальон (дивизион, ескадрила)“ и „полк“, „бригада (база)“, при участие на повече формирования се указва и тяхната номерация.

(3) Когато военнослужещите се намират във войсковите райони, занятията по строева подготовка се провеждат на строевия плац, съгласно приложение 3, като ръководителите на занятия изготвят предварително планове, съгласно приложения 4, 5 и 6.

Раздел III

Задължения на командирите (началниците) и военнослужещите преди строяването и в строя

Чл. 12. Командирът (началникът) е длъжен:

1. да укаже мястото, времето, реда за строяване, формата на облеклото, снаряжението, въоръжението, бойната и друга техника;

2. да провери и да знае наличността на подчинените си в строя, въоръжението, бойната и друга техника, боеприпасите, средствата за защита и преносимия окопен инструмент;

3. да провери външния вид, опрятността на облеклото, наличието и правилното прогонване на снаряжението на подчинените си;

4. да поддържа дисциплината в строя и да следи точно ли се изпълняват командите и сигналите от формиранията и как военнослужещите изпълняват задълженията си в строя;

5. при подаване на команди в пеши строеве на място да заема положение „мирно“;

6. при строяване на формиранията с бойна и друга техника да ѝ извърши външен преглед, да провери наличието и изправността на оборудването на машините за превозване на личен състав, закрепването на превозваната (теглената) материална част, както и подреждането на имуществото, а в движение да спазва определената дистанция, скорост и правилата за движение;

7. да познава и да използва сигналите за управление на строя и сигналите за управление на машините, посочени в приложения 1 и 2.

8. да проверява подчинените си за носенето на отличителните знаци на пагоните, съгласно приложение 7.

Чл. 13. Военнослужещият е длъжен:

1. да поддържа външния си вид, съгласно Устава за войсковата служба;

2. да провери изправността на оръжието, боеприпасите, зачислената му бойна и друга техника.

3. да поддържа в изправност индивидуалните средства за защита, преносимия окопен инструмент, облеклото и снаряжението, както и да поставя индивидуални табели (етикети) на тях;

4. старателно да поддържа облеклото си, правилно да подготвя и прогонва снаряжението, както и да помогне на колегата си за отстраняване на забелязаните недостатъци;

5. да знае мястото си в строя и по команда веднага да го заема;

6. при движение да спазва равнението, установения интервал и дистанция;

7. да не излиза от строя (машината) без разрешение;

8. да не разговаря в строя без разрешение;

9. да внимава за заповедите (разпорежданията) и командите (сигналите) на своя командир (началник), бързо и точно да ги изпълнява без да пречи на останалите;

10. когато е наблюдател, да предава заповедите, командите (сигналите) точно, високо и разбрано;

11. да спазва изискванията за оборудване на униформеното облекло и пагоните с отличителни знаци.

Ч А С Т В Т О Р А

СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ БЕЗ ОРЪЖИЕ И С ОРЪЖИЕ

Г Л А В А П Ъ Р В А

СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ БЕЗ ОРЪЖИЕ

Раздел I

Строеви стоеж

Чл. 14. Строевият стоеж (фиг. 1 а) се заема по команда „СТРОЙ СЕ!”. По тази команда бързо се застава в строя изправено, без напрежение, токовете на обувките допрени, а носовете разтворени по линията на фронта на широчина едно стъпало; краката в коленете се изправят, без да се напрягат; гърдите се приповдигат, раменете се разтварят; ръцете се отпускат така, че китките да бъдат обърнати с дланите навътре, встрани и по средата на бедрата, а пръстите свити, да се допират до бедрата; главата се държи изправена, гледа се право напред в готовност за незабавно действие.

фиг. 1 а - Строеви стоеж

Чл. 15. (1) На място по команда „МИРНО!” по най-бързия начин се заема строеви стоеж, без да се мърда, като левият крак се прибира до десния, а ръцете се обтягат до бедрата (фиг. 1 а).

(2) Положение „**мирно**” на място се заема и без команда при:

1. отдаване и получаване на заповеди;
2. рапорт и обръщане на военнослужещите един към друг;
3. изпълнение на Химна на Република България;
4. отдаване на чест и при подаване на команди.

фиг. 1 б – Положение „свободно”

Чл. 16. По команда „**СВОБОДНО!**” левия крак се изнася на половин крачка в ляво, лявата ръка обхваща китката на дясната зад гърба, тежестта на тялото се разпределя равномерно на двата крака, раменете и главата се държат изправени, без да се отслабва вниманието и без да се разговаря (фиг. 1 б).

Чл. 17. (1) По команда „**СВОБОДНО - ПОПРАВИ СЕ!**”, без да се напуска мястото в строя, се поправят оръжието, облеклото и снаряжението.

(2) При необходимост да се излезе от строя се иска разрешение от непосредствения (прекия) началник. Разговаря се само с разрешение на старшия командир (началник), а пушенето се извършва на определените места.

Чл. 18. (1) По команда „**Шапки-ДОЛУ!**”. Шапката (фуражката, пилотката, баретата) се сема.

фиг. 2 - Положение при снета шапка

(2) Когато военнослужещият е **без оръжие**, по предварителната команда шапката се хваща с дясната ръка за козирката (за предната горна част). При изпълнителната команда тя енергично се сваля до бедрото, като дясната ръка се прибира към тялото и държи шапката с долната част към бедрото.

(3) Когато военнослужещият е **с оръжие**, по предварителната команда шапката се хваща със свободната ръка за козирката, а пилотката, баретата за предната горна част. При изпълнителната команда тя енергично се сваля до бедрото, като ръката се прибира към тялото и държи шапката (пилотката, баретата) с долната част към бедрото.

(4) Военнослужещият когато е с оръжие през рамо, командата „шапки долу” се изпълнява съгласно ал. 2.

Чл. 19. (1) Шапката (фуражката, пилотката, баретата) се поставя по командата „**НАЛОЖИ!**” в две хватки.

(2) Първа хватка - шапката се поставя на главата.

(3) Втора хватка - ръката енергично се прибира към тялото.

Раздел II

Обръщане на място

Чл. 20. (1) Обръщането на място се изпълнява по командите „**Надяс-НО!**”, „**Полунадяс-НО!**”, „**Наля-ВО!**”, „**Полуналя-ВО!**”, „**Кръ-ГОМ!**”.

(2) Обръщанията кръгом (на 180°), наляво (на 90°), полуналяво (на 45°) се извършват към страната на лявата ръка на петата на левия крак и на пръстите на десния.

(3) Обръщанията надясно (на 90°) и полунадясно (на 45°) се извършват към страната на дясната ръка на петата на десния крак и на пръстите на левия крак.

(4) Обръщанията се изпълняват в два такта.

1. По първия такт се обръща, като се запазва правилното положение на тялото и без да се сгъват краката в коленете, тежестта на тялото се пренася на стоящия отпред крак.

2. По втория такт по най-късия път се прибира другият крак.

Раздел III

Движение

Чл. 21. Движението се извършва ходом или бегом. Нормалната скорост за движение ходом е 110 - 120 крачки в минута. Големината на крачката е 70 - 80 см. Нормалната скорост за движение бегом е 165 - 180 крачки в минута. Големината на крачката е 85 - 90 см.

Чл. 22. (1) При движение ходом, крачката бива строева или походна.

(2) **Строевата крачка** се прилага в движение от военнослужещи и формирования при:

1. Отдаване на чест по време на движение,;
2. Подхождане на военнослужещ към началника и отхождане от него;
3. Провеждане на занятия;
4. Излизане (връщане) от (в) строя;
5. Преминаване на формированията в тържествен марш.

(3) **Походната крачка** се използва във всички останали случаи.

Чл. 23. (1) За движение със строева крачка се подава командата „**Със строева крачка, ходом – МАРШ!**”, а за движение с походна крачка, командата „**Ходом – МАРШ!**”.

(2) По предварителната команда „**Със строева крачка, ходом!**” тялото се подава малко напред, тежестта му се пренася повече върху десния крак, като се запазва устойчивост, а по изпълнителната команда „**МАРШ!**” движението започва с левия крак с пълна крачка.

фиг. 3 - Движение със строева крачка

(3) При движение със строева крачка (фиг. 3) кракът се изнася на височина 15-20 см от земята с изпънати напред пръсти и се стъпва твърдо на цяло стъпало, като едновременно се отделя другия крак от земята. С ръцете се извършва движение покрай тялото, започвайки от рамото. **Напред**, сгъвайки ги в лактите така, че китките се повдигат на височина една длан под нивото на гърдите и една длан пред тялото. **Назад** - доколкото позволява раменната става. Пръстите на ръцете са полусвити, дланите обърнати към тялото.

(4) При движение главата и тялото са изправени и се гледа напред.

(5) При движение с **походна** крачка, кракът се изнася свободно без да се изпъват пръстите и се поставя на земята, както при обикновено ходене. Ръцете се движат свободно покрай тялото.

Чл. 24. При движение с походна крачка по команда „**Рота–МИРНО!**” се преминава към строева крачка. При движение със строева крачка по команда „**Рота – СВОБОДНО!**” се преминава към походна крачка.

Чл. 25. В движение излизането от строя, поправянето и разговарянето се извършва само с разрешение на командира (началника).

Чл. 26. (1) Движението бегом се започва по команда „**Бегом – МАРШ!**”.

(2) При движение от място по предварителната команда „**Бегом!**” тялото се подава леко напред, ръцете се полусвиват, като лактите се дават малко назад. По изпълнителната команда „**МАРШ!**” бягането се започва с левия крак, ръцете извършват свободни движения напред и назад в такта на бягането.

(3) За преминаване в движение от ходом в бегом, командата се подава при движение с походна крачка. По предварителната команда ръцете се полусвиват, като лактите се дават малко назад. Изпълнителната команда се подава едновременно с поставянето на левия крак на земята. По тази команда с десния крак се прави крачка и с левия се започва движение „бегом”.

(4) За преминаване в движение от бегом в ходом се подава команда „**Ходом – МАРШ!**”. Изпълнителната команда „**МАРШ!**” се подава едновременно с поставянето на десния крак на земята. По тази команда се правят още две крачки бегом и с левия крак се започва движение с походна крачка.

фиг. 4 - Ходом на място

Чл. 27. (1) Движението ходом (бегом) на място се извършва по команда „**На място, ходом (бегом) – МАРШ!**” (в движение - „**НА МЯСТО!**”)

(2) По тази команда движението се извършва с повдигане и отпускане на краката, при това кракът се повдига от земята на 15 - 20 см и се поставя на земята с предната част на стъпалото и върху цяло стъпало (при бегом - на предната част на стъпалото). Ръцете се движат в такт с крачката (фиг. 4).

(2) По команда **„ПРАВО!“**, която се подава едновременно с поставянето на левия крак на земята, с десния крак се прави още една крачка на място и с левия крак се започва движение с пълна крачка.

Чл. 28. За спиране на движението се подава команда **„СТОЙ!“**. По изпълнителната команда, подавана едновременно с поставянето на десния или левия крак на земята, се прави още една крачка и като се прибере кракът, се взема положение **„мирно“**.

Чл. 29. За промяна скоростта на движението се подават командите **„ПО-БЪРЗА КРАЧКА!“**, **„ПО-БАВНА КРАЧКА!“**, **„ПОЛУКРАЧКА!“**, **„ПЪЛНА КРАЧКА!“**.

Чл. 30. За преместване на отделен военнослужещ на няколко крачки встрани се подава команда, например: **„Редник Петров, две крачки вдясно (вляво), ходом - МАРШ!“**. По тази команда се правят две крачки вдясно (вляво), като след всяка крачка кракът се прибира.

Чл. 31. За придвижване напред или назад на няколко крачки се подава команда, например: **„Редник Иванова, две крачки напред (назад), ходом - МАРШ!“**. По тази команда се правят две крачки напред (назад) и се прибира кракът. При придвижване надясно, наляво и назад ръцете не се движат.

Раздел IV

Обръщане в движение

Чл. 32. (1) Обръщанията в движение ходом се изпълняват по командите **„Надясно!“**, **„Полунадясно!“**, **„Наляво!“**, **„Полуналяво!“**, **„Кръгом - МАРШ!“**.

(2) За обръщане **надясно** и **полунадясно** изпълнителната команда се подава едновременно със стъпването с десния крак. По тази команда се прави крачка с левия крак, обръща се на пръстите на левия крак, едновременно с обръщането се изнася десния крак напред и се продължава движението в новото направление.

(3) За обръщане **наляво** и **полуналяво** изпълнителната команда се подава едновременно със стъпването с левия крак. По тази команда се прави крачка с десния крак, обръща се на пръстите на десния крак, едновременно с обръщането се изнася левия крак напред и се продължава движението в новото направление.

(4) За обръщане **кръгом** изпълнителната команда **„МАРШ!“** се подава едновременно със стъпването с десния крак. По тази команда се прави още една крачка с левия крак (по такта едно), изнася се десният крак половин крачка напред и малко вляво и обръщайки се рязко на пръстите на двата крака към страната на лявата ръка (по такта две), продължава се движението с левия крак в новото направление (по такта три). При обръщанията ръцете се движат в такт с крачката.

(5) Обръщанията и полуобръщанията надясно и наляво при движение бегом се изпълняват по същите команди както при движение ходом, с обръщане на място на два такта в такта на бягането. Обръщането кръгом при бягане се извършва към страната на лявата ръка на място на четири такта на бягането.

ГЛАВА ВТОРА

СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ С ОРЪЖИЕ

Раздел I

Строеви стоеж с оръжие

Чл. 33. (1) Строевият стоеж с оръжие е същия както и без оръжие.

фиг. 5 - Строеви стоеж с оръжие

фиг. 5 а

фиг. 5 б

фиг. 5 в

а – с автомат с дървен (пластмасов) приклад; *б* – с автомат със сгъваем приклад; *в* – с карабина (снайперна пушка); *г* – с лека картечница; *д* – с лека гранатохвъргачка.

(2) Автоматът се държи в положение „на ремък” с дулото нагоре, а автоматът със сгъваем приклад - с дулото надолу (фиг. 5 а, б).

(3) Леката картечница се държи „при нозе” с дясната ръка така, че прикладът да стои с целия затилък на земята, като се допира до стъпалото на десния крак, с острия ъгъл на линията на пръстите. Дясната ръка е отпусната свободно, като е обхванала цевта и газовата тръбичка (фиг. 5 г).

(4) Снайперната пушка (карабината) се държи „при нозе” с дясната ръка така, че прикладът да стои с целия затилък на земята, като се допира до стъпалото на десния крак, с острия ъгъл на линията на пръстите. Дясната ръка е отпусната свободно, като е обхванала цевта и газовата тръбичка (фиг. 5 в).

(5) Леката гранатохвъргачка в положение „на ремък” се държи с дулната част нагоре (фиг. 5 д).

фиг. 5 г

фиг. 5 д

(6) Когато военнослужещият е с оръжие, командата **„СВОБОДНО!“** се изпълнява, като левия (десния) крак се отпуска в коляното, без да се измества от мястото, лявата ръка остава прибрана до бедрото, а с дясната се държи оръжието.

Раздел II

Изпълнение на хватки с оръжие на място

Чл. 34. (1) Автоматът от положение „на ремък“ се взема „на гърди“ по команда **„Автомат на гър-ДИ!“** в три хватки.

фиг. 6 - Хватки с автомат „на гърди“ от положение „на ремък“

фиг. 6 а

фиг. 6 б

фиг. 6 в

(2) Първа хватка. Дясната ръка се изнася по ремъка малко нагоре, сменя се автоматът от рамото и като се хваща с лявата ръка за ложата и полуложата, държи се отпред с пълнителя наляво, а с дулния срез на височината на брадата (фиг. 6 а).

(3) Втора хватка. С дясната ръка ремъкът се отстранява вдясно и се хваща с дланта надолу, едновременно лакътят на дясната ръка се провира под ремъка (фиг. 6 б).

(4) Трета хватка. Ремъкът се прехвърля през главата, автоматът се хваща с дясната ръка за шийката на приклада, а лявата ръка се отпуска бързо (фиг. 6 в).

фиг. 6 г

фиг. 6 д

Чл. 35. (1) Автоматът със сгъваем приклад от положение „на ремък” се взема „на гърди” в две хватки.

(2) Първа хватка. Автоматът се сменя с дясната ръка от рамото, без да се изважда лакътят на дясната ръка от ремъка и като се хване оръжието с лявата ръка за ложата и полуложата отдолу, държи се с пълнителя надолу и с дулото наляво (фиг. 6 г).

(3) Втора хватка. Ремъкът се прехвърля зад главата на лявото рамо с дясната ръка, с която се хваща автомата за цевната кутия, а лявата ръка се отпуска бързо (фиг. 6 д).

фиг. 7 - Хватки с автомат „на ремък” от положение „на гърди”

фиг. 7 а

фиг. 7 б

фиг. 7 в

фиг. 7 г

Чл. 36. (1) Автоматът от положение „на гърди” се взема „на ремък” по команда „На ре-МЪК!” в три хватки.

(2) Първа хватка. Автоматът се хваща с лявата ръка за ложата и полуложата отдолу и едновременно, като се изнесе малко напред и нагоре, изважда се дясната ръка изпод ремъка, хваща се с нея шийката на приклада и оръжието се държи така, както е показано на (фиг. 7 а).

(3) Втора хватка. Автоматът се повдига нагоре, ремъкът се прехвърля през главата и оръжието се държи отпред вертикално с пълнителя вляво, а с дулния срез на височината на брадата (фиг. 7 б).

(4) Трета хватка. С дясната ръка се хваща горната част на ремъка и автоматът се прехвърля на дясното рамо в положение „на ремък”, а лявата ръка се отпуска бързо (фиг. 5 а).

Чл. 37. (1) Автоматът със сгъваем приклад от положение „на гърди” се взема „на ремък” по същата команда в три хватки.

(2) Първа хватка. Автоматът се хваща с лявата ръка отгоре за цевта и газовата тръбичка и като се изнася малко нагоре, лакътят на дясната ръка се изважда изпод ремъка, с дясната ръка, обърната с дланта надолу, се хваща ремъка до цевната кутия (фиг. 7 в).

(3) Втора хватка. Като се обръща автоматът с цевната кутия нагоре, ремъкът се прехвърля през главата и оръжието се държи с пълнителя вдясно (фиг. 7 г).

(4) Трета хватка. Автоматът се прехвърля на дясното рамо в положение „на ремък” и бързо се отпуска лявата ръка (фиг. 5 б).

Чл. 38. (1) Картечницата (снайперната пушка) се взема „на ремък” от положение „при нозе” по командата „На ре-МЪК!” в три хватки.

фиг. 8 - Хватки „на ремък” с лека картечница

фиг. 8 а

фиг. 8 б

(2) Първа хватка. С дясната ръка се повдига картечницата (снайперната пушка), без да се отделя от тялото и се обръща с ръкохватката вляво. С лявата ръка се хваща за дръжката (ложката) и се държи с дулния срез на височината на очите, като се притиска с лакътя на дясната ръка (фиг. 8 а, б и в).

фиг. 8 - Хватки „на ремък” с лека картечница

фиг. 8 в

фиг. 8 г

фиг. 8 д

(3) Втора хватка. Ремъкът се хваща с дясната ръка и се изпъва наляво (фиг. 8 в, г).

(4) Трета хватка. Картечницата (снайперната пушка) бързо се прехвърля зад рамото. Лявата ръка се прибира към тялото, а дясната се отпуска по ремъка така, че от лакътя надолу да бъде в хоризонтално положение. Картечницата (снайперната пушка) леко се притиска с лакътя към тялото (фиг. 8 г, д).

Чл. 39. (1) Картечницата (снайперната пушка) се взема „**при нозе**” от положение „**на ремък**” по командата „**При но-ЗЕ!**” в две хватки.

(2) Първа хватка. Дясната ръка се подава по ремъка малко нагоре, картечницата (снайперната пушка) се сменя от рамото и като се хване с лявата ръка за ложата, а с дясната за цевта и газовата камера, се държи отпред с ръкохватката наляво и дулния срез на височината на очите (фиг. 8 б).

(3) Втора хватка. Лявата ръка бързо се отпуска, а с дясната плавно се поставя картечницата (снайперната пушка) на земята до десния крак.

Чл. 40. (1) При необходимост за отпускане (стягане) на ремъка се подава командата „**Отпусни (стегни) РЕМЪКА!**”, като по предварителната команда „**Отпусни (стегни)**” автоматите и ръчните гранатохвъргачки се вземат в дясната ръка, картечниците се поставят „при нозе”, а прикладът на автоматите със сгъваем приклад освен това се разгъва.

(2) По изпълнителната команда „**РЕМЪКА!**”, военнослужещият се обръща полунадясно, едновременно с левия крак се прави крачка вляво и навеждайки се напред, оръжието се опира с приклада в ходилото на левия крак. Цевта се поставя на извивката на десния лакът и краката не се сгъват в коленете. С дясната ръка се държи токата, с лявата се затяга (отпуска) ремъка и самостоятелно се заема строевия стоеж.

Чл. 41. Преди подаването на командите „**През ра-МО!**”, „**На ре-МЪК!**” и „**На гър-ДИ!**” оръжието предварително е поставено на предпазител.

Чл. 42. (1) Ако е необходимо да се смене или постави ножът, се подават командите „**Снеми-НОЖА!**” и „**Постави-НОЖА!**”. Поставянето на ножа на автомата се изпълнява, по команда „**Постави-НОЖА!**”, в пет хватки.

(2) Първа хватка. По предварителната команда „**Снеми (постави)!**” палецът на дясната ръка се поставя под ремъка, а с лявата ръка се разкопчава ножа. По изпълнителната команда „**НОЖА!**”, автоматът енергично се изхвърля пред гърдите и с лявата ръка се обхващат ложата и полуложата. Дясната ръка пуска ремъка и обхваща оръжието над лявата ръка за газовата тръбичка, газовата камера и цевта. Автоматът стои отвесно, прибран към гърдите с пълнителя вляво, а дулният срез е на височина на брадата.

(3) Втора хватка. Лявата ръка пуска автомата, хваща ножа за дръжката отвътре (палецът отзад), изтегля го, обръща го с острието нагоре и го поднася към ключалката.

(4) Трета хватка. Поставя се ножа, след което с лявата ръка се обхваща автомата под дясната ръка.

(5) Четвърта хватка. Дясната ръка пуска автомата, хваща ремъка, а лявата ръка изнася напред автомата до опъване на ремъка.

(6) Пета хватка. Автоматът се взема „**на ремък**” като се изхвърли оръжието на дясното рамо.

Чл. 43. За снемане на ножа се подава командата „**Снеми НОЖА!**”, в пет хватки:

1. Първа хватка. Изпълнява се съгласно чл. 41, ал. 2.
2. Втора хватка. Лявата ръка пуска автомата и сменя ножа.
3. Трета хватка. Лявата ръка обръща ножа с острието надолу и го поставя в ножницата.
4. Четвърта хватка. Автоматът се хваща с лявата ръка под дясната, дясната ръка пуска оръжието и хваща ремъка, а лявата изнася напред автомата до опъване на ремъка.
5. Пета хватка. Изпълнява се съгласно чл. 42, ал. 6.

Чл. 44. (1) Оръжието от положение „на ремък” се взема „през рамо” по команда „Оръжие през ра-МО!” в две хватки, като автоматът е без поставен нож.

(2) Първа хватка. Ремъкът се хваща с лявата ръка малко по-ниско от дясното рамо, а с дясната ръка едновременно се хваща приклада (автоматът със сгъваем приклад и леката гранатохвъргачка се хващат за цевта до долната гривна).

(3) Втора хватка. С дясната ръка оръжието се повдига нагоре, а с лявата се прехвърля ремъка през главата върху лявото рамо. Оръжието и ръцете се отпускат бързо (фиг. 9).

фиг. 9 - Положение на оръжието „през рамо”

фиг. 9 а – за автомат

фиг. 9 б – за лека картечница

фиг. 9 в – за гранатохвъргачка

Чл. 45. (1) Оръжието от положение „през рамо” се взема „на ремък” по команда „Оръжие на ре-МЪК!” в две хватки.

(2) Първа хватка. Ремъкът се хваща с лявата ръка малко по-ниско от лявото рамо, а едновременно с дясната ръка се хваща приклада (цевта).

(3) Втора хватка. С дясната ръка се повдига оръжието, а с лявата се прехвърля ремъка през главата върху дясното рамо. Ремъкът се хваща с дясната ръка, както е показано на фиг. 5 а, б, д и на фиг. 8 д, лявата ръка бързо се отпуска.

Чл. 46. За вземане на автомата от положение „на гърди” в положение „през рамо” и от положение „през рамо” в положение „на гърди”, и на карабината от положение „през рамо” в положение „при нозе”, оръжието предварително се взема по команда в положение „на ремък”.

Чл. 47. При вземане на автомата със сгъваем приклад от положение „на гърди” в положение „през рамо”, оръжието се хваща с дясната ръка за дулната част на цевта и се поставя в положение „през рамо”.

Чл. 48. При изпълнение на хватката на автомата със сгъваем приклад „на гърди” от положение „през рамо”, оръжието се хваща с дясната ръка за дулната част на цевта и като се издърпа към лявото рамо, се поставя в положение „на гърди”.

Чл. 49. Картечниците се вземат в положение „през рамо”, както е по-удобно.

Чл. 50. При обща команда „При но-ЗЕ!” картечниците се поставят до десния крак, а положението на автоматите и леките гранатохвъргачки не се изменя.

Чл. 51. При неправилно положение на оръжието се подават следните команди, например: „Исправи (завърти) ПРИКЛАДА!”, „Ножът ПО-ВИСОКО (ПО-НИСКО)!”, „Прикладът ПО-ВИСОКО (ПО-НИСКО)!”.

Чл. 52. (1) Оръжието „за преглед” се взема от положение „на ремък”, по командата „Оръжието за ПРЕГЛЕД!”, в три хватки.

(2) Първа хватка. От основен строеж с оръжие „на ремък”, при подаване на командата, военнослужещият се завърта под **45 градуса** полунадясно, след което прави пълна строева крачка с левия крак напред.

(3) Втора хватка. Дясната ръка издърпва енергично ремъка нагоре, така че да подаде приклада напред, лявата ръка хваща шийката на приклада. Снема автомата от рамо и като го прехваща за ложата и полуложата, енергично подава дулната част напред. Дясната ръка изважда пълнителя и го премества в лявата ръка с подавателя нагоре и изпъкналата част напред, като с пръстите на лявата ръка притиска пълнителя към ложата на автомата.

(4) Трета хватка. Дясната ръка сема предпазителя на автомата (снайперната пушка), дърпа затворната рама назад, като едновременно с това военнослужещият докладва на проверяващия, например: „Господин капитан автомат (снайперната пушка) № 1020 готов за преглед” (фиг. 10 а, б). След прегледа на патронника и пълнителя, отпуска затворната рама напред, натиска спусъка (чукето на бойния зъб), поставя автомата (снайперната пушка) на предпазител, поставя пълнителя и взема автомата (снайперната пушка) „на ремък”.

фиг. 10 - Положение „за преглед” с автомат и снайперна пушка

фиг. 10 а – с автомат

фиг. 10 б – със снайперна пушка

Чл. 53. (1) Оръжието „за преглед” с лека картечница се взема от положение „при нозе” по командата „Оръжието за ПРЕГЛЕД!” в три хватки.

(2) Първа хватка. От основен стоеж с оръжие „при нозе”, при подаване на командата, военнотружешият се завърта под **45 градуса** полунадясно, след което прави пълна строева крачка с левия крак напред, с дясната ръка поставя картечницата на двуногата, след това, без да се изправя, се опира с двете ръце на земята и като изнася левия крак назад, заема положение за стрелба лежешком. Краката са свободно изпълнати и разкрасени, с ходила, обвърнати навън, гръдният кош леко приповдигнат, без да опира земята.

(3) Втора хватка. С дясната ръка се сменя кутията, отваря се капака на цевната кутия и се издърпва затворната рама назад до крайно положение, след което мерачът докладва на проверяващия, например: „Господин капитан картечница № Д 10130 готова за преглед” (фиг. 11).

(4) Трета хватка. След преглед на кутията и картечницата, мерачът самостоятелно затваря капака на цевната кутия и извършва контролно спускане, след което самостоятелно взема оръжието „при нозе” и присъединява към картечницата кутията с лентата.

фиг. 11 - Положение „за преглед” с лека картечница

Чл. 54. (1) Оръжието „за преглед” с гранатохвъргачка се взема от положение „на ремък”, по командата „Оръжието за ПРЕГЛЕД!”, в три хватки.

(2) Първа хватка. От основен стоеж с гранатохвъргачка „на ремък”, при подаване на командата тялото се завърта под **45 градуса** полунадясно, след което се прави пълна строева крачка с левия крак напред, едновременно с това гранатохвъргачът сменя гранатохвъргачката от рамото си и я хваща лявата ръка с дулната част напред, с дясната ръка сменя калъфите, най-напред от затворната, а след това от дулната част на тялото на оръжието, изважда оптичния мерник от калъфа и го поставя на гранатохвъргачката.

(3) Втора хватка. Поставя се гранатохвъргачката върху дясното рамо и се придържа с лявата ръка за ръчката на тялото, а с дясната за ръчката на ударно-спускателния механизъм, като се освобождава от предпазителя и се издърпва чукчето на бойния зъб. След това гранатохвъргачът докладва на проверяващия, например: **„Господин капитан, гранатохвъргачка № ММ 123 готова за преглед”** (фиг. 12).

(4) Трета хватка. След прегледа на оръжието, гранатохвъргачът самостоятелно спуска чукчето на бойния зъб и поставя предпазител, сваля оптичския мерник от гранатохвъргачката и го поставя в калъфа, с дясната ръка поставя калъфите най-напред на дулната, а след това и на затворната част на тялото на гранатохвъргачката, като заема положение на **„на ремък”** с гранатохвъргачката - едновременно прибира левия крак.

фиг. 12 - Положение „за преглед” с гранатохвъргачка

Чл. 55. (1) Оръжието „за преглед” с пистолет се взема от положение **строеви стоеж с оръжие** по командата **„Оръжието за ПРЕГЛЕД!”** в три хватки.

(2) Първа хватка. С дясната ръка се изважда пистолета от кобура, а с лявата ръка се изважда пълнителя от основата на ръкохватката на пистолета и се поставя на **2-3 см** над показалеца с подавателя нагоре.

(3) Втора хватка. След сваляне на предпазителя с десния палец, с лявата ръка се издърпва затвора в задно крайно положение, след което едновременно с изнасянето на левия крак, двете ръце се изпъват напред и нагоре (фиг. 13), като се докладва на проверяващия например: **„Господин капитан, пистолет № РМ 2023 готов за преглед!”**.

(4) Трета хватка. След прегледа от ръководителя самостоятелно се взема пълнителя с лявата ръка, с палеца на дясната ръка се натиска копчето на затворната задръжка за да освободи затвора, натиска се спусъка, за да се извърши контролно спускане на чукчето, се поставя предпазителя в положение „предпазител”, след което се поставя пълнителя в основата на ръкохватката и се поставя пистолета в кобура, като се закопчава капака на кобура, като едновременно се прибира левия крак.

фиг. 13 - Положение „за преглед” с пистолет

Раздел III

Обръщане и движение с оръжие

Чл. 56. Обръщанията и движението с оръжие се изпълняват по същите правила и команди, както без оръжие.

Чл. 57. При обръщанията с картечница от положение „при нозе” на място, по предварителната команда оръжието се повдига малко и едновременно дулната част се приближава към тялото, а дясната ръка леко се притиска към дясното бедро. След обръщането, едновременно с прибирането на крака, оръжието се отпуска плавно на земята.

Чл. 58. За движение с картечницата от положение „при нозе” по предварителната команда „Ходом” оръжието се повдига, а по предварителната команда „Бегом” лявата ръка се полусвива в лакътя.

Чл. 59. При движение бегом оръжието се държи с леко свита дясна ръка така, че дулната част на оръжието да бъде малко подадена напред. При бягане в сгъстен строй ножът се прибира в канията.

Чл. 60. При движение с оръжие „при нозе” и в положения „на рамо”, „на ремък” и „на гърди” със свободната ръка, а при движение с оръжие „през рамо” с двете ръце се извършват свободни движения покрай тялото в такта на крачката.

Раздел IV

Изпълнение на строеви хватки с карабина на място и в движение

Чл. 61. Изпълнението на строевите хватки с карабина се изпълняват в състава на формированията, където има по длъжностно разписание/щат такова оръжие.

Чл. 62. При строевия стоеж (фиг. 14) карабината се държи „при нозе” с дясната ръка така, че прикладът да стои с целия затилък на земята, като се допира до стъпалото на десния крак. Дясната ръка е отпусната свободно, като е обхванала цевта и газовата тръбичка (фиг. 5 в).

фиг. 14 - Строеви стоеж с карабина

Чл. 63. (1) Карабината от „при нозе” се взема „на рамо” в две хватки по командата „На ра-МО!”.

фиг. 15 - Хватки „на рамо” с карабина

фиг. 15 а

фиг. 15 б

фиг. 15 в

(2) Първа хватка. С дясната ръка, като се повдигне и обърне карабината със затвора напред, се пренася отвесно до тялото към лявата страна и едновременно се прихваща с китката на дясната ръка за горната част на ложата и полуложата. Китката на лявата ръка се подава малко напред и карабината с приклада се поставя върху дланта на лявата ръка така, че затилъкът на приклада да лежи на дланта, палецът да бъде отпред, а останалите пръсти да бъдат притиснати към лявата страна на приклада. Карабината се държи отвесно пред лявото рамо с изпъната ръка, като с острия ъгъл на приклада се допира до левия крак отпред, а лакътят на дясната ръка се държи на височината на рамото (фиг. 15 б).

(3) Втора хватка. Бързо се отпуска дясната ръка, едновременно с лявата ръка се повдига карабината така, че със спусковата скоба да легне във вдлъбнатината на рамото и се държи, без да се извива встрани. Китката на лявата ръка се държи малко по-ниско от лакътя, прикладът се притиска към пояса. (фиг. 15 в).

Чл. 64. (1) Карабината от „на рамо” в положение „при нозе” се взема в три хватки по командата „При но-ЗЕ!”.

(2) Първа хватка. Бързо се отпуска лявата ръка, едновременно с дясната се обхваща карабината за горната част на ложата и полуложата и се поставя в положение, както е показано на (фиг. 15 б).

(3) Втора хватка. С дясната ръка карабината се пренася надолу към десния крак и се обръща със затвора към тялото, като се придържа с лявата ръка с палеца до тръбичката на ножа и пръстите изпънати под ъгъл 45°. Карабината се държи по протежение на бедрото на десния крак така, че прикладът с вътрешната страна да се допира до външната част на ходилото без да се опира в земята.

(4) Трета хватка. Бързо се отпуска лявата ръка, а с дясната се поставя карабината на земята (фиг. 15 а).

Чл. 65. При движение с оръжие „при нозе” и в положения „на рамо”, със свободната ръка, се извършва свободно движение покрай тялото в такта на крачката.

Чл. 66. (1) Ако е необходимо да се (сгъне) или постави ножът, се подават командите „Сгъни-НОЖА!” и „Постави-НОЖА!”. Поставянето на ножа се изпълнява по команда „Постави-НОЖА!” в две хватки.

(2) Първа хватка. По предварителната команда лявата ръка отключва ножа и го придържа успоредно на земята, като дланта сочи нагоре и пръстите са изпънати.

(3) Втора хватка. Енергично се повдига ножа, заключва се и лявата ръка се прибира към тялото.

Чл. 67. (1) За снемане на ножа се подава командата „Сгъни-НОЖА!” в две хватки.

(2) Първа хватка. По предварителната команда „Сгъни” лявата ръка отключва ножа и го придържа успоредно на земята, като дланта сочи надолу и пръстите са изпънати.

(3) Втора хватка. По изпълнителната команда „НОЖА” лявата ръка енергично сгъва ножа и се прибира към тялото.

Чл. 68. При движение с карабина „на рамо” по изпълнителната команда „Стой!” се спира и без команда карабината се взема „при нозе” по хватките, посочени в чл. 64. При движение с карабина в друго положение след спиране тя се взема при нозе само по команда.

Чл. 69. (1) В движение карабината от „при нозе” се взема „на рамо” в две хватки, както на място, посочени в чл. 63, по командата „На ра-МО!”, която се подава едновременно със стъпването на левия крак.

(2) По изпълнителната команда се прави крачка с десния крак и след това последователно с поставянето на левия крак на земята се изпълнява всяка хватка.

Чл. 70. (1) В движение карабината от положение „на рамо” се взема „при нозе” в три хватки, както на място, съгласно чл. 64, по командата „При но-ЗЕ!”, която се подава едновременно със стъпването на левия крак.

(2) По изпълнителната команда се прави крачка с десния крак, след което последователно, с поставянето на левия крак на земята, се изпълнява всяка хватка.

Чл. 71. (1) В движение карабината се взема „на ръце” от положение „на рамо” в две хватки по командата „На ръ-ЦЕ!”, която се подава едновременно със стъпването на левия крак.

(2) Първа хватка. Като се продължава движението, прави се крачка с десния крак и със стъпването на левия крак се отпуска лявата ръка с карабината надолу докрай, едновременно с дясната ръка се хваща карабината за шийката на ложата заедно с ремъка.

(3) Втора хватка. Прави се още една крачка с десния крак и със стъпването с левия крак, карабината се пренася бързо с дясната ръка към десния хълбок, като се обръща с магазина надолу и се прихваща с лявата ръка за горната част на ложата и полуложата. Шийката на ложата се притиска към десния хълбок до пояса, десният лакът се разтваря по линията на рамото. Върхът на ножа се държи на височината на очите. (фиг. 16).

Чл. 72. (1) В движение карабината се взема „на рамо” от положение „на ръце” в две хватки по командата „**На ра-МО!**”, която се подава с поставянето на левия крак на земята.

(2) Първа хватка. Като се продължава движението, с десния крак се прави крачка, едновременно със стъпването с левия крак, карабината се тласка с лявата ръка нагоре към тялото, като се обръща с дясната ръка със затвора напред и се поставя отвесно на дланта на отпуснатата лява ръка.

(3) Втора хватка. С десния крак се прави още една крачка и едновременно със стъпването с левия крак, карабината се взема „на рамо” и се отпуска дясната ръка.

фиг. 16 - Хватка „на ръце” с карабина в движение

Чл. 73. При излизане от строя, когато карабината в положение „на рамо”, преди тръгването се взема „при нозе”. След връщане в строя оръжието се взема в положението, в каквото се държи от стоящите в строя военнослужещи.

Чл. 74. При отдаване на чест с карабина в положение „на рамо” движението на дясната ръка край тялото продължава.

Чл. 75. (1) Отдаването на чест по командата „**За среща отдясно (отляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!**” с карабина се изпълнява от положение „при нозе” в три хватки.

(2) Първа хватка. По предварителната команда, показалецът на дясната ръка прихваща халката на ремъка (фиг. 17 а).

(3) Втора хватка. По изпълнителната команда „**ЧЕСТ**” дясната ръка повдига карабината, като я държи отвесно с цевта срещу средата на гърдите и мерника към тялото, а мушката е на нивото на очите. Едновременно с това с лявата ръка се хваща карабината за ложата (четирите пръста отпред на магазина палецът - под мерниковата пластинка).

(4) Трета хватка. Дясната ръка енергично се премества на изпъкналата част на ложата под ъгъл 45°, като палецът е свит и опира в ложата, а останалите пръсти са изпънати (фиг. 17 б).

(5) Едновременно с изпълнението на втората хватка главата се обръща надясно (наляво) и началника се съпровожда с поглед, като се обръща главата след него.

фиг. 17 - Положение на „за почест” с карабина

фиг. 17 а

фиг. 17 б

Чл. 76. (1) От положение „за почест” карабината се взема „при нозе” по командата „При но-ЗЕ!”. По предварителната команда главата се обръща напред, а по изпълнителната карабината се поставя „при нозе” в три хватки.

(2) Първа хватка. Дясната ръка се пренася нагоре и хваща карабината за горната част на ложата и полуложата.

(3) Втора хватка. С дясната ръка карабината се пренася надолу към десния крак, като се обръща със затвора към тялото, като се придържа с палеца на лявата ръка до тръбичката на ножа и пръстите са изпънати под ъгъл 45°. Карабината се държи по протежение на бедрото на десния крак така, че прикладът с вътрешната страна да се допира до външната част на ходилото без да се опира в земята.

(4) Трета хватка. Лявата ръка бързо се отпуска, а с дясната карабината се поставя на земята (фиг. 15 а).

Раздел V

Изпълнение на строеви хватки със сабя на място и в движение.

Чл. 77. Строевите хватки със сабя се изпълняват в състава на формированията, където има по длъжностно разписание/щат такова оръжие.

Чл. 78. Строеви строеж със сабя се заема, съгласно чл. 14. При това ножницата се държи със свободно отпусната лява ръка – с палеца от вътрешната страна, а от външната страна другите пръсти са изпънати. (фиг. 18 а, б).

фиг. 18 - Строеви стоеж със сабя

фиг. 18 а

фиг. 18 б

Чл. 79. (1) Отдаването на чест от място в строя със сабя се извършва по командата „За среща отдясно (отляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!“ в три хватки, като първата хватка се изпълнява по предварителната команда, а втората и третата - по изпълнителната.

(2) Първа хватка. С лявата ръка се подава сабята малко напред, в същото време с дясната ръка се хваща дръжката (ефеса). Издърпва се сабята от ножницата, като ръката е успоредна на раменете. (фиг. 19 а).

(3) Втора хватка. Сабята се взема „за подвис“ като бързо се изважда тялото на сабята от ножницата, обръща се с върха нагоре (острието наляво), отпуска се ръката така, че китката да се намира на височина на брадата на 10 см пред лицето, клина на сабята - отвесно (фиг. 19 б).

(4) Трета хватка. Отпуска се сабята бързо надолу така, че китката на ръката да опре до дясното бедро, а върхът на клина на сабята да е пред върха на лявата обувка (ботуша) на **10 см** от земята, острието наляво (фиг. 19 в), като главата едновременно се обръща към командира (началника).

фиг. 19 - Хватки „за почест” със сабя

фиг. 19 а

фиг. 19 б

фиг. 19 в

фиг. 20 - Изпълнение на командата със сабя „при нозе”

фиг. 21 - Положение на сабята „на рамо” на място

Чл. 80. (1) От положение „за почест” сабята се поставя в ножницата по командата **„При но-ЗЕ!”** („На ре-МЪК!,” „СВОБОДНО!”).

(2) Първа хватка. Сабята се вдига с изпъната ръка с върха нагоре и острието наляво (фиг. 19 б), едновременно лявата ръка хваща ножницата в горния край.

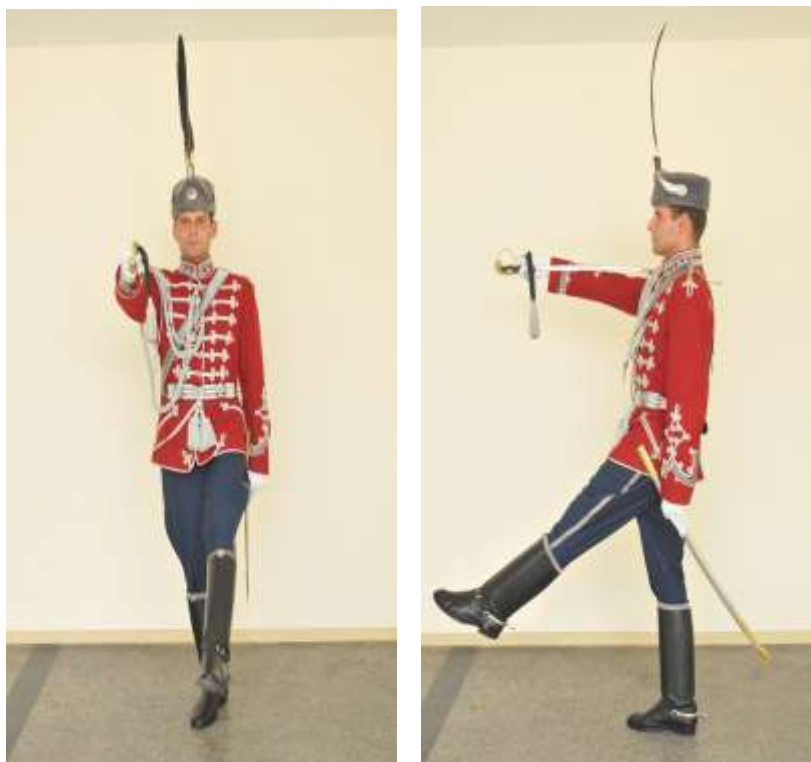
(3) Втора хватка. Със свиване на дясната ръка в китката сабята се обръща с върха надолу, без да се гледа, клина се поставя в ножницата и се втиква така, че дясната ръка да е в хоризонтално положение на височината на раменете. (фиг. 20).

(4) Трета хватка. Дясната ръка дотиква енергично сабята докрай в ножницата и бързо заема положение, както при строеви стоеж (фиг. 18 а, б).

Чл. 81. (1) Преди започване на движение в строя сабята се взема в положение „на рамо”. По командата „На ра-МО!” сабята се изважда от ножницата в три хватки.

(2) Първа и втора хватка се изпълняват съгласно чл. 79 (фиг. 19 а, б).

(3) Трета хватка. Бързо се изнася дясната ръка напред, показалеца и пръстите от външната страна, а палеца е от вътрешната страна. Острието е по продължение на ръката и върха му е в дясно от рамото (фиг. 21).

фиг. 22 - Положение на сабята „на рамо” в движение

Чл. 82. При движение със сабята „на рамо” дясната ръка се движи напред и назад, без да се измества клина на сабята встрани (фиг. 22). Лявата ръка държи ножницата с палеца от вътрешната страна, а с останалите пръсти изпънати от външната страна (фиг. 21).

Чл. 83. По командата „СТОЙ!” сабята се поставя в ножницата, както е показано в чл. 80, ал. 3 и 4.

Чл. 84. (1) Отдаването на чест със сабя в движение в строя се извършва по командата „Равнение на-ДЯСНО! (на-ЛЯВО)!” в две хватки, като всяка хватка се прави едновременно със стъпването с левия крак.

(2) Първа хватка. На 20 крачки от началника по изпълнителната команда сабята се взема „за подвис” (фиг. 19 б).

(3) Втора хватка. На шест крачки от командира (началника) сабята се отпуска в положение „за почест”, както е показано на (фиг. 19 в) като клина на сабята е успоредно на десния крак, върхът е на 10 см от земята и главата се обръща към началника.

Чл. 85. (1) От положение „за почест” в движение в строя сабята се взема „**на рамо**” след отминаване на 10 - 12 крачки (един/два линейни) от началника в две хватки, всяка едновременно със стъпването с левия крак.

(2) Първа хватка. Сабята се взема „за **подвис**” (фиг. 19 б), едновременно главата се обръща по посока на движението.

(3) Втора хватка. Сабята се поставя в положение „**на рамо**” (фиг. 22), а дясната ръка се движи в темпа на крачката.

Чл. 86. (1) Отдаването на чест със сабя от място с подхождане за рапорт пред командира (началника) се извършва в три хватки по командата „**За среща отдясно** (отляво, по фронта) **за по-ЧЕСТ!**”.

(2) Първа хватка. Изпълнява се по предварителната команда, съгласно чл. 79. (фиг. 19 а).

(3) Втора хватка. Сабята се взема „за **подвис**” и със строева крачка се подхожда за рапорт пред началника.

(4) Трета хватка. На 2-3 крачки от началника се спира; с прибирането на крака ръката бързо се сменя сабята в положение „за **почест**” (фиг. 19 в) и се рапортува. След рапорта, без да се променя положението на сабята, се прави крачка с левия (десния) крак встрани и се пропуска командира (началника). Рапортуващият го следва едва-две крачки зад него от външната страна на строя.

(5) След като командирът (началникът) отмине, или подаде командата „**СВОБОДНО!**”, рапортуващият се прибира в строя и командва: „**На ре-МЪК!**” („при но-ЗЕ!”), поставя сабята в ножницата и подава команда „**СВОБОДНО!**”, съгласно чл. 80, ал. 3.

ГЛАВА ТРЕТА

СТРОЕВИ ХВАТКИ, ИЗПЪЛНЯВАНИ В ПОЛЕВИ УСЛОВИЯ

Чл. 87. (1) По командата „ЛЕГНИ!” или по командата „ЗА БОЙ!” оръжието се взема в дясната ръка, прави се пълна крачка с десния крак напред и малко вдясно, като се наклонява тялото напред; коленичи се с лявото коляно, а лявата ръка се поставя на земята отпред с пръстите надясно (фиг. 23 а, г).

(2) След това, опирайки се последователно на бедрото на левия крак и на лявата ръка (от лакътя до китката), се ляга на лявата страна (хълбок) и бързо се обръща по корем; краката се разтварят леко с върха на обувките навън (фиг. 23 б).

(3) По командата „ЗА БОЙ!”, военнослужещият се подготвя за водене на огън с различните видове стрелково оръжие (фиг. 23 в, д, е, ж).

фиг. 23 - Изпълнение на хватките „легни” и „за бой”

фиг. 23 а

фиг. 23 б

фиг. 23 в

фиг. 23 г

фиг. 23 д

фиг. 23 е

фиг. 23 ж

(4) По командата „СТАНИ!” двете ръце се прибират до гърдите, като оръжието се държи в дясната ръка и едновременно с това краката се събират (фиг. 24 а).

(5) Военнослужещият рязко се изправя на ръце, гърдите се повдигат от земята и се изнася десния (левия) крак напред (фиг. 24 б), след което бързо се изправя, прибира се левия (десния) крак и се заема строеви стоеж с оръжие, съгласно фиг. 5.

фиг. 24 - Изпълнение на хватката „Стани” от легнало положение

фиг. 24 а

фиг. 24 б

Чл. 88. Придвижването по бойното поле се извършва **бегом**, с **бърза** (ускорена) **крачка**, с **пребежки** или с **препъзляване**.

Чл. 89. (1) **Пребежките** се извършват по команда, например: „**Редник Петров, към просеката с пребежки – „НАПРЕД!**”.

(2) По предварителна команда се набелязват пътя за движение и скритите места за кратък отдих, а по изпълнителната бързо се скача, както е указано в чл. 87, ал. 1, без да се прибира левия (десния) крак се изнася напред, като едновременно се изправя (дава се тласък) с десния (левия) крак и стремително се прибягва.

(3) Дължината на прибежката между местата за кратък отдих зависи от местността и от огъня на противника и средно трябва да бъде **20-40** крачки.

(4) С достигане на крайната точка от маршрута се заляга от движение, както е посочено в чл. 87, ал. 1, като с препълзяване в страни се подготвя за водене на огън за прикритие на останалите бойци от отделението (групата).

(5) При прибъгването оръжието се държи насочено към противника.

Чл. 90. (1) **Препълзяването** се извършва по корем, на колене и на хълбок по команда, например: „Ефрейтор Иванов, с препълзяване, към храстите – **НАПРЕД!**”.

(2) По предварителната команда военнослужещият набелязва маршрута за придвижване и скритите места за спиране, а по изпълнителната команда започва препълзяване по един от горепосочените начини.

Чл. 91. (1) За препълзяване **по корем** (фиг. 25) се ляга плътно на земята, като с дясната ръка се хваща оръжието за ремъка до горната гривна и се поставя върху свивката на лакътя на дясната ръка, а главата се държи приведена ниско.

(2) Присвива се десния (левия) крак и едновременно се протяга срещуположната ръка на свития крак напред по възможност по далеч, тласкайки със свития крак, тялото се придвижва напред, свива се другия крак, протяга се другата ръка и се продължава движението в същата последователност.

фиг. 25 - Препълзяване по корем

Чл. 92. (1) Препълзяването **на колене** (фиг. 26) се извършва от изходно положение на колене с предна опора на лактите и свитите юмруци на ръцете, като при това оръжието се държи както при препълзяване по корем, с опиране на лакътя. Свитият крак се притегля под гърдите, а срещуположната ръка се поставя напред с опора на свития юмрук и лакътя. Движението се осъществява с последователно оттласкване със свития крак, изнасяне напред на срещуположната ръка и едновременно свиване под гърдите на другия крак и така в същата последователност, при положение на главата възможно по-ниско и с възможност за наблюдение напред.

(2) Оръжието се държи опряно на лакътя в същото положение, както при препълзяване по корем, с опиране на дланите (китките) на лявата ръка.

фиг. 26 - Препълзяване на колене

Чл. 93. За препълзяване **на хълбок** (фиг. 27) се ляга на левия хълбок при свит напред ляв (десен) опорен крак. Предната част на тялото се опира на лакътя на лявата (дясната) ръка. Другият крак се свива за оттласкване с опряна пета на земята. Оръжието се държи с дясната (лявата) ръка и се поставя на бедрото на опорния крак. Движението се осъществява с последователно изпъване на оттласкващия крак и преместване на тялото и опорната ръка напред, без да се изменя положението на опорния крак и ръката държаща оръжието.

фиг. 27 - Припълзяване на хълбок

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЕ С ОРЪЖИЕ, ИЗПЪЛНЯВАНИ ПО ВРЕМЕ НА РИТУАЛИ (ЦЕРЕМОНИИ)

Раздел I

Церемония по приемане/сдаване на отговорностите на Българските контингенти в многонационална среда

Чл. 94. (1) Церемонията по приемане/сдаване на отговорностите на Българските контингенти в многонационална среда, се извършва в тържествена обстановка.

(2) Мястото, времето и редът за подготовка и провеждане на ритуала по приемане/сдаване на отговорностите се определят от националния командир (заместник-националния командир) или упълномощено от него лице, в съответствие с действащите в района на мисията Стандартни оперативни процедури.

(3) В определеното време личният състав на приемащия и сдаващия контингент се построява в разгънат строй на определеното място за провеждане на ритуала.

Чл. 95. (1) За приемане на строя от сдаващия старши национален представител (заместник-национален представител), сдаващият командир на формирането (взвод, рота, батальон) подава команда: **„РАВНИС!“**, **„МИРНО!“** **„За среща отдясно (отляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!“**.

(2) Командирът на сдаващото формирование подхожда и рапортува на националния командир на контингента (заместник-националния командир), например: **„Господин подполковник, личният състав на 3-та и 4-та рота за охрана на летище Кандахар, е построен за провеждане на церемония по приемане/сдаване на отговорностите. Командир на 3-та рота - капитан Иванов“**. След рапорта се изпълнява химна на Република България. Приемащият обхожда строя и го поздравява. След това официалните лица заемат местата си.

(3) Сдаващият национален командир подава команда **„СВОБОДНО!“**.

(4) Командирът на сдаващото формирование (сдаващия национален командир) с кратко слово поздравява личния състав на контингентите и предоставя думата на желаещите официални лица да поздравят българския контингент по реда на старшинството.

(5) Изпълняват се български военни маршове.

(6) Представител на водещата нация обявява приемането/сдаването на отговорностите между българските контингенти, като връчва сертификат на приемащия старши национален командир (заместник-национален командир) за приемане на отговорностите по изпълнение на мисията и сертификат за сдаване на отговорностите на сдаващия национален командир (заместник-национален командир).

(7) След обявяването на приемането/сдаването на отговорностите между българските контингенти, сдаващият национален командир подава команда: **„МИРНО!“**, **„Знаменосци, пред фронта ходом - МАРШ!“**, при което знаменосците, предвождани от водачите на знамето, приемащият, сдаващият национален командир (заместник-национален командир) и председателят на комисията по ротацията (най-старшият български представител) излизат на определените им места.

(8) Сдаващият национален командир (заместник-национален командир) взема знамето от знаменосеца, развява го три пъти и го предава на председателя на комисията по ротация (най-старшият български представител), с думите: **„Господин полковник, предавам Ви знамето чисто и неопетнено“**.

(9) Председателят на комисията по ротация (най-старшият български представител) връчва знамето на приемащия национален командир (заместник-национален командир) с думите: **„Господин подполковник предавам Ви знамето чисто и неопетнено“**.

(10) Приемащият национален командир (заместник национален командир) взема знамето, развява го три пъти с думите **„Приемам знамето чисто и неопетнено“**, след което предава знамето на новия знаменосец.

(11) Сдаващият национален командир (заместник-национален командир) подава команда: **„Знаменосци, на местото си ходом - МАРШ!“**, при което приемащите знаменосци застават на десния фланг на приемащия контингент, а сдаващите знаменосци застават на левия фланг на строя.

(12) Обявява се на български и на английски език края на церемонията по приемане/сдаване на отговорностите на Българските контингенти в многонационална среда.

Раздел II

Церемония по награждаване на отличили се военнослужещи от състава на Българските контингенти в многонационална среда

Чл. 96. (1) Церемонията по награждаване на отличили се военнослужещи от състава на Българските контингенти в многонационална среда се извършва в тържествена обстановка.

(2) Мястото, времето, редът за подготовката и провеждането на ритуала по награждаване на военнослужещи в многонационална среда се определят от националния командир (заместник-националния командир) или упълномощено от него лице, съгласувано с представител на водещата нация от щаба на многонационалните сили в състава, на които е Българския контингент в съответствие с действащите в района на мисията Стандартни оперативни процедури.

(3) В определеното време личният състав, определен за участие в церемонията по награждаване на отличили се военнослужещи от българския контингент се построява в разгънат строй на определеното място за провеждане на ритуала.

(4) Съобщава се на български и английски език, например: **„Започва церемонията по награждаване на отличили се военнослужещи на 3-та рота от III български контингент – за охрана на летище Кандахар”**.

Чл. 97. (1) За приемане на строя от националния командир (заместник-националния командир), командирът на формированието (взвод, рота или батальон) подава команда: **„РАВНИС!”**, **„МИРНО!”** **„За среща отдясно (отляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!”**.

(2) Командирът на формированието (взвод, рота или батальон) подхожда и рапортува на националния командир на контингента (заместник-националния командир), например: **„Господин подполковник, личният състав на 3-та рота от III български контингент е построен за участие в церемония по награждаване на отличили се по време на мисията военнослужещи. Командир на ротата капитан Иванов”**. След рапорта се изпълнява химна на Република България. Приеманият обхожда строя и го поздравява. След това официалните лица заемат местата си.

(3) Националният командир (заместник-националния командир) подава команда **„СВОБОДНО!”**.

(4) Националният командир (заместник-националния командир) с кратко слово поздравява личния състав на контингента и предоставя думата на желаещите официални лица да поздравят личния състав на контингента по реда на старшинството.

(5) Националният командир (заместник-националния командир) обявява началото на церемонията по връчване на наградите (медали, грамоти, плакети и др.).

Чл. 98. (1) Командирът на формированието (взвод, рота или батальон) подава команда, например: **„РАВНИС!”**, **„МИРНО!”**, **„ПЪРВАТА РЕДИЦА ШЕСТ КРАЧКИ, ВТОРАТА ЧЕТИРИ КРАЧКИ, ТРЕТАТА ДВЕ КРАЧКИ, НАПРЕД, ХОДОМ-МАРШ!”**.

(2) Военнослужещите изпълняват командата за разреждане на строя.

(3) Определените военнослужещи за носене и връчване на наградите заемат местата си.

Чл. 99. (1) Командирът (началникът) на формированието прочита заповед за награждаване на отличили се военнослужещи от състава на българския контингент.

(2) Националният командир (заместник-националния командир) връчва наградите на отличили се военнослужещи.

(3) Награждаването на отделните групи военнослужещи от състава на българския контингент се извършва по старшинство.

(4) Наградените отговарят на поздрава със **„Служа на Република България”** и заемат местата си в строя.

(5) Наградите на формированията се приемат от техните командири (началници).

Чл. 100. (1) Командирът (началникът) на формированието прочита заповед за награждаване на представители от коалиционните ни партньори.

(2) Националният командир (заместник-националният командир) връчва наградите на чуждестранните военнослужещи.

(3) При награждаване на генерали от коалиционните партньори за принос към българския контингент, наградите (медалите) се връчват от официален представител от българска страна с ранг не по-нисък от ранга на награждавания.

(4) Обявява се края на церемонията по награждаване на отличили се военнослужещи.

Г Л А В А П Е Т А

ОТДАВАНЕ НА ВОЕННА ЧЕСТ, ИЗЛИЗАНЕ ОТ СТРОЯ И ПОДХОЖДАНЕ КЪМ НАЧАЛНИКА

Раздел I

Отдаване на военна чест с шапка на място и в движение без оръжие

Чл. 101. Военна чест се отдава енергично, с точно спазване на правилата на строевия стоеж и движението.

фиг. 28 - Отдаване „на чест” на място

фиг. 28 а

фиг. 28 б

Чл. 102. (1) Отдаването на чест на място вън от строя, когато шапката е на главата, се извършва като на 5-6 крачки от началника се застава мирно с лице към него, дясната ръка се поставя така, че пръстите да бъдат събрани, дланта права, средният пръст да докосва долния край на шапката, а лакътят да е на линията на височината на рамото (фиг. 28 а). При обръщане на главата към командира (началника), положението на ръката не се изменя (фиг. 28 б).

(2) Когато командирът (началникът) отмени отдаващия чест, главата енергично се обръща напред и едновременно с това се сваля ръката до тялото.

фиг. 29 - Отдаване „на чест” в движение

фиг. 29 а

фиг. 29 б

Чл. 103.(1) За отдаване на чест в движение вън от строя с шапка, едновременно със започване на строевата крачка се спира движението на лявата ръка, която остава неподвижно до бедрото, главата се обръща към началника, а дясната ръка енергично се поставя до шапката (над дясната вежда) (фиг. 29 а, б).

(2) След отминаване на началника главата се обръща енергично напред, като едновременно с това се сваля ръката и се продължава движението на ръцете.

(3) При задминаване на началник, чест се отдава до първата крачка след задминаването. На втората крачка главата се обръща напред и дясната ръка се прибира към тялото.

(4) Военнослужещият, когато е с униформа извън войсковия район, отдава чест с походна крачка.

Раздел II

Отдаване на военна чест без шапка на място и в движение без оръжие

Чл. 104.(1) Когато военносслужещият е без шапка, отдаването на чест на място с ръка извън строя, се извършва като на 5-6 крачки от началника се застава мирно, с лице към него. Дясната ръка се поставя така, че пръстите да бъдат събрани, дланта права, средният пръст да докосва слепоочието, а лакътят е на линията на височината на рамото (фиг. 30 а).

(2) При обръщане на главата към началника, положението на ръката не се изменя (фиг. 30 б).

(3) Когато ръцете на военнослужещия са заети, отдаването на чест на място се извършва с обръщане на главата по посока на началника.

фиг. 30 - Отдаване „на чест” на място

фиг. 30 а

фиг. 30 б

Чл. 105. За отдаване на чест в движение вън от строя без шапка, едновременно със започване на строевата крачка се спира движението на лявата ръка, която остава неподвижно до бедрото, главата се обръща към началника и продължавайки движението, се гледа в лицето му, а дясната ръка енергично се поставя до слепоочието (фиг. 31 а, б). След отминаване на началника, главата енергично се обръща напред и се продължава движението на ръцете.

фиг. 31 - Отдаване „на чест” в движение

фиг. 31 а

фиг. 31 б

Чл. 106. Ако ръцете на военнослужещия са заети, той отдава чест в движение, с прибрани към тялото ръце и обръща главата си по посока на командира (началника).

Раздел III

Отдаване на военна чест с оръжие на място и в движение

Чл. 107. (1) Отдаване на чест с оръжие на място вън от строя се извършва, като на **5-6 крачки** от началника се застава **„мирно“**, с лице към него и се следи с поглед и движение на главата. При това положението на оръжието, с изключение на карабината **„на рамо“**, не се изменя и ръката не се поставя до шапката.

(2) Отдаването на чест с оръжие в положение **„през рамо“** се извършва, като дясната ръка се поставя до шапката.

фиг. 32 - Отдаване **„на чест“** в движение

фиг. 32 а

фиг. 32 б

Чл. 108. (1) За отдаване на чест в движение вън от строя с оръжие **„при нозе“**, **„на ремък“**, или **„на гърди“** на **5-6 крачки** от началника едновременно със започване на строевата крачка главата се обръща към него и се спира движението на свободната ръка.

(2) Когато военнослужещият е с оръжие в положение **„през рамо“**, освен движението със строева крачка, ръката се поставя до шапката (фиг. 32 а, б).

Чл. 109. (1) Отдаването на чест с автомат по командата **„За среща вдясно (вляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!“** се извършва от положение **„на ремък“** с предварително поставен нож в две хватки.

(2) **П ъ р в а х в а т к а.** По предварителната команда палецът на дясната ръка се поставя под ремъка, на височината на рамото, по изпълнителната автоматът енергично се сменя от рамото и като се хваща с лявата ръка за ложата и полуложата, се държи отпред с пълнителя вляво.

(3) **В т о р а х в а т к а.** Дясната ръка се пренася от ремъка на шийката на приклада и с нея автоматът се придържа така, че палецът да бъде отзад, а останалите пръсти, събрани един до друг, изпънати. Едновременно с изпълнението на втората хватка автоматът се прибира към тялото, а главата енергично се обръща към началника (**вдясно, вляво, по фронта**), който се съпровожда с поглед. Дулният срез на автомата е на височина на брадата.

фиг. 33 – Вземане „за почест”

фиг. 33 а

фиг. 33 б

фиг. 33 в

(4) Когато в строя има формирования, въоръжени с автомати със сгъваем приклад командата **„За по-ЧЕСТ!”** се изпълнява като автоматите предварително са взети в положение **„на гърди”** и при изпълнителната команда енергично се хваща с лявата ръка ложата и полуложата (фиг. 33 в). Въоръжените с картечници и гранатомети не изменят положението на оръжието, а по изпълнителната команда променят положението на главата, като следят с поглед началника, на който се отдава чест.

Чл. 110. (1) Автоматът се взема **„на ремък”** от положение **„за почест”** по командата **„На ре-МЪК!”** в две хватки.

(2) **П ъ р в а х в а т к а.** Лявата ръка изнася автоматът напред, а дясната хваща ремъка и го изпъва към гърдите.

(3) **В т о р а х в а т к а.** Автоматът се взема **„на ремък”** с изхвърляне, като лявата ръка се прибира към тялото.

Чл. 111. (1) Военнослужещите, въоръжени с автомат със сгъваем приклад, от положение **„за почест”** вземат оръжието **„на ремък”** по командата **„На ре-МЪК!”** в две хватки:

(2) **П ъ р в а х в а т к а.** Автоматът се изнася напред, дулната част се насочва към лявото рамо, а дясната ръка с дланта нагоре обхваща ремъка в долната част.

(3) **В т о р а х в а т к а.** С помощта на лявата ръка автоматът енергично се изхвърля надясно и нагоре до заемане на положение **„на ремък”** с дулната част на автомата надолу.

Чл. 112. (1) Отдаването на чест с автомат и пушка при вземане „за почест” се извършва от военнослужещ извън строя без команда, а когато формированията са в строя на място се командва „за по-ЧЕСТ!”.

(2) По командата **„За среща вдясно (вляво, по фронта), за по-ЧЕСТ!”** всички военнослужещи, които се намират в строя заемат положение „мирно” и своевременно обръщат глава към началника, като го следят с поглед. Автоматите със сгъваем приклад, изпълняват предварително хватката **„на гърди”**, съгласно чл. 34 и при изпълнителната команда хващат ложата и полуложата с лявата ръка. Картечниците и гранатохвъргачките не изменят положението си.

Раздел IV

Излизане от строя и подхождане към началника

Чл. 113. (1) За излизане на военнослужещ от строя се подава команда, например: **„Редник Иванов, пред строя на еди-колко си крачки!”** или **„Редник Иванов, при мен!”** (бегот при мен). Военнослужещият, когато чуе фамилията си отговаря „АЗ”, по командата за излизане (извикване) от строя отговаря **„СЛУШАМ”**.

(2) По първата команда военнослужещият със строева крачка излиза от строя на указаните крачки, като започва да ги брой от първата редица, спира се и се обръща с лице към строя.

(3) По втората команда военнослужещият, като направи една-две строеви крачки от първата редица напред, се обръща в движение по посока на началника и по най-късия път със строева крачка или бегот се приближава до него, като му докладва за явяването.

(4) При излизане на военнослужещ от втората редица той поставя лявата си ръка на рамото на стоящия пред него военнослужещ, който прави крачка напред и без да прибира десния крак - крачка вдясно, пропуска излизания от строя военнослужещ, след което отново застава на мястото си.

(5) При излизане на военнослужещ от предната редица, мястото му се заема от стоящия зад него военнослужещ.

(6) При излизане на военнослужещ от колона по двама, трима или четирима се излиза от строя към най-близкия фланг, като предварително се обръща надясно (наляво).

(7) Ако до него стои друг военнослужещ, последният прави крачка с десния (левия) крак встрани и без да прибира левия (десния) крак - крачка назад, като пропуска излизания от строя военнослужещ и след това отново застава на мястото си.

(8) При повече от четири колони военнослужещият се обръща към по-близкия фланг, а стоящите до него правят полукрачка с левия крак назад като го пропускат, след което отново застават на местата си.

Чл. 114. (1) За връщане на военнослужещ в строя се подава команда, например: **„Редник Иванов, влезте в строя!”** или само **„Влезте в строя!”**. По тази команда военнослужещият, ако е без оръжие или с оръжие **„през рамо”** поставя ръката си до шапката и отговаря **„Слушам”** обръща се по посока на движението, отпуска ръката си на първата строева крачка (със стъпването с левия крак) и движейки се със строева крачка заема мястото си в строя.

(2) Ако се подава команда без назоваване на фамилията, например: **„Влезте в строя!”** - военнослужещият, стоящ с лице към строя, се връща в строя без предварително обръщане към началника, като отговаря **„Слушам”** и без отговор **„Аз”**.

Чл. 115. При излизане от строя положението на оръжието не се изменя с изключение на карабината в положение **„на рамо”**, която преди тръгването се взема **„при нозе”**. След връщането в строя, оръжието се взема в положението, в каквото се държи от стоящите в строя военнослужещи.

Чл. 116. (1) При подхождане към началника вън от строя, военнослужещият преминава със строева крачка на **5-6** крачки от него, на **2-3** крачки се спира, като едновременно с прибирането на крака поставя дясната ръка до шапката и докладва, например: **„Господин лейтенант, редник Стоянов се явява по ваша заповед (по служба, по личен въпрос)”** или **„Господин полковник, капитан Петров разрешете да вляза в строя”**. След доклада военнослужещият сваля ръката до тялото си.

(2) След като бъде освободен от началника (или му бъде дадено разрешение), военнослужещият поставя дясната ръка до шапката и отговаря **„Слушам”**, обръща се по посока на движението, отпуска ръката си на първата строева крачка (със стъпването на левия крак на земята) и продължава да се движи с походни крачки.

(3) При обръщение (явяване) към друг военнослужещ в присъствие на по-старши е необходимо да се поиска разрешение от най-старшия началник, например: **„Господин полковник, редник Петров се явява по служба, разрешете да се обърна към майор Василев”**.

(4) Военнослужещите, когато се явяват при началник, който не ги познава съобщават в рапорта длъжността, званието и фамилията си. След получаване на разрешение, военнослужещият отговаря **„Слушам”** и се обръща с лице към по-младшия началник, при когото се явява.

(5) При подхождане към началника с оръжие, ръката не се поставя до шапката, освен когато оръжието е **„през рамо”**.

Чл. 117. (1) При приближаване до началника положението на оръжието не се изменя с изключение на карабината (снайперна пушка) в положение **„на рамо”**, която се взема **„при нозе”**, след заставане на военнослужещия пред началника.

(2) При отхождане от началника карабината (снайперна пушка) от положение **„при нозе”**, ако е необходимо след отговора **„Слушам”** се взема от военнослужещия в друго положение.

ЧАСТ ТРЕТА

ПОЛОЖЕНИЕ НА БОЙНОТО ЗНАМЕ НА ФОРМИРОВАНИЯТА В СТРОЯ И НА МАШИНИ

Чл. 118. Пред строя на военното формирование знамето винаги се изнася развято.

Чл. 119. Знаменосецът държи знамето в строя на място „при нозе” със свободно отпусната дясна ръка. Долният край на дръжката трябва да се намира до средата на стъпалото на десния крак (фиг. 34 а, б, в).

фиг. 34 - Положение на бойното знаме „при нозе”

фиг. 34 а

фиг. 34 б

фиг. 34 в

Чл. 120. (1) Знаменосецът е с носач за знамето, а асистентите са с презрамки.

(2) Асистентите може да са без оръжие или с автомати в положение „на гърди”.

(3) В гвардейските формирования, когато асистентите са офицери са снаряжени със саби.

Чл. 121. По командата „За по-ЧЕСТ!” знаменосецът, по подготвителната команда сваля дясната ръка по дръжката на знамето, а по изпълнителната „ЧЕСТ” енергично повдига знамето с дясната ръка, посреща го с лявата и го поставя в носача (фиг. 35).

фиг. 35 - Положение на бойното знаме по команда „За по-ЧЕСТ!“

фиг. 35 а

фиг. 35 б

фиг. 35 в

Чл. 122. По команда „На ре-МЪК!“ („При но-ЗЕ!“) знамето се изважда от носача и се заема изходно положение (фиг. 34).

Чл. 123. За движение по предварителната команда „Ходом“, знаменосецът пренася знамето на лявото рамо и го държи с лявата ръка опъната по дръжката и отпуска дясната си ръка. При това положение на знамето, долният край на дръжката трябва да бъде на височина **50-60 см** от земята. (фиг. 36).

фиг. 36 а

фиг. 36 б

фиг. 36 в

Чл. 124. При преминаване в тържествен марш по команда „**Ходом-МАРШ!**” знаменосецът енергично повдига знамето с дясната ръка, посреща го с лявата, поставя го в носача (фиг. 37) и тръгва със строева крачка едновременно с асистентите.

фиг. 37 - Положение на бойното знаме при преминаване в тържествен марш

фиг. 37 а

фиг. 37 б

фиг. 37 б

Чл. 125. При пренасяне на знамето, знаменосецът и асистентите трябва да имат презрамка за носене на знамето, съгласно приложение 8.

Чл. 126. (1) При движение със знамето асистентите и знаменният взвод, въоръжени с автомати, трябва да ги държат в положение „**на гърди**”, а въоръжените с карабини в положение „**на рамо**”.

(2) Автоматите в положение „**на гърди**” се придържат с лявата ръка за ложата и полуложата.

Чл. 127. При разгънат строй на формированието, знаменосецът със знамето и асистентите застават, както е показано на фиг. 34.

Чл. 128. При извършване на поход в пеши строй и на машини знамето се носи (превозва) в калъф.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

СТРОЕВЕ И СТРОЕВИ ПРЕГЛЕДИ НА ВОЕННИ ФОРМИРОВАНИЯ В ПЕШИ СТРОЙ И НА МАШИНИ

ГЛАВА ШЕСТА

СТРОЕВЕ НА ОТДЕЛЕНИЕ (РАЗЧЕТ, ЕКИПАЖ)

Раздел I

Разгънат строй и престрояване

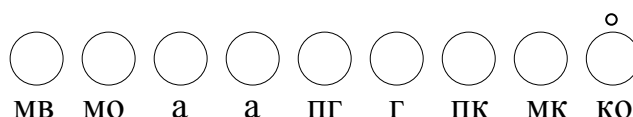
Чл. 129. (1) Разгънатият строй на отделението може да бъде едноредичен или двуредичен.

(2) Командата за построяване в разгънат строй е „**Отделение, в една редица** (две редици) - **СТРОЙ СЕ!**”, като по тази команда отделението се построява вляво от командира на определените интервали и дистанции (фиг. 38 а, б).

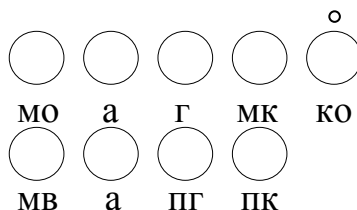
(3) Екипаж (разчет) от четирима и по-малко души се строява в една редица (фиг. 38 в).

фиг. 38 - Разгънат строй на отделението (екипажа, разчета)

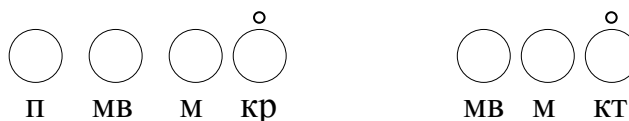
а) разгънат едноредичен строй на отделение

б) разгънат двуредичен строй на отделение

в) разгънат строй на екипаж (разчет).

(4) Когато в отделението има снайперист (сн), съгласно приложение 9, тогава броя на автоматчиците е с един по-малко и същият се строява на мястото на автоматчика.

Чл. 130. (1) За **подравняване** на отделението на място се подава команда: **„Отделение, РАВНИС!“** или **„Наляво, РАВНИС!“**).

(2) По тази команда всички обръщат глава надясно (наляво) с повдигане на брадата, като едновременно с това лявата ръка със свит юмрук се поставя на хълбока и лакътят се изнася по линията на фронта.

(3) Деснофланговият (лявофланговият) остава с глава по фронта на строя, като подравняването се извършва така, че всеки да вижда гърдите на четвъртия човек, като брои себе си за пръв.

(4) При подравняването може да се използва и равнението на върховете на обувките.

(5) При подравняване с оръжие **„при нозе“** цевта се прибира към рамото и се притиска към дясната страна.

(6) След завършване на подравняването се подава команда **„МИРНО!“**, по която всички военнослужещи едновременно обръщат глави по фронта, а оръжието **„при нозе“** се връща в първоначално положение.

Чл. 131. За **разпускане** на строя се подава командата **„Отделение, СВОБОДНИ СТЕ!“**, при което военнослужещите излизат от строя, без да се отдалечават на дистанция, от която няма да могат да чуят последваща команда.

Чл. 132. (1) За **обръщане** на отделението на място се извършва по командите: **„Отделение, наля-ВО! (надяс-НО!, кръ-ГОМ!)“**.

(2) При обръщане в двуредичен строй наляво (надясно), командирът на отделението с полукрачка в дясно (ляво) застава централно между двете колони.

Чл. 133. (1) За **разредяване** на отделението на място се подава командата **„Отделение – надясно, (наляво, от средата), (на толкова крачки) – разре-ДИС! (бегом, разре-ДИС!)“**.

(2) По изпълнителната команда всички военнослужещи, с изключение на този, от когото започва разредяването се обръщат в указаната посока, като едновременно с прибирането на крака обръщат глава по посока на фронта и едновременно тръгват със строева крачка (бегом), гледайки през рамо към вървящия отзад и не се откъсват от него до неговото спиране, след което правят указания брой крачки, спират и се обръщат по фронта.

(3) Ако интервалът не е посочен, разредяването се извършва на една крачка.

Чл. 134. (1) При разредяване от средата се посочва от кого да започне, например: **„Отделение, от средата - редник Сотиров, разре-ДИС!“**. Посоченият военнослужещ, след като чуе името си, отговаря **„Аз“**, протяга напред лявата си ръка и я отпуска.

(2) При подравняване на отделението след разредяване, указаният интервал се запазва.

Чл. 135. (1) За **сгъстяване** на отделението след разредяване се извършва по команда: **„Отделение, надясно, (наляво, към средата) - сгъс-ТИС! (бегом, сгъс-ТИС!)“**.

(2) По тази команда военнослужещите едновременно се обръщат в указаната посока на съгъстяване и със строева крачка (бегом) подхождат до установения за съгъстен строй интервал, самостоятелно спират и се обръщат по фронта.

Чл. 136. (1) За **престрояване** на отделението от разгънат едноредичен строй във двуредичен строй предварително се подава команда **„Отделение, на първи и втори – ПРЕБРОЙ СЕ!”**

(2) Преброяването започва от десния фланг, като всеки високо и ясно казва своя номер (**„първи, втори”**), с обръщане на главата без навеждане към стоящия от ляво и бързо я връща в посока към фронта.

(3) Когато последният лявофлангови е първи номер той добавя **„непълен”**. По същия начин се извършва преброяването по реда на номерата, за което се подава командата **„Отделение, по реда на номерата – ПРЕБРОЙ СЕ!”**

Чл. 137. (1) За **престрояване** на отделението на място от една редица в две се подава команда **„Отделение, в две редици – СТРОЙ СЕ!”**

(2) По изпълнителната команда, вторите номера едновременно с левия крак правят крачка назад и без да прибират десния крак – крачка в дясно, за да застанат в тил на първите номера и прибират левия крак.

(3) Когато в редицата има **първи номер непълн**, последния втори номер прави заедно с останалите крачка назад с десния крак и крачка в ляво с левия, за да застане в тил на непълния първи, след което прибира десния крак.

Чл. 138. (1) За **престрояване** на отделението от разгънат двуредичен строй в едноредичен строй се извършва, по команда **„Отделение, в две редици – СТРОЙ СЕ!”**, след предварително разредяване на интервал от една крачка.

(2) По тази команда вторите номера правят едновременно крачка с левия крак в ляво, след което без да прибират десния крак правят крачка напред, за да излязат на първа линия и прибират левия крак.

(3) При нечетен брой на военнослужещите в двуредичния строй, лявофланговият от втората редица прави крачка с десния крак вдясно, след което без да прибира левия крак прави крачка напред, за да излезе на първа линия и прибира десния крак.

Чл. 139. (1) Когато отделението е в двуредичен строй, оръжието се поставя на земята по командата **„Отделение, положи ОРЪЖИЕТО!”**.

(2) По предварителната команда автоматите и гранатохвъргачките се вземат в дясната ръка, като:

1. Картечницата (карабината) се поставя **„при нозе”** и се разтваря двуногата.

2. На автоматите със стъваем приклад се разтварят прикладите.

(3) По изпълнителната команда **„ОРЪЖИЕТО”**, първата редица прави две крачки напред, след което двете редици едновременно правят с левия крак крачка напред и поставят оръжието на земята, като:

1. За автоматите с ръкохватката на затвора (затворната рама) надолу и затилъка на приклада до върха на дясната обувка.

2. Картечницата се поставя на двуногата.

3. Гранатохвъргачката се поставят на земята с ръкохватката наляво.

(4) Военнослужещите се изправят самостоятелно, като прибират левия крак към десния.

Чл. 140. (1) За вземане на оръжието от земята се подават командата **„Отделение, зад оръжието – СТРОЙ СЕ!“**, при която всеки военнослужещ се построява зад оръжието си.

(2) По команда **„Отделение, В ОРЪЖИЕ!“**, военнослужещите правят с левия крак крачка напред, вземат оръжието с дясната ръка, изправят се и прибират левия крак към десния. Картечарят самостоятелно сгъва двуногата на картечницата.

(3) Когато отделението е в двуредичен строй, втората редица прави две крачки напред, след което двете редици едновременно вземат оръжието в положение **„на ремък“**.

Раздел II

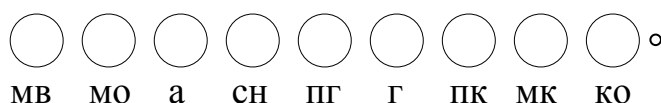
Походен строй и престрояване в движение

Чл. 141. (1) Походният строй на отделението е **в колона по един** или **в колона по двама**.

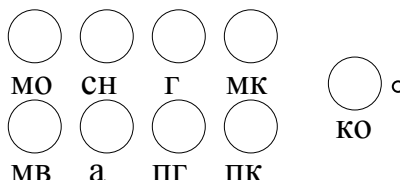
(2) За построяване в походен строй, командирът на отделението подава команда **„Отделение, в колона по един (по двама) - СТРОЙ СЕ!“**, след което застава в положение **„мирно“** с лице по посока на движението, а отделението се строява, както е показано на фиг. 39.

фиг. 39 - Походен строй на отделението.

а) В колона по един.

б) В колона по двама.

(3) Отделението (екипажа, разчета) от четирима и по - малко души винаги се строява в колона по един.

Чл. 142. Престрояване от **разгънат строй в походен** се извършва по команда **„Отделение, надяс-НО!“**. При престрояване от двуредичен строй, командирът на отделението прави половин крачка в дясно.

Чл. 143. Престрояване от **походен в разгънат строй** се извършва по команда **„Отделение, наля-ВО!“**. При престрояване от походен строй в колона по двама при обръщането наляво командирът на отделението прави половин крачка напред, за да се изравни с фронта на строя.

Чл. 144. Престрояването на отделението от **колона по един в колона по двама в движение** се извършва по командата **„Отделение, в колона по двама – МАРШ!“**, по която командирът на отделението тръгва с полукрачка, а останалите преминават в колона по двама с изнасяне в дясно на четните номера след командира. Движението с полукрачка продължава до командата **„ПРАВО!“** или **„Отделение, СТОЙ!“**.

Чл. 145. Престрояването на отделението от **колона по двама в колона по един** се извършва по командата **„Отделение, в колона по един – МАРШ!“**, по която с изключение на командира всички намаляват крачките до полукрачка за увеличаване на дистанциите, при което деснофланговите в такта на движението захождат в тил на лявофланговите и продължават да се движат с пълна крачка.

Чл. 146. Престрояването от **колона по един в колона по двама** и обратно при тръгване от място се извършва по команда **„Отделение, в колона по двама (по един) ходом – МАРШ!“**.

Чл. 147. За промяна на направлението за движение на походния строй на отделението се подават командите:

1. **„Отделение, с дясното (лявото) рамо напред – МАРШ!“**, при която челният (челната редица) захожда надясно (наляво) до командата **„ПРАВО!“**, а останалите го следват.

2. **„Отделение, надяс-НО (наля-ВО!“**, кръгом – **МАРШ!“**, при които всички военнослужещи се обръщат едновременно.

Чл. 148. За движение бегом, командирът на отделението подава команда **„Отделение, (след мен) бегом – МАРШ!“**, при която всички военнослужещи едновременно започват движение с бегова крачка и в такт до командата **„Отделение, ходом – МАРШ!“**.

Раздел III

Отдаване на военна чест в строя, на място и в движение

Чл. 149. (1) За отдаване на **чест в строя на място**, когато началника се приближи на **20 - 25** крачки, командирът на отделението подава команда **„Отделение, МИРНО!, равнение на ДЯСНО! (на ЛЯВО!; на СРЕДАТА!)“**, когато военнослужещите са без оръжие и **„Отделение, МИРНО!, за среща от ДЯСНО (от ЛЯВО; по ФРОНТА), за по – ЧЕСТ!“**, когато военнослужещите в строя са с оръжие.

(2) По тази команда военнослужещите от отделението заемат положение **„мирно“**, вземат оръжието за почест и едновременно обръщат главите си надясно (наляво; по фронта) и следят началника с поглед и движение на главата.

(3) При приближаване на началника откъм тилната страна на строя, командирът на отделението обръща строя кръгом и след това подава командата за отдаване на чест.

Чл. 150. (1) След подаването на командата за отдаване на чест командирът на отделението поставя ръката си до шапката (ако е с оръжие едновременно с подаването на командата **„мирно“**, взема оръжието си през рамо) и подхожда със строева крачка към началника. На две – три крачки от него спира и рапортува, например: **„Господин лейтенант, второ отделение провежда занятие по тактическа подготовка. Командир на отделението сержант Стоянов“**.

(2) Началникът, на когото се отдава чест при приемане на рапорта също отдава чест.

(3) След рапорта командирът на отделението, без да сменя ръката, прави крачка встрани (ако началникът подхожда от дясно – в ляво; ако подхожда от ляво – в дясно; ако подхожда по фронта – в ляво), след което прави една – две крачки напред и се обръща кръгом в готовност да съпроводи началника пред фронта.

(4) На поздрава на началника **„Здравейте войници!“**, военнослужещите отговарят едновременно, високо и ясно, например: **„Здраве желаем господин лейтенант“** и при обявяване на благодарност със: **„Служим на Република България“**.

(5) След отминаване на началника или по команда **„свободно“**, командирът на отделението подава команда **„СВОБОДНО! (На ре–МЪК!)“**, сменя ръката си от шапката и със строева крачка заема мястото си в строя.

Чл. 151. (1) За отдаване на чест в походен строй в движение командирът на отделението на **20 – 25** крачки от началника командва **„Отделение МИРНО, равнение на ДЯСНО! (на ЛЯВО!)“**.

(2) По командата **„МИРНО!“** всички военнослужещи започват движение със строева крачка, а по командата **„Равнение на ДЯСНО! (на ЛЯВО)“** едновременно обръщат глава към началника и прекратяват движението на ръцете или на незаетата с оръжието ръка. С карабини **„на рамо“** движението на свободната ръка не се спира.

(3) Командирът на отделението обръща глава към началника и поставя ръката си до шапката (с оръжие – взема оръжието **„през рамо“**).

(4) След подминаване на началника или по командата **„свободно“**, командирът на отделението командва **„СВОБОДНО!“** и сменя ръката.

(5) На поздрава на началника **„Здравейте войници!“** или при обявяване на благодарност, военнослужещите отговарят едновременно, високо и ясно с начало – поставянето на втория ляв крак на земята, като произнасят всяка следваща дума на всеки следващ крак.

ГЛАВА СЕДМА

СТРОЕВЕ НА ВЗВОДА

Раздел I

Разгънат строй и престрояване

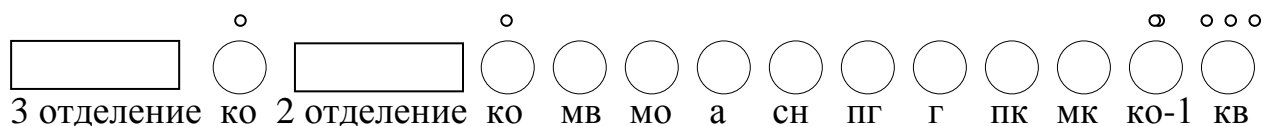
Чл. 152. (1) Разгънатият строй на взвода може да бъде едноредичен или двуредичен.

(2) Командата за построяване на взвода в разгънат строй е **„Взвод, в една редица (две редици) - СТРОЙ СЕ!“**.

(3) По тази команда командирът на взвода застава в положение **„мирно“**, а отделенията се построяват в една (две) редици в ляво от командира, както е показано на фиг. 40 и 41 на определените интервали и дистанции.

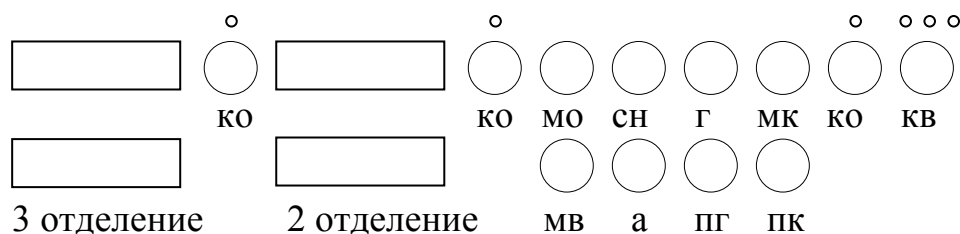
1. Едноредичен строй.

фиг. 40 - Разгънат едноредичен строй на взвода.

2. Двуредичен строй.

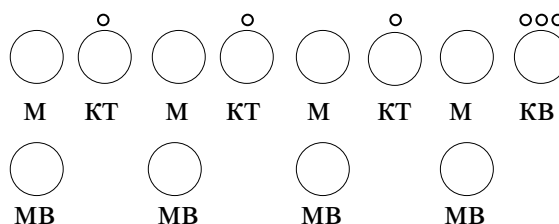
фиг. 41 - Разгънат двуредичен строй на взвода

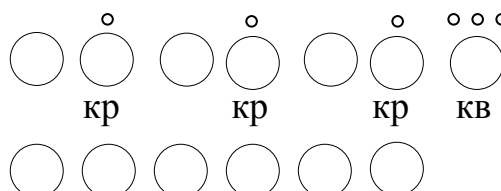
3. Двуредичен строй на взвод с численост на екипажите (разчетите) от трима (четирима) души.

фиг. 42 - Разгънат двуредичен строй на взвода с численост на екипажите (разчетите) от трима (четирима) души

фиг. 42 а

фиг. 42 б

(4) Построяването на взвод с екипажи (разчети) от трима или четирима души е показано на фиг. 42 а, б.

(5) Със започване построяването на отделенията (екипажите, разчетите), командирът на взвода може да излезе от строя и да следи за построяването им.

Чл. 153. Подравняването, обръщането, престрояването и другите действия на взвода в разгънат строй се изпълняват по правилата и командите указани за отделението.

Раздел II

Походен строй и престрояване в движение

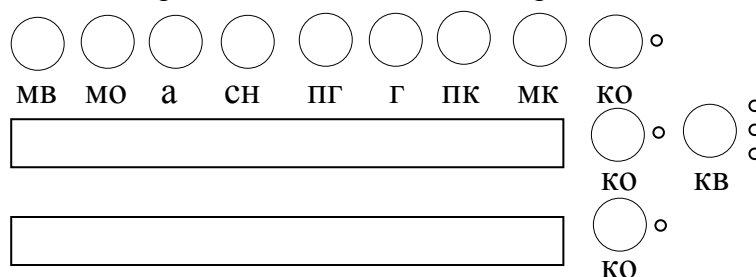
Чл. 154. (1) Походният строй на взвода може да бъде **в колона по трима или четирима** (съобразно броя на отделенията), **в колона по двама** и **в колона по един**.

(2) За построяване в походен строй, командирът на взвода подава команда „**Взвод, в колона по един** (по двама, трима, четирима) - **СТРОЙ СЕ!**”, след което застава в положение „мирно” с лице по посока на движението, а отделенията се строят, както е показано на фиг.43.

(3) Когато отделенията са в състав от трима (четирима) души, взводът се построява, както е показано на фиг.44.

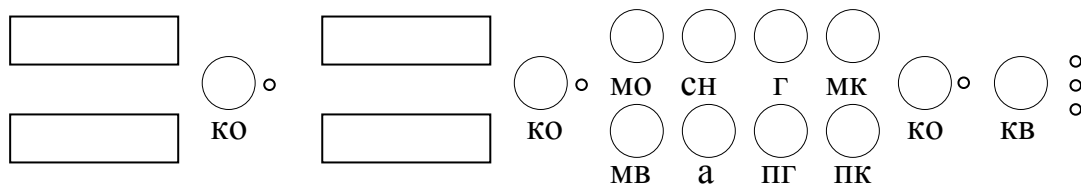
1. В колона по трима.

фиг. 43 - Походен строй на взвода в колона по трима

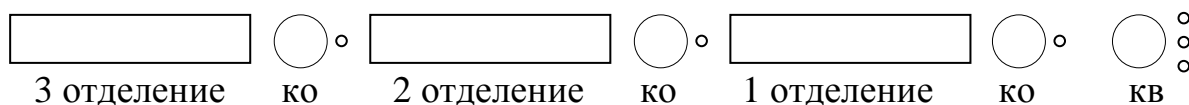
2. В колона по двама.

фиг. 44 - Походен строй на взвода в колона по двама

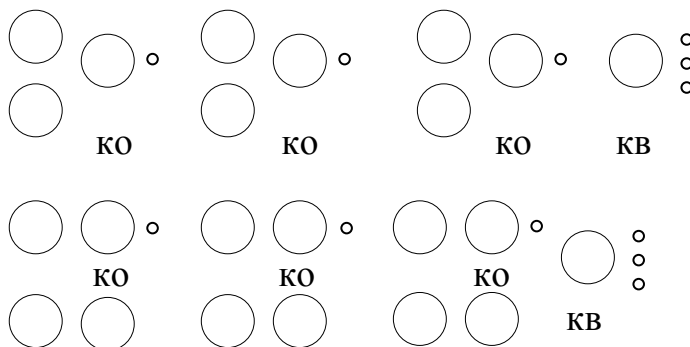

3. В колона по един.

фиг. 45 - Походен строй на взвода в колона по един

фиг. 46 - Походен строй на взвода с численост на екипажите (разчетите) от трима (четирима) души в колона по двама

Чл. 155. Престрояването на взвода от **разгънат едноредичен строй в колона по един** се извършва с обръщане на строя на дясно.

Чл. 156. (1) Престрояването на взвода от **разгънат двуредичен (едноредичен) строй в колона по един (двама)** се извършва с обръщане на дясно при предварително вземане на оръжието на ремък (на рамо) и последващо подаване на командата „**Взвод, в колона по един (по двама), ходом – МАРШ!**”.

(2) По изпълнителната команда първото отделение в движение се престроява в колона по един (двама), съгласно чл. 154, ал. 2, а останалите отделения последователно се престрояват и вървят едно след друго в тил на първото отделение.

Чл. 157. (1) Престрояването на взвода от **разгънат двуредичен (едноредичен) строй в колона по трима (четирима)** се извършва с обръщане на дясно при предварително вземане на оръжието на ремък (на рамо) и последващо подаване на командата „**Взвод, в колона по трима (четирима), ходом – МАРШ!**”.

(2) По изпълнителната команда първото отделение, движейки се с полукрачка се престроява в колона по един, а останалите отделения с пълна крачка се изнасят в ляво на първото на определения интервал и също се престрояват в движение в колона по един.

(3) При изравняване на фронта с първото отделение движението продължава с полукрачка, докато командирът на взвода подаде команда „ПРАВО!” или „Взвод – СТОЙ!”.

Чл. 158. От колона по един (двама) в разгънат едноредичен (двуредичен) строй взводът се престроява чрез обръщане наляво.

Чл. 159. (1) От колона по трима (четирима) в колона по двама взводът се престроява по командата „Взвод, в колона по двама, ходом – МАРШ!” (в движение – „МАРШ!”)

(2) По тази команда първото отделение върви право и се престроява в движение в колона по двама, както е посочено в чл. 145, а останалите отделения изчакват на място изнасянето напред на първото, след което започват движение в тил на движещото се отпред отделение, като се престрояват в движение в колона по двама.

Чл. 160. За престрояване на взвода от колона по трима (четирима) в разгънат двуредичен строй, взводът предварително се престроява в колона по двама.

Чл. 161. (1) От колона по трима (четирима) в колона по един взводът се престроява по командата „Взвод, в колона по един, ходом – МАРШ!” (в движение – „МАРШ!”).

(2) По тази команда първото отделение върви право, а останалите отделения на място изчакват изнасянето напред на първото. По команда „ПРАВО!” на своите командири, започват движение с пълна крачка, последователно след първото отделение.

Чл. 162. (1) От колона по един в колона по трима (четирима) взводът се престроява по командата „Взвод, в колона по трима (четирима), ходом – МАРШ!” (в движение – „МАРШ!”)

(2) По изпълнителната команда първото отделение се движи с полукрачка, а останалите отделения в колони с пълна крачка се изнасят в ляво на първото на определения интервал. При изравняване на фронта с първото отделение движението продължава с полукрачка докато командира на взвода подаде команда „ПРАВО!” или „Взвод - СТОЙ!”.

Чл. 163. От колона по двама в колона по трима (четирима) взводът се престроява по командата „Взвод, в колона по трима (четирима), ходом – МАРШ!” (в движение – „МАРШ!”). Престрояването се извършва както е посочено в чл. 157.

Чл. 164. За събиране на взвода командирът на взвода подава командата: „Взвод, към мен бегом-МАРШ!”, по която отделенията бегом се събират при него с готовност за изпълнение на последващи команди и заповеди.

Чл. 165. Направлението за движение на взвода се променя по командите и правилата, указани за походните строеве на отделението в чл. 147.

Раздел III

Отдаване на военна чест в строя и на място и в движение

Чл. 166. (1) Личният състав от взвода отдава чест в строя на място и в движение, както е указано за отделението в чл. 149, чл. 150 и чл. 151, по команда на командира на взвода.

(2) В движение на взвода в **колона по трима (четирима)** при отдаване на чест, командирите на отделения (разчети, екипажи) не поставят дясната си ръка до шапката.

(3) При движение на взвода с изпълнение на строева песен, при отдаване на чест пеенето се прекратява.

ГЛАВА ОСМА

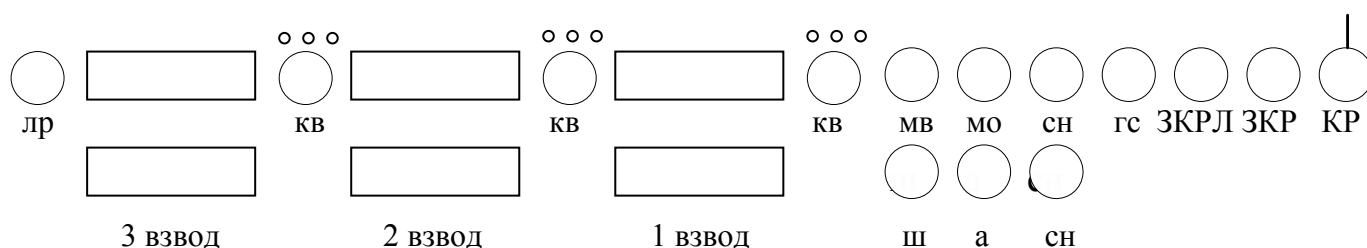
СТРОЕВЕ НА РОТА (БАТАРЕЯ)

Раздел I

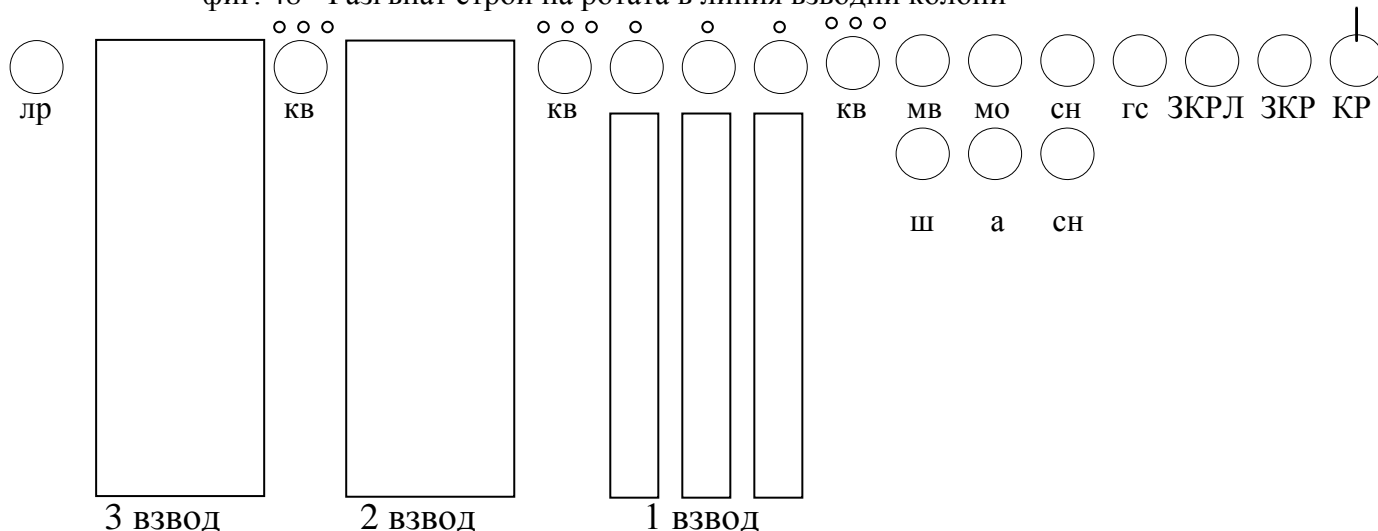
Разгънат строй и престрояване

Чл. 167. Разгънатият строй на ротата може да бъде **едноредичен**, **двуредичен** или **в линия взводни колони** (взводовете в колони по трима или по четирима).

фиг. 47 - Разгънат двуредичен строй на ротата

фиг. 48 - Разгънат строй на ротата в линия взводни колони

Чл. 168. (1) В разгънат строй ротата се построява по командите: „**Рота, в една редица** (две редици) - **СТРОЙ СЕ!**” или „**Рота, в линия взводни колони** – **СТРОЙ СЕ!**”.

(2) С подаването на командата, командирът на ротата застава в положение „**мирно**” на линията на фронта за построяване.

(3) Командирът на първия взвод подава команда за построяване на взвода, съгласно подадената от командира на ротата команда в ляво от командира на ротата. Останалите взводове по команда на своите командири се строят в ляво от първия взвод по реда на номерата (фиг. 47 и 48).

(4) При започване на строяването от първия взвод, командирът на ротата може да излезе от строя и да следи за построяването, като освобождава място за строяването на управлението на ротата в дясно от командира на първия взвод в две редици.

(5) Заместникът (заместниците) на командира на ротата се строяват на десния фланг, в ляво от него, а логистикът на ротата – на левия фланг на ротата.

Чл. 169. Подравняването, обръщанията, престоияванията и другите действия на ротата в разгънат строй се извършват по правилата и командите указани за отделението и взвода.

Раздел II

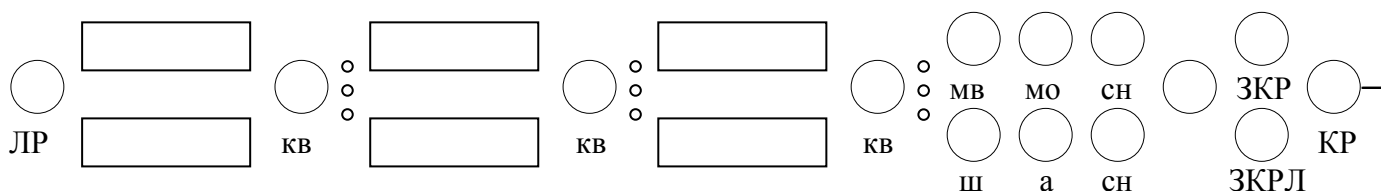
Походен строй и престоияване в движение

Чл. 170. (1) Походният строй на ротата може да бъде в **колона по трима** (четирима) или **колона по двама**, формиран от походните строеве на взводовете и управлението на ротата един зад друг в следния ред: първо – управлението на ротата в колона по двама и след него взводовете по ред на номерата в указания строй (по двама, трима, четирима).

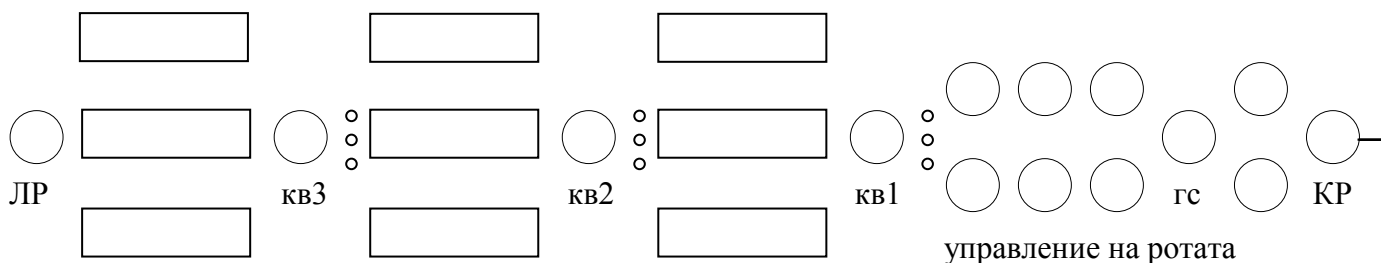
(2) Заместникът (заместниците) на командира на ротата се строяват пред строя на управлението на две крачки зад командира на ротата. Логистикът на ротата застава зад последния взвод.

(3) Командирите на взводове се строяват пред строя на взводовете си.

фиг. 49 - Походен строй на ротата в колона по двама

фиг. 50 - Походен строй на ротата в колона по трима

Чл. 171. Построяването на ротата в походен строй в колона по трима се извършва по командата „Рота, в колона по трима (четирима; двама) - **СТРОЙ СЕ!**”

Чл. 172. (1) От **линия взводни колони в походна колона** ротата се престоиява по командите: „Рота, на ре – **МЪК!** (на ра – **МО!**)”, „**В походна колона по трима** (по четирима; по двама), **след мен** (в еди кое си направление), **ходом – МАРШ!**”.

(2) По думите **„В походна колона“**, командирите на взводове излизат на две крачки пред своите взводове, а заместникът (заместниците) на командира на ротата пред управлението.

(3) По изпълнителната команда **„МАРШ!“** започва движението на групата на управлението начело със заместниците с пълна крачка, а останалите се движат на място.

(4) След придвижването напред на управлението, останалите взводове по команда на своите командири **„ПРАВО!“** по реда на номерата и на установените дистанции (две крачки) между предното формирование и командира на задния взвод формират походната колона на ротата в заповяданото направление, като колоната завършва логистикът на ротата на две крачки централно след последния взвод.

(5) Ако е необходимо взводовете се престрояват в движение по команда на своите командири, както е указано от командира на ротата.

Чл. 173. (1) От колона по трима (четирима) в линия взводни колони ротата се престроява по командата: **„Рота, в ляво в линия взводни колони, ходом – МАРШ!“** (в движение – МАРШ).

(2) По изпълнителната команда **„МАРШ!“** групата за управление започва движение на място, а останалите взводове излизат в ляво на линията на управлението (челния взвод) и по команда на командирите на взводове **„НА МЯСТО!“** започват движение на място до формирането на разгънатия строй взводни колони, съгласно чл. 166. Движението на място продължава до подаването на командата **„Рота, СТОЙ!“**.

Чл. 174. От разгънат двуредичен строй в колона по двама ротата се престроява чрез обръщане надясно, а от колона по двама в разгънат двуредичен строй – чрез обръщане наляво.

Раздел III

Отдаване на военна чест в строя и на място и в движение

Чл. 175. За отдаване на военна чест в строя на място действията и командите са идентични с тези указани за взвода и отделението, с изключение на това, че командата се подава при приближаване на командира (началника) на 40 – 50 крачки от строя.

Чл. 176. (1) Чест в движение се отдава, както е указано за отделението и взвода, като заместниците на командира на ротата и командирите на взводове също поставят дясната ръка до шапката.

(2) Ако началникът задминава колоната на ротата, команда за отдаване на чест не се подава, а чест отдават само командирите от взвод и нагоре при преминаване на началника покрай съответното формирование.

ГЛАВА ДЕВЕТА

СТРОЕВЕ НА БАТАЛЪОН (ДИВИЗИОН, ЕСКАДРИЛА)

Раздел I

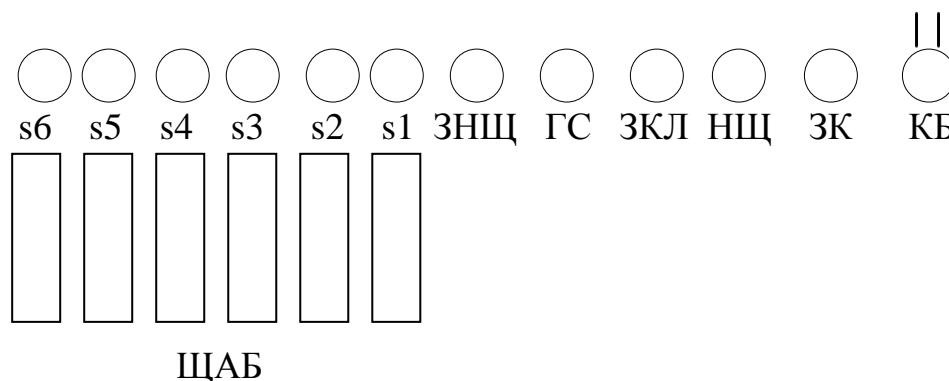
Разгънат строй

Чл. 177. (1) Разгънатият строй на батальона може да бъде в **линия взводни колони**, в **линия ротни колони** или **двуредичен**.

(2) Командата за построяване на батальона в разгънат строй е „**Батальон, в линия ротни (взводни) колони – СТРОЙ СЕ!**” или „**Батальон, в две редици – СТРОЙ СЕ!**”.

Чл. 178. В **линия взводни колони** (в две редици) батальонът се строява като всяка рота (батарея) се построява в линия взводни колони (в две редици) с интервал между взводовете една крачка, а между ротите две крачки. Отделните взводове в ляво от лявофланговата рота се построяват във взводни колони (в две редици) с интервал две крачки.

фиг. 51 - Ред за построяване на управлението и щаба на батальона в разгънат строй

Чл. 179. В **линия ротни колони** батальонът се строява като всяка рота (батарея) се построява в колона по трима (четирима), както е указано в чл. 170, с дистанция между взводовете четири крачки и интервал между ротите и самостоятелните взводове две крачки. Самостоятелните взводове се построяват на левия фланг във взводни колони.

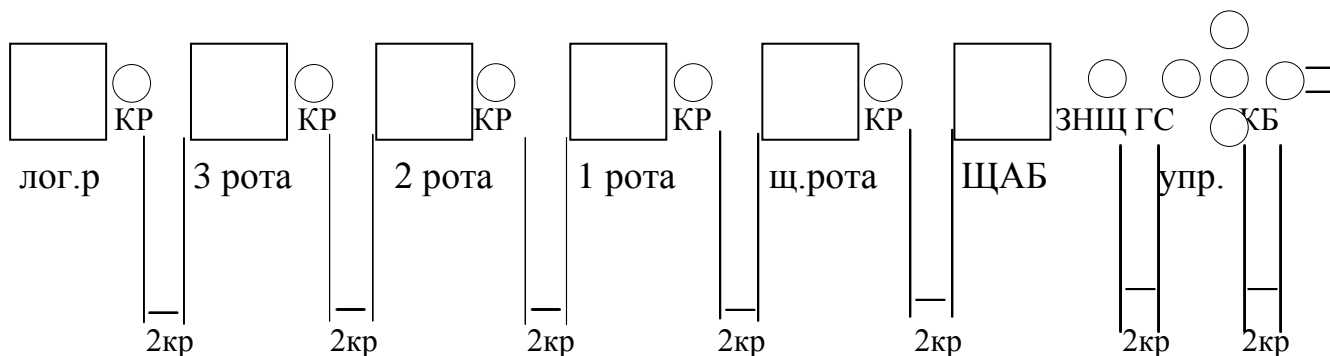
Чл. 180. Заместниците на командира на батальона се строяват на десния фланг в една редица по старшинство, а вляво от тях се построява управлението на батальона по отделения, като началниците на отделения са в първата редица.

Раздел II

Походен строй

Чл. 181. Походният строй на батальона се състои от походните строеве на ротите (батареите), управлението на батальона и самостоятелните взводове в колона по трима (четирима), един зад друг, на дистанция две крачки между задната редица и командира на движещото се отзад формирование.

фиг. 52 - Походен строй на батальона

Чл. 182. (1) От разгънат строй батальонът се престроява в походна колона по командата, например: „Батальон в походна колона, по пътя (или се указва друго направление), по реда на построяването (или се указва друг ред на следване), управлението напред, ходом – МАРШ!“.

(2) По думите „В походна колона“ заместниците на командира на батальона застават на две крачки пред управлението на батальона; а командирите на ротите застават пред своите ротите на осем крачки, а на две крачки зад тях – техните заместници пред управлението на ротите и командирите на взводове на две крачки пред взводовете си.

(3) По изпълнителната команда „МАРШ!“, заместниците на командира на батальона започват движение в указаното направление следвани от управлението и ротите (батареите, взводовете) в указания ред, като при необходимост се престрояват в движение и се движат на указаните в чл. 179 дистанции.

(4) Командирът на батальона се движи на десет крачки пред командира на първото формирование.

Чл. 183. От походна колона в разгънат строй батальонът се престроява по команда, в която се указва мястото и фронта на строяването и в какъв строй, например: „Батальон, в ляво в линия взводни (ротни) колони, ходом – МАРШ!“ (в движение – „МАРШ!“). Формированията на батальона повиват фронта в указаното направление, при необходимост се престрояват в движение в указания в командата строй и застават на указаното място в заповядания разгънат строй.

Раздел III

Отдаване на военна чест в строя на място и в движение

Чл. 184. Чест в строя на място и в движение се отдава по правилата на чл. 175 и чл. 176.

Чл. 185. При отдаване на чест в движение командата подадена от командира на батальона се повтаря от командирите на роти (освен челната).

Г Л А В А Д Е С Е Т А

СТРОЕВЕ НА КОРАБНИЯ ЕКИПАЖ (ДИВИЗИОН)

Раздел I

Разгънат строй

Чл. 186. (1) Разгънатият строй на екипажа може да бъде **едноредичен, двуредичен или** с повече редици, в зависимост от числеността на екипажите, с **линейна, „Г”** или **„П”** – образна форма, в зависимост от мястото и целта на построяване, съгласно „Книгата с корабни разписания” на съответния проект кораби.

(2) В разгънат строй екипажът се строява на борда на кораба по командата **„Екипаж, в една редица (в две или повече редици) - СТРОЙ СЕ!”**

Раздел II

На борда на кораба

Чл. 187. (1) Като подаде командата, командирът (помощник-командирът) на кораба застава в положение **„мирно”**, с лице към фронта на строяването; бойните части (сектори) се строят вляво от командира, в последователност съответстваща на указаната в длъжностното разписание на кораба.

(2) В двуредичен (многоредичен) строй последният ред на всяка бойна част (сектор) и група (секция) трябва да бъде пълен.

(3) Със започване на строяването, подалият команда излиза от строя и следи за построяването на екипажа.

Чл. 188. (1) В зависимост от числеността на бойните части (секторите) и групите (секциите) те се построят аналогично на отделения с численост от осем, четирима или трима души.

(2) Подравняването, обръщанията и другите действия на екипажа в разгънат строй се изпълняват по правилата и командите указани за отделението.

(3) Престрояването на екипажа от одноредичен в двуредичен строй се извършва, както е посочено в чл. 138. При преброяване на екипажа на първи и втори по бойни части (сектори), командирите на бойни части (сектори) и групи (секции) не влизат в разчета.

Раздел III

На пирса и на брега

Чл. 189. (1) Разгънатият строй на екипажа на пирса може да бъде **двуредичен или по бойни части** (сектори) в колони по двама (трима или повече), аналогично на построяване на ротата в линия взводни колони.

(2) При необходимост екипажът може да бъде строен и в **едноредичен** строй.

(3) В разгънат строй екипажът се строява на пирса по командите „**Екипаж, в две редици - СТРОЙ СЕ!**” или „**Екипаж, по бойни части (сектори) - СТРОЙ СЕ!**”.

Чл. 190. (1) **Разгънатият строй на корабния дивизион** се състои от разгънатите (двуредични/многоредични или по бойни части/сектори – фиг. 54) строеве на екипажите на корабите от дивизиона или разгънат строй по корабно (общ блоков строй на отделните корабни екипажи – фиг. 53).

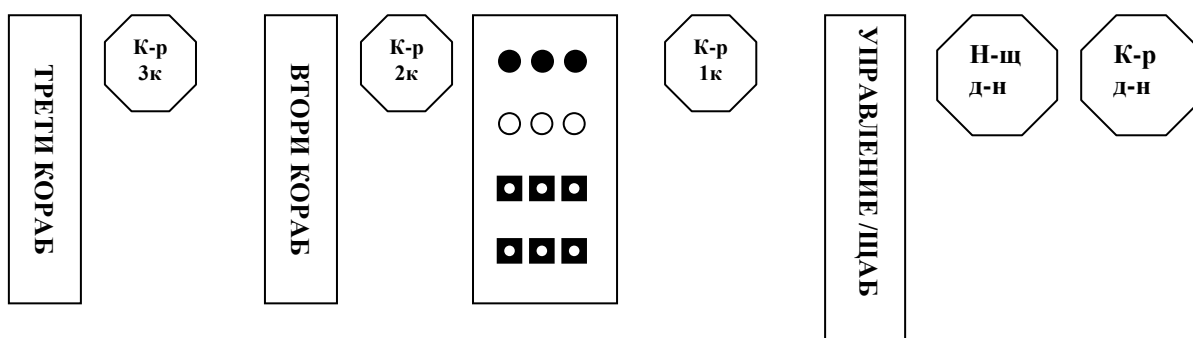
(2) В разгънатия строй на корабния дивизион на десния фланг се строява управлението (щаба).

(3) Екипажите на корабите от дивизиона се строят след управлението, като първи е този на флагманския кораб на дивизиона, а останалите по реда на бордовите им номера на корабите.

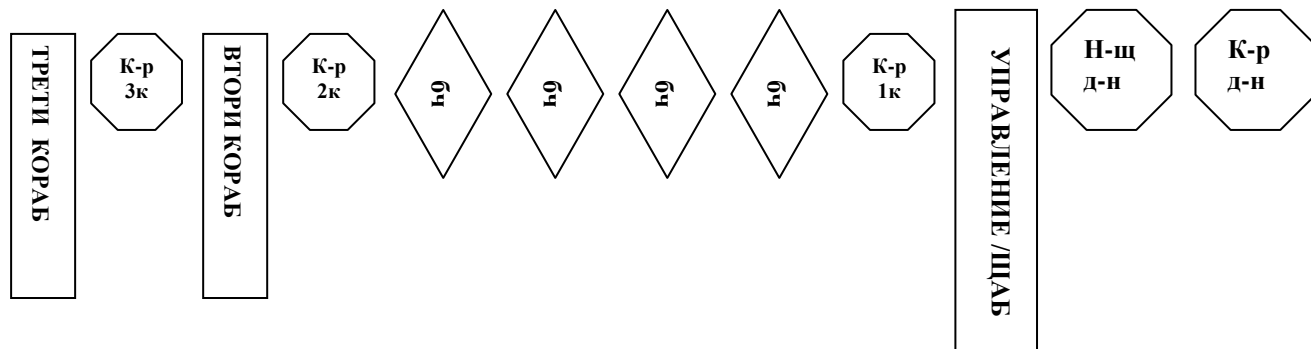
(4) Началникът на щаба на дивизиона застава в дясно от управлението, като интервалите между екипажите на корабите и три крачки .

(5) За построяване на корабния дивизион, командирът на дивизиона отдава заповед, в която указва: целта, времето, мястото и реда за построяване, формата на облеклото и снаряжението.

фиг. 53 - Разгънат строй на дивизиона по корабно /общ блоков строй на отделните кораби/

фиг. 54 - Разгърнат строй на дивизиона по бойни части/сектори

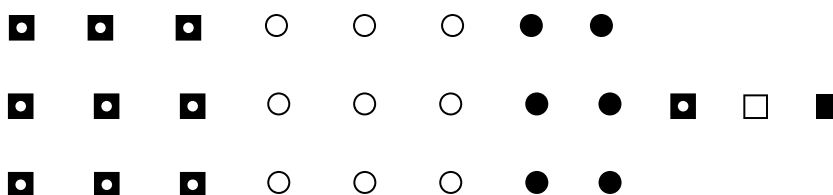
Раздел IV

Походен строй на корабния екипаж

Чл. 191. (1) Походният строй на екипажа може да бъде **общ (блоков) - в колона по трима** (четирима или повече) или **колона по двама**.

(2) Строяването на екипажа на място в общ блоков строй в колона по трима (по четирима или повече) се извършва по командата „**Екипаж, в колона по трима** (по четирима или повече) – **СТРОЙ СЕ!**”.

(3) По тази команда екипажът се строява, както е показано на фиг. 55 и приложение 9.

фиг. 55 - Походен строй на корабния екипаж общ (блоков)

Чл. 192. (1) Походният строй на корабния екипаж - **общ (блоков)** се води от командира на кораба, като на две крачки след него се построява помощник-командирът, а трети е сигналистът (барабанчик), ако има такъв.

(2) В походна колона по двама, екипажът се престроява от разгърнат двуредичен строй чрез обръщане надясно, а от колона по двама в разгърнат двуредичен строй – чрез обръщане на място наляво.

(3) От разгънат строй по бойни части в походна колона по двама, екипажът се престроява по команда **„В походна колона по двама, след мен, ходом – МАРШ!“**.

(4) По командата „В походна колона“ командирите застават на две крачки пред своите бойни части (сектори) и групи (секции).

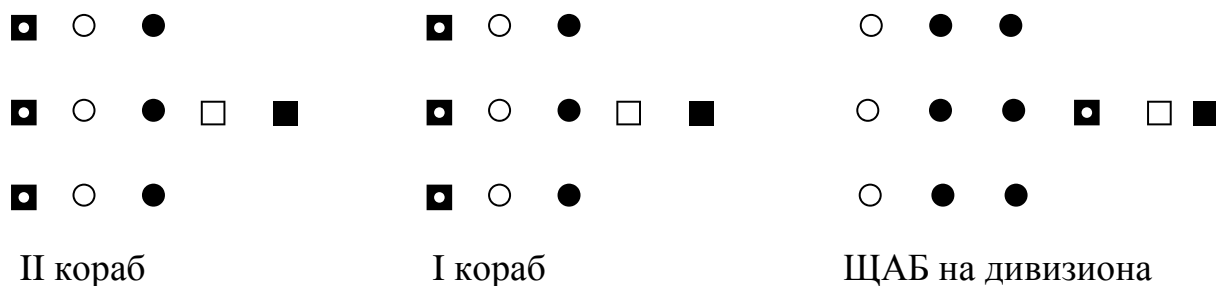
(5) По изпълнителната команда започва да се движи дясно фланговата бойна част, като останалите маршируват на място.

(6) След изравняване с последния в строя на предходното формирование, по команда от своя командир **„ПРАВО!“** започва движение и следващото формирование.

(7) От походна колона по двама в разгънат строй по бойни части екипажът се престроява по командата **„Екипаж, вляво по бойни части, ходом – МАРШ!“**.

Чл. 193. (1) Строяването на **корабния дивизион в походен строй** се формира от последователните походни строеве на екипажите на отделните кораби, като водещ е строеят на управлението (щаба) на дивизиона - фиг. 56.

(2) Отделните корабни екипажи могат да бъдат в блоков строй колона по трима, четирима или повече, в последователно построени в колона по двама, по бойни части.

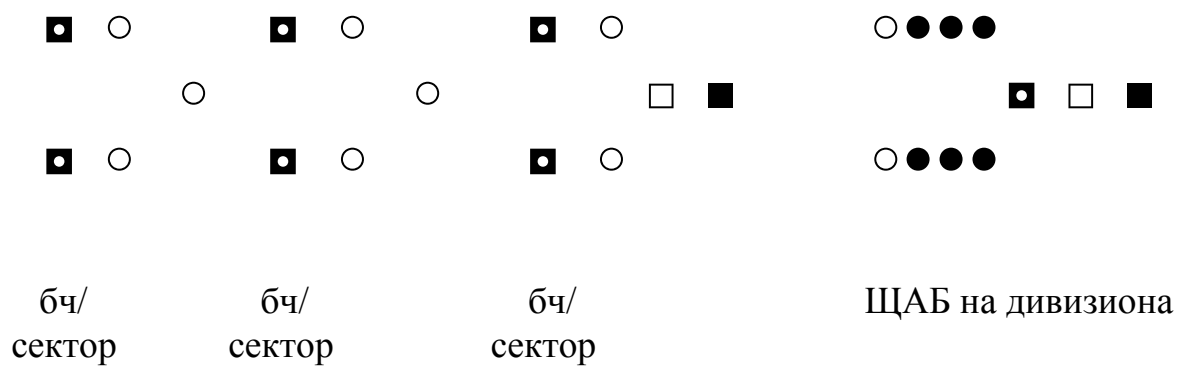
фиг. 56 - Походен строй на дивизиона по блокове

(3) Строят се води от командира на дивизиона на **10 крачки** от щаба на дивизиона, на две крачки след него се построява началникът на щаба, а трети е сигналистът (барабанчик), ако има такъв.

(4) Сигналистът (барабанчикът) е един за целия строй на дивизиона. Когато той е в състава на походния строй на дивизиона, пред походните колони на корабните екипажи, не се поставя такъв – фиг. 57.

(5) Във всички случаи, когато има строяване в общ блоков строй, категориите военнослужещи са подредени - като в предните редици са офицерите в екипажите на корабите (дивизиона), след тях офицерските кандидати старшини/сержанти и в последните редици са матросите от екипажите.

фиг. 57 - Походен строй на дивизиона в колона по двама

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

СТРОЕВЕ НА БРИГАДА (БАЗА, ПОЛК)

Раздел I

Разгънат строй

Чл. 194. (1) **Разгънатият строй** на бригадата (базата, полка) се състои от батальоните, дивизионите и самостоятелните роти (взводове), построени в линия взводни или ротни колони.

(2) В разгънатият строй на бригадата (базата, полка) на десния фланг на линията за строяване застават знаменосецът с бойното знаме, асистентите и водачът на знамето, а в дясно от тях се построяват заместниците на командира на бригадата (базата, полка). В ляво от бойното знаме се построяват последователно: щаба на бригадата (базата, полка), като в първата редица са началниците на отделения, а зад тях в колони личния състав на отделенията; по реда на номерата батальоните (дивизионите) и самостоятелните роти (батареи и взводове). Интервалите между тях са три крачки.

Чл. 195. За построяването на бригадата (базата, полка), командирът на бригадата (базата, полка) отдава заповед, в която указва: целта, мястото, времето и формата на облеклото и снаряжението; каква бойна и друга техника да има в строя на формированията.

Раздел II

Походен строй.

Чл. 196. (1) **Походният строй** на бригадата (базата, полка) се формира от походните строеве на управлението, щаба, батальоните (дивизионите) и самостоятелните роти (батареи) и взводове.

(2) При строяване на място в **походна колона** формированията от бригадата (базата, полка) пристигат на мястото за строяване и заемат указаните им места.

Чл. 197. (1) Престрояването от **разгънат строй в походна колона** на бригадата (базата, полка) се извършва по командата, например: „**Бригада (база, полк), в походна колона, по пътя** (или се указва друго направление), **по реда на построяването** (или се указва друг ред на следване), **управлението напред, ходом – МАРШ!**”.

(2) По командата „В походна колона” командирите на батальони (дивизиони) излизат от строя и застават на десет крачки пред челните формирования на своите батальони (дивизиони), като същото правят и командирите на самостоятелни роти (батареи). По тяхна команда подчинените им формирования започват движение в указаните направление и ред. Дистанциите между батальоните (дивизионите) на място са **три** крачки, а в движение – **десет** крачки.

Чл. 198. (1) Престрояването на бригадата (базата, полка) от **походна колона в разгънат строй** се извършва по заповед или команда от командира на бригадата (базата, полка).

(2) В заповедта командирът указва мястото и вида на разгънатия строй, реда и фронта за построяване.

(3) По командата за престрояване на бригадата (базата, полка) от походна колона в разгънат строй, например: **„Бригада, в ляво, в линия ротни (взводни) колони, ходом – МАРШ”** (в движение – **„МАРШ”**), формированията повивайки фронта в указаната посока, по команда от своите командири формират указания разгънат строй.

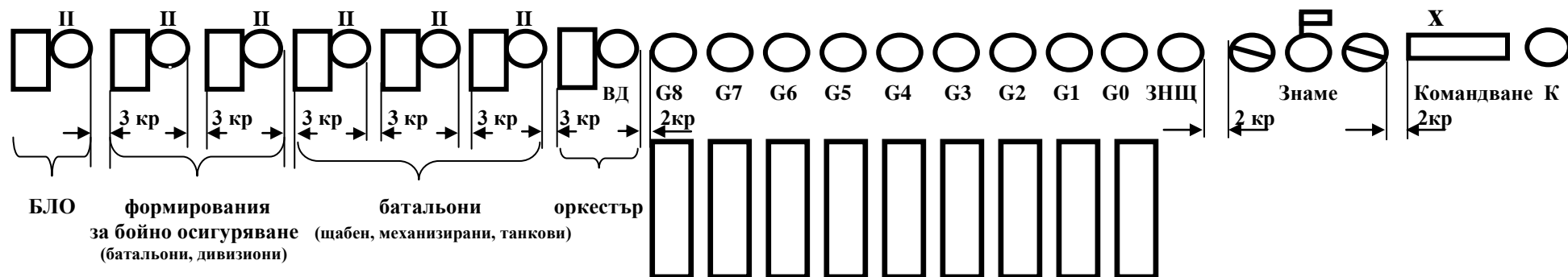
Чл. 199. (1) За отдаване на чест в строя на място и в движение, командирът на бригадата (базата, полка) подава командата: **„Бригада, (база, полк) МИРНО, равнение на-ДЯСНО! (на–ЛЯВО, на–СРЕДАТА)”**.

(2) Когато формированията са с оръжие и в разгънат строй на място, вместо равнение на, се подава команда **„ За среща от ДЯСНО (от ЛЯВО; по ФРОНТА) за по – ЧЕСТ!”**.

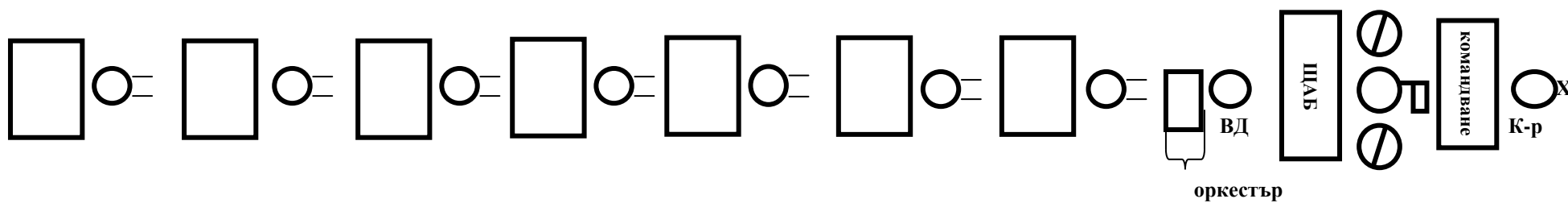
(3) Като подаде командата в строя на място, командирът на бригадата (базата, полка) подхожда към началника и рапортува, например: **„Господин генерал – майор, шейсет и първа бригада е построена по Ваша заповед за провеждане на строеви преглед. Командир на бригадата – бригаден генерал Иванов”**.

Чл. 200. При движение в **походен строй** командата за отдаване на чест подадена от командира на бригадата (базата, полка) се повтаря от командирите батальони (дивизиони).

фиг. 58 - Разгънат строй на бригадата (базата, полка) в линия ротни или взводни колонии

фиг. 59 - Походен строй на бригадата (базата, полка) в колона

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

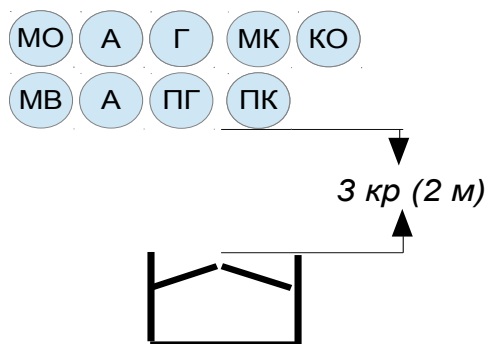
СТРОЕВЕ НА МАШИНИ НА ВОЕННИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ

Раздел I

Общи положения

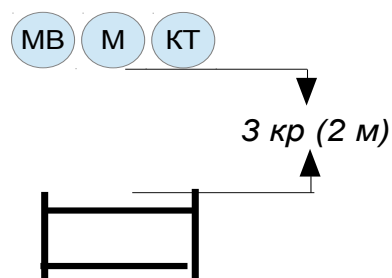
Чл. 201. В разгънат строй машините на формированията се строят на една линия по фронта в **линия машини**, в **линия взводни** или **ротни колони** на установените от устава интервали и дистанции между машините и формированията. При това личният състав се намира в машините или се строява пред машините в **едноредичен** или **двуредичен строй**, в линия взводни или ротни колони така, че последната редица да се намира пред машините, не по-близо от три крачки (фиг.60-63); механик водачите и шофьорите на машини застават в строя на формированията си.

фиг. 60 - Строяване на отделението и екипажа

фиг. 60 а

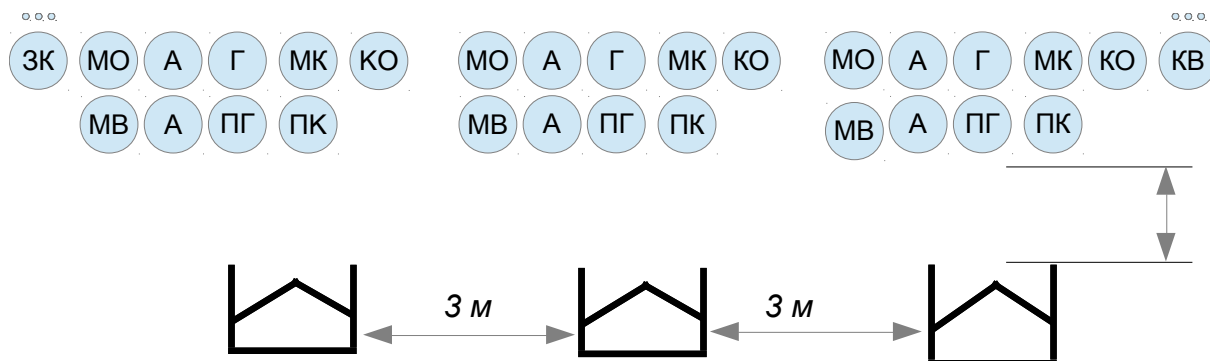
а) пред бойната машина на пехотата

фиг. 60 б

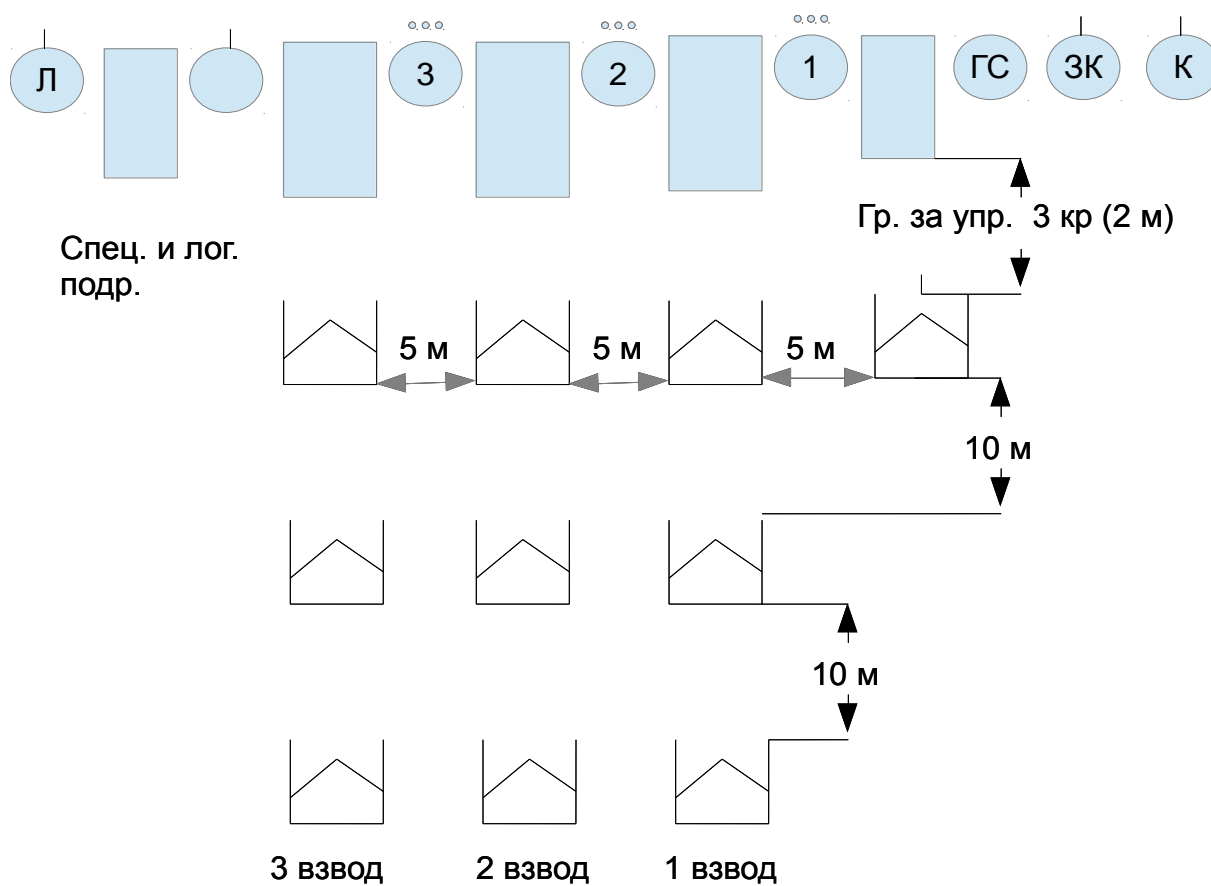
б) пред танка

фиг. 61 - Строяване на взвода с личния състав пред машините

(личният състав в двуредичен строй, а машините в линия)

фиг. 62 - Строяване на ротата в линия възводни колони с личен състав пред машините

(личният състав и машините - в линия възводни колони)

Чл. 202. В походен строй машините се подреждат в колона, а формированията се строят в колони едно след друго на дистанции, установени от устава или по заповед на командира.

Чл. 203. (1) Преди качване на машини във формированията при необходимост се прави разчет на военнослужещите и материалната част по машини и се посочва начинът на качването.

(2) Преди качването на личния състав в машините се проверява дали е изпразнено оръжието; ако превозването се извършва със заредено оръжие, проверява се дали е поставен предпазителят а ножовете се снемат.

Чл. 204. (1) На всяка машина измежду офицерите или сержантите се назначава старши на машината, на когото е подчинен целият личен състав, включително и шофьорът.

(2) Забранява се старшият на машината да взема управлението на машината (с изключение на случаите при които водачът е в състояние, което не му позволява да управлява машината).

(3) Командирът на формированието (старшият на машината) наблюдава за сигналите на старшият началник, а в откритите автомобили освен това се назначава и наблюдател, който сядат в десния преден ъгъл на каросерията на автомобила.

(4) За наблюдаване закрепването на страничните ключалки на каросерията на автомобила по време на движение се назначават “странични” военнослужещи, които седят на крайните места при предния и задния капак.

(5) Движещите се отзад машини, теглената техника и ключалките на задната врата на бойната машина на пехотата и на бронетранспортъора (дясната ключалка на задния капак на автомобила) се наблюдават от войника, който седи на дясната седалка на задната стена (задния капак на автомобила).

Чл. 205. (1) По командата (сигнала) **“ПРИ МАШИНИТЕ!”**, личният състав, превозван с бойна машина на пехотата и с бронетранспортъор, а също с автомобил и десантен танк, се строява до машините, както е посочено на (фиг. 63).

(2) При качване отстрани личният състав на формированието се строява така, че челата на колоните да бъдат на линията на задните колела (ролки) на машините.

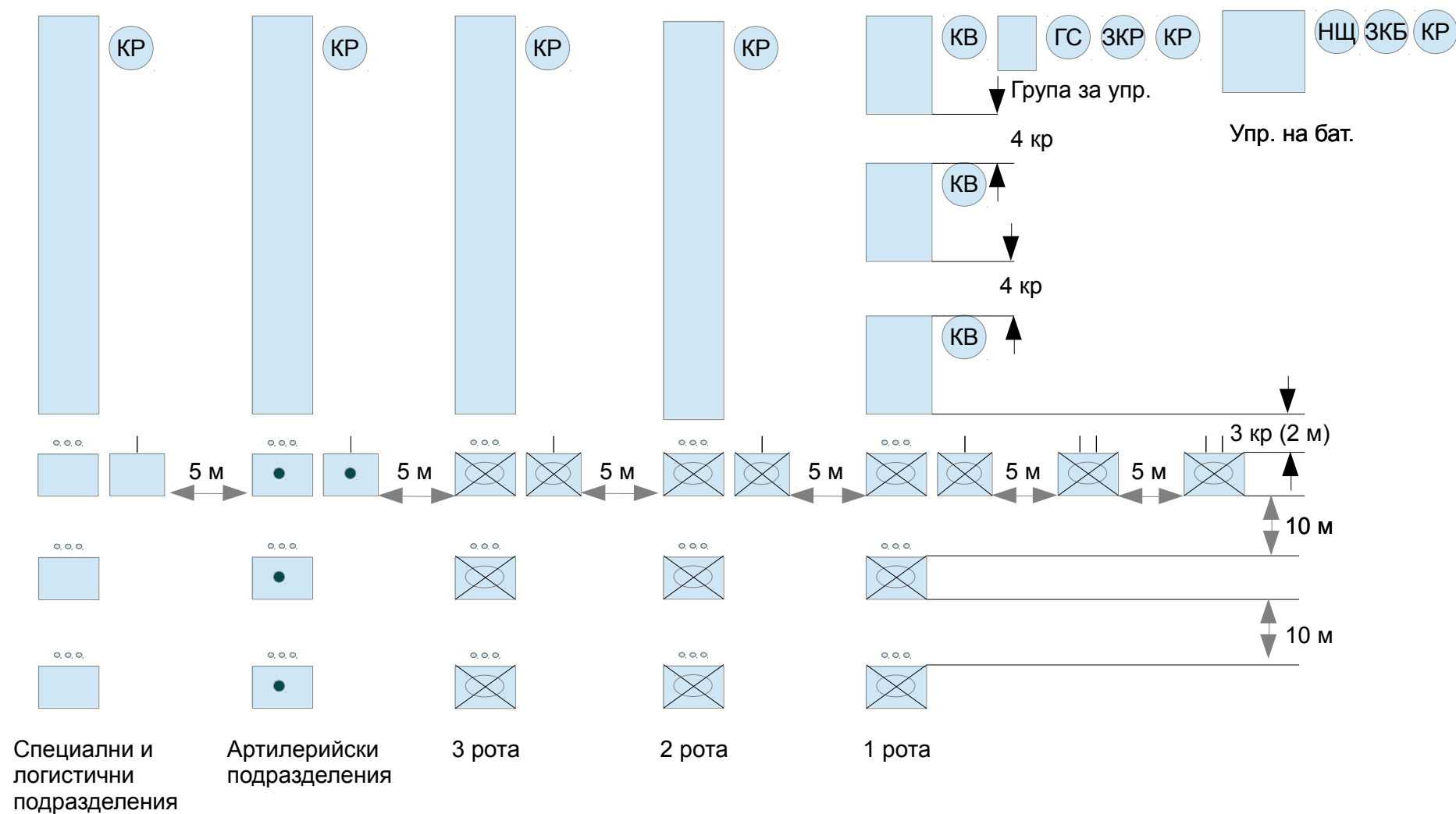
Чл. 206. По командата (сигнала) **„ПРИ МАШИНИТЕ!”**, екипажите на танковете се строяват пред танковете в едноредичен строй. Командирът на танка застава на две крачки пред дясната верига; останалият състав на екипажа - вляво от командира (фиг. 63).

Чл. 207. (1) Командирът, механик-водачът и мерачът на бойна машина (МТЛБ, БТР) се качват в машината през определените за тях люкове, а личният състав през задния люк или през задната врата. В автомобилите военнослужещите се качват от левия, десния и задния капак, в автомобил със затворена каросерия - от задния капак. Качването на личния състав в другите машини се извършва, както е удобно.

(2) Не се разрешава качването на машините от левия капак, когато те се намират от дясната страна на пътя.

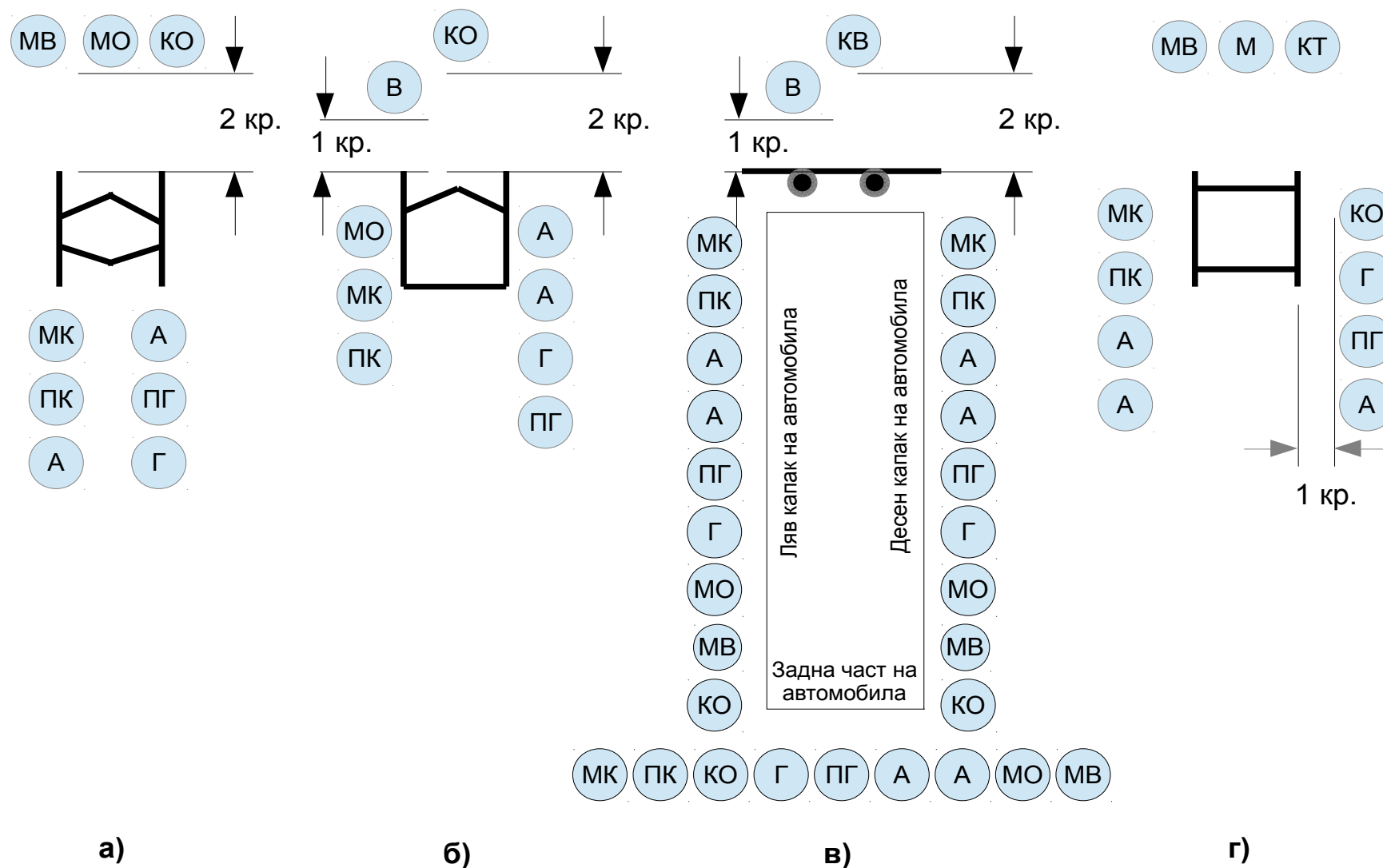
Чл. 208. Преди качване в бойните машини на пехотата и в бронетранспортъорите по командата (сигнала) **„ПРИ МАШИНИТЕ!”** назначените военнослужещи отварят задните капаци (капаците на входните люкове) на десантното отделение; при автомобилите, ако е необходимо, шофьорите отварят задния капак.

фиг. 63 - Строяване на батальона с личния състав пред машините

(личният състав и машините в линия ротни колони)

фиг. 64 - Строяване на личния състав за качване

а-през задната врата на бойната машина (МТЛБ) на пехотата; б-през люковете на бронетранспортьора; в-през десния, левия и задния капак на автомобила; г-като десант до танка за качване отстрани.

Чл. 209. (1) По командата **“ПО МЕСТАТА СИ!”** личният състав бързо заемат своите места в машините (фиг. 65 и фиг. 66).

(2) При качването се използват колелата, веригите и стъпалата.

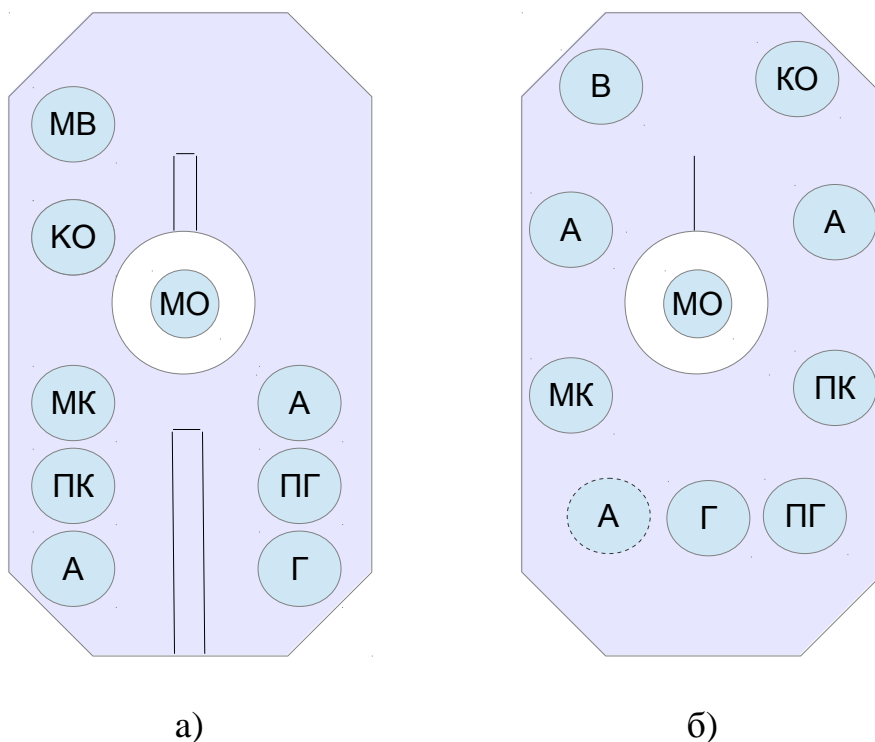
(3) При качването оръжието се взема, както е удобно, с изключение на ротните картечници, които се предават на качилите се военнослужещи или на стоящите отзад. След качването оръжието се поставя между коленете и се придържа с две ръце. По команда на командира на формированието автоматите може да бъдат взети в положение “на гърди”.

(4) Раниците (мешките) се снемат по указание на командира на формированието (старшият на машината) и се поставят на определените места в машината.

(5) Командирът на формированието (старшият на машината) следи за правилността на качването на личния състав, а след завършване на качването проверява закрепването на ключалките на вратите (люковете) и капаците, след което заема своето място в бойната машина на пехотата (в бронетранспортъора - на седалката за командира на машината, а в автомобила - до шофьора или по указание на старшия командир в левия преден ъгъл на каросерията на автомобила).

(6) Ако мястото за командира на машината е заето от старшият командир, командирът на отделението или взвода се разполага в десантното отделение на машината.

(7) След завършване на качването се затварят задните врати (входните люкове, капаците).

фиг. 65 - Разполагане на личния състав

а - в бойна машина на пехотата; б - в бронетранспортъор.

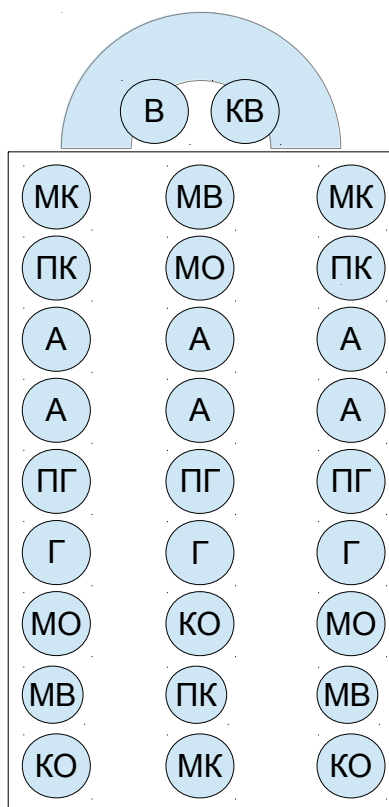
Чл. 210. Екипажът на танка по командата (сигнала) **“ПО МЕСТАТА СИ!”** едновременно се обръща кръгом и бързо заема местата си в ред, указан от командира, като се вземе под внимание разположението на екипажите в машините и разположението на люковете.

Чл. 211. (1) Качването на десанта в танка (бойната машина) на място се извършва отстрани. Ако качването на десанта отстрани е невъзможно, тази дейност се извършва откъм задната част на танка (бойната машина). При това оръжието се взема, както е удобно, с изключение на ротните картечници, които се предават на качилите се вече военнослужещи или на стоящите отзад.

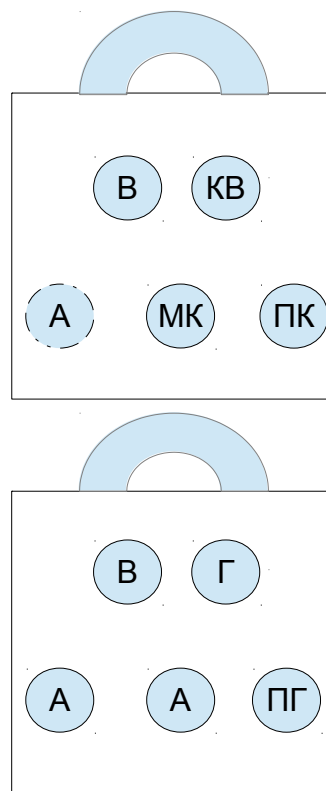
(2) Военнослужещите се разполагат в танка (бойната машина), като спазват мерките за безопасност и реда за подреждане, указани от командира.

(3) По отношение на спазването на правилата за качването на личния състав и разполагането му в танковете, командирът на превозваното като десант формирование изпълнява указанията на командира на танковото формирование и след качването докладва на него и на своя непосредствен началник.

фиг. 66 - Разполагане на личния състав в каросерията

фиг. 66 а

фиг. 66 б

а) в автомобиля на надлъжни пейки (там където се предвиждат снайперисти по длъжностно разписание, същите седят до командира на отделението);

б) в лек автомобил с повишена проходимост.

Чл. 212. (1) За тръгване на формирането предварително се подава командата (сигналът) **„ПАЛИ!“**, по която се запалват и загръват двигателите на машините.

(2) По командата (сигнала) **„МАРШ!“** всички машини тръгват едновременно в строя, в който са били на място, или се престрояват по команда (сигнал) на командира, като при движение се спазват установените дистанции и интервали. Ако дистанциите между машините са били не повече от **10** метра, машините започват да се движат една след друга, като вземат установените дистанции.

(3) Редът и скоростта за движение, както и редът за спирането за почивка се определят въз основа на заповед (указания) на ръководителя на марша.

(4) Дистанциите между машините зависят от скоростта и условията за движение и средно могат да бъдат **25-50** метра. За изменение на дистанциите се подават командите (сигналите) **„УВЕЛИЧИ ДИСТАНЦИИТЕ!“**, **„НАМАЛИ ДИСТАНЦИИТЕ!“**.

Чл. 213. (1) Завоите в движение може да се извършват последователно след направляващата машина или едновременно с всички машини от формирането.

(2) За последователно завиване кръгом по командата (сигнала) **„ВНИМАНИЕ ПРАВИ, КАКВОТО ПРАВЯ АЗ!“** челната машина с намалена скорост завива кръгом (прави 1/2 кръг) и продължава движението си в обратна посока. Останалите машини, пристигайки до мястото на завоя на челната машина, също завиват и продължават движението.

(3) За едновременно завиване надясно (наляво, кръгом) се подава командата (сигнала) **„ВСИЧКИ НАДЯСНО! (ВСИЧКИ НАЛЯВО, ВСИЧКИ КРЪГОМ)“**, по командата **„ВСИЧКИ НАДЯСНО! (ВСИЧКИ НАЛЯВО)“** машините едновременно завиват в посоченото направление и продължават движението. По командата (сигнала) **„ВСИЧКИ КРЪГОМ!“** всяка машина спира, без да намалява дистанцията, завива наляво кръгом (прави 1/2 кръг) и продължава движението в обратно направление.

(4) При необходимост да се освободи пътят от колоната в движение се подава командата (сигналът) **„ПРЕМИНИ ВДЯСНО!“**. По тази команда (сигнал) всички машини в колоната едновременно се отклоняват от платното на пътя и продължават по десния банкет или вдясно от пътя.

Чл. 214. (1) Машините се спират по командата (сигналът) **„СТОЙ!“**, по която машините се приближават до спрялата отпред машина и последователно се спират на дистанции, не по-малки от **10 м** или на дистанции, установени от командира.

(2) Преди спиране на колоната машините се отвеждат на десния банкет или вдясно от пътя. Кръстовищата, разклоненията на пътищата, мостовете, дефилетата, железопътните прелези, входовете на къщите и местата за влизане в дворовете трябва да се оставят свободни дори и да се нарушава дистанцията.

(3) Ако е необходимо, след спирането се подава команда (сигнал) **„ГАСИ!“**.

Чл. 215. (1) Слизането на личния състав от машините се извършва по команда **„ПРИ МАШИНИТЕ!“**, например: **„Отделение (взвод, рота), от дясната (лявата) страна и задната врата (задния капак) - ПРИ МАШИНИТЕ!“**:

1. **от бойните машини на пехотата** - през люковете и задната врата;
2. **от бронетранспортъорите** - от лявата и дясната страна, както и от горните люкове;

3. **от автомобилите** - от дясната, лявата и задната страна; от автомобили със затворена каросерия - откъм задния капак.

4. **слизането от другите машини** се извършва, както е удобно.

(2) По изпълнителната команда (сигнал) личният състав бързо слиза от машините и се строява около тях (фиг. 64) или действа по команда (заповед) на своите командири.

(3) При слизание от машините оръжието се взема, както е удобно, а ротните картечници се предават на по-напред слезлите военнослужещи.

(4) Не се разрешава слизането от лявата страна на машините, които се намират в дясната страна на пътя.

Раздел II

Строеве на взвода

Чл. 216. (1) **Разгънатият строй на взвода е линия машини** (фиг.67), като интервалите между машините са **3** метра.

(2) В **разгънат строй** взводът се строява по командата (сигнала) **„Взвод в линия машини – МАРШ!“**.

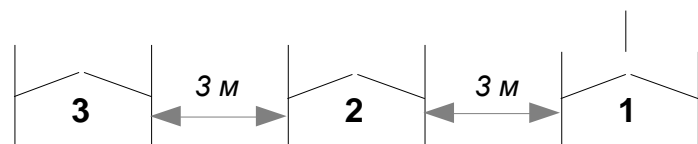
(3) Като подаде командата, командирът на взвода насочва своята машина с челната част към фронта за строяване на взвода; останалите машини се строят по реда на номерата на една линия вляво от машината на командира, като спазват установените интервали.

Чл. 217. (1) **Походният строй на взвода е колона** (фиг. 68). Дистанциите между машините при строяване на място и на спирките са **10** метра, в движение - **25-50** метра; машината на командира на взвода е в челото на колоната.

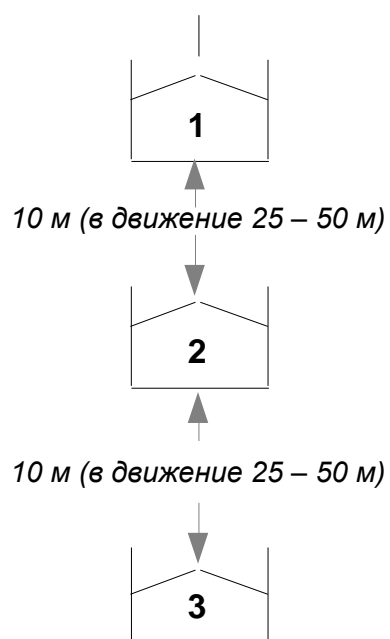
(2) Строяването на взвода в **колона**, както и престоаяването му в **линия машини в колона** се извършват по командата (сигнала) **„Взвод в колона – МАРШ!“**.

(3) При престоаяване на взвода от **линия машини в колона** зад машината на командира на взвода се движат по реда на номерата на установените дистанции останалите машини от взвода (фиг. 69).

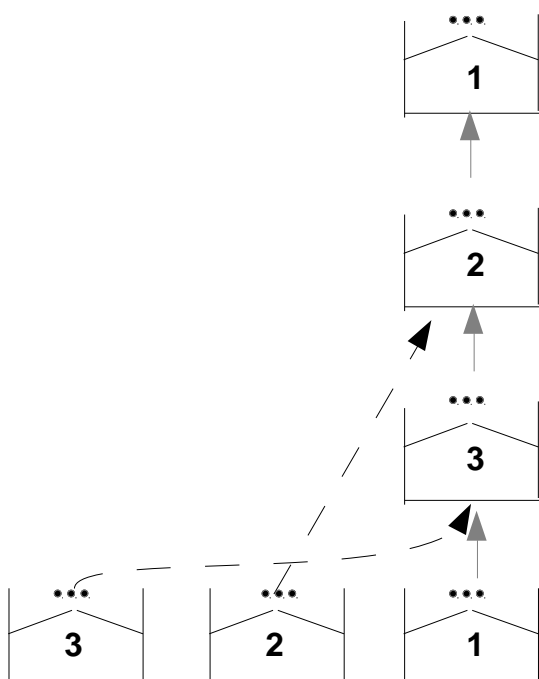
(4) От **колона в разгънат строй - линия машини** (фиг. 70) взводът се престоаява, както е указано в чл. 216.

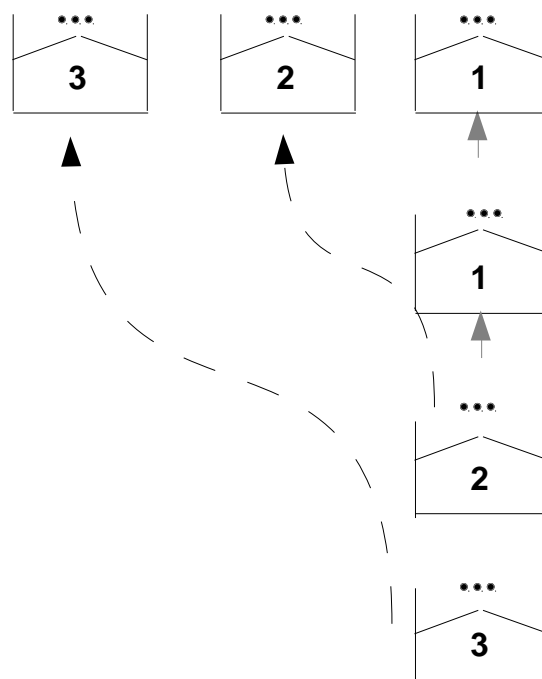
фиг.67 - Строй на взвода в линия машини

фиг. 68 - Походен строй на взвода в колона

фиг. 69 - Престрояване на взвода от линия машини в колона

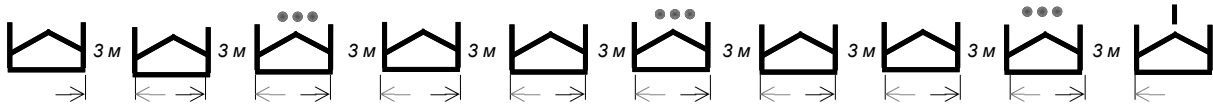

фиг. 70 - Престрояване на взвода от колона в линия машини

Раздел III

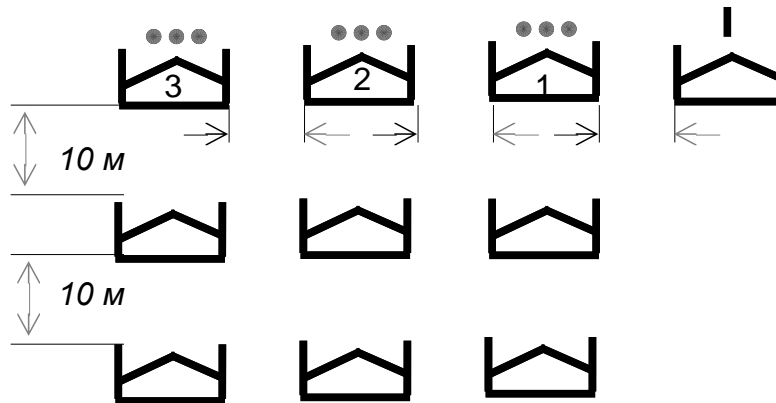
Строеве на рота (батарея)

Чл. 218. (1) Разгънатият строй на ротата може да бъде в линия машини (фиг. 71) или в линия взводни колони (фиг. 72).

фиг. 71 - Разгънат строй на ротата в линия машини

(2) В разгънат строй в линия машини или в линия взводни колони ротата се строява по команда (сигнал) „В линия машини (в линия взводни колони) – МАРШ“.

фиг. 72 - Разгънат строй на ротата в линия взводни колони

(3) Като подаде командата (сигнала), командирът на ротата насочва своята машина с челната част към фронта за строяване на ротата или посочва мястото за строяване на първи взвод. Взводовете по реда на номерата се строяват в линия машини (в колони) вляво от машината на командира на установените интервали и дистанции.

Чл. 219. (1) Походният строй на ротата е колона (фиг. 73).

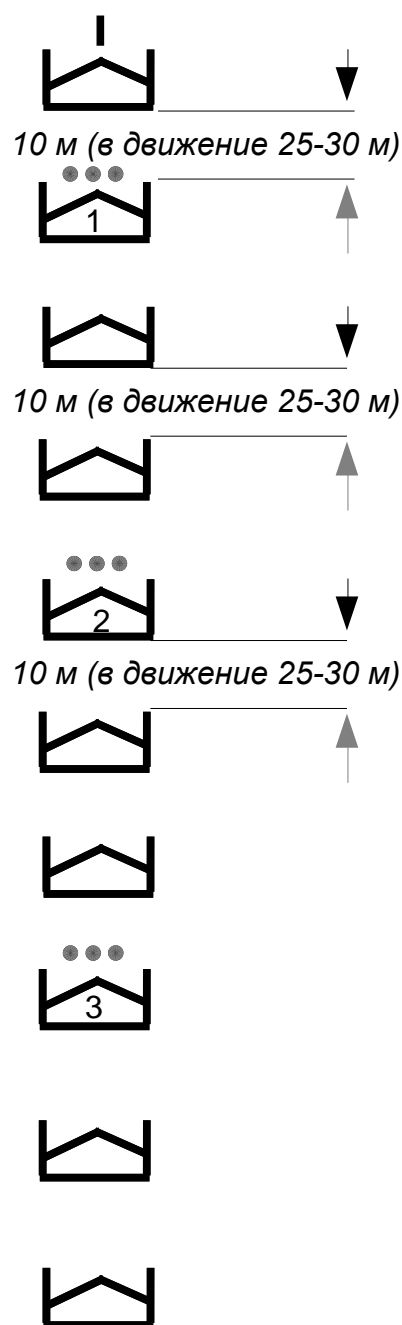
(2) Строяването на ротата в **колона**, както и престрояването и от **разгънат строй в колона** се извършват по командата (сигнала) „**В колона - МАРШ**”.

(3) При престрояване на ротата от **разгънат строй в колона** машината на командира на ротата или челната машина от първи взвод започват да се движат право и след това излизат в указаното направление;

(4) След машината на командира на ротата или след челната машина от първи взвод по реда на номерата или по реда, посочен от командира на ротата, останалите взводове се изнасят на установените дистанции в колони.

Чл. 220. (1) От **колона в разгънат строй в линия машини** или в **линия взводни колони** ротата се престроява по командите и правилата, посочени в чл. 218.

(2) При това **взводовете в колони** излизат от ротната колона и по командите (сигналите) на командирите на взводове „**В линия машини – МАРШ!**” или „**В колона – МАРШ!**” се строят съответно в **линия взводни колони**, както е показано на (фиг. 70 и фиг. 71).

фиг. 73 - Походен строй на ротата в колона

Раздел IV

Строеве на батальон (дивизион, ескадрила)

Чл. 221. (1) Разгънатият строй на батальона може да бъде в **линия взводни колони** или в **линия ротни колони**. При необходимост батальонът може да бъде **строен в линия машини**.

(2) В **разгънат строй** батальонът се строява по заповед на командира на батальона или по командата (сигнала) „**В линия взводни колони (ротни колони, в линия машини) – МАРШ!**”.

(3) В **линия взводни колони** батальонът се строява, съгласно фиг. 74, като ротите се построяват в **линия взводни колони**.

(4) В **линия ротни колони** батальонът се строява, съгласно фиг. 75, като ротите се построяват в **ротни колони**.

(5) В **линия машини** батальонът се строява, съгласно фиг. 76, като ротите се построяват в линия машини; интервалите между ротите са **5 м**.

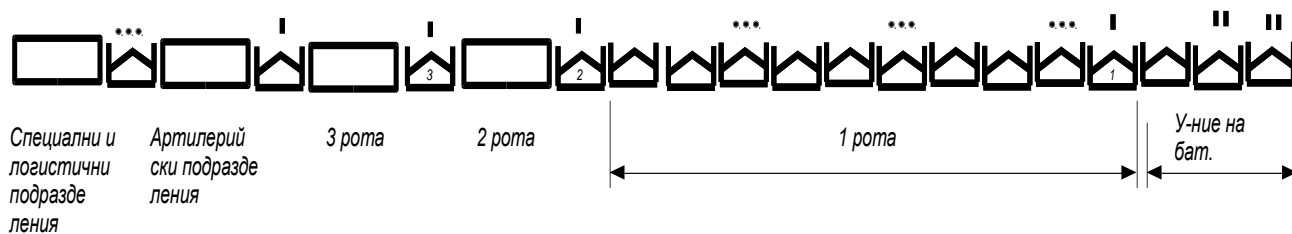
(6) При строяване на батальона машината на командира на батальона и формированието за управление се строят на десният фланг на батальона, а артилерийските, специалните и тиловите формирования - съответно във **взводни** или **ротни (батареини) колони** на левия фланг на батальона.

Чл. 222. (1) Походният строй на батальона е **колона** (фиг. 77).

(2) При строяване на батальона в **колона** ротите, артилерийските, специалните и логистичните формирования се строят в **колони** по ред, указан от командира на батальона; дистанциите между ротите при строяване на **място** и при **спиране** са **10** метра, а в движение **25-50** метра.

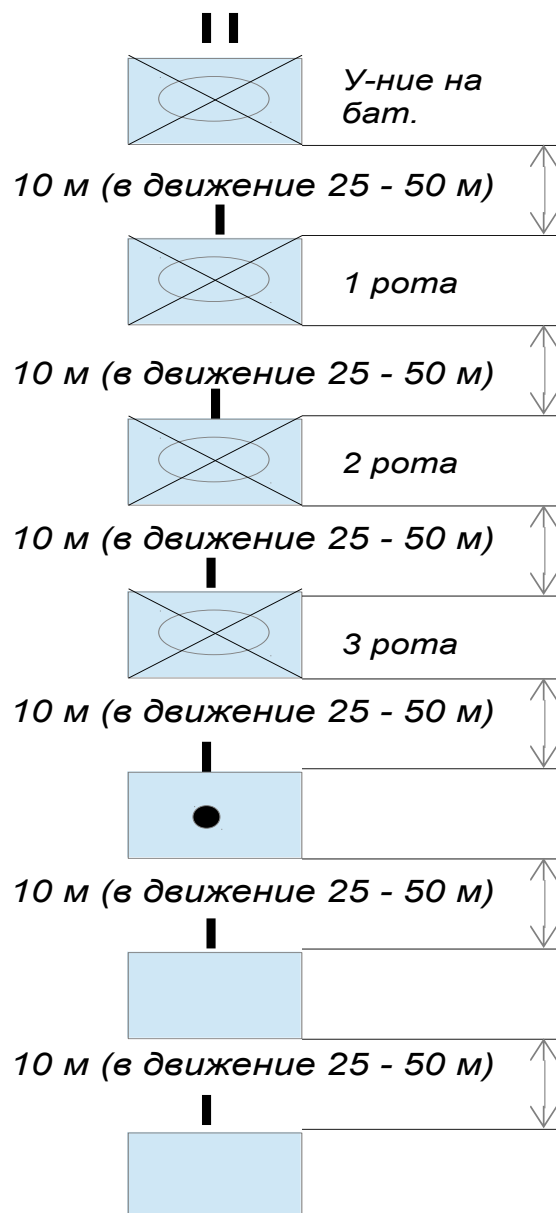
(3) Строяването на батальона в **походен строй** се извършва по заповед на командира на батальона или по командата (сигнала) „**В колона – МАРШ!**”.

Чл. 223. От **разгънат строй** в **колона** батальонът се престроява по командата (сигнала) „**В колона – МАРШ!**”. По изпълнителната команда машината на командира на батальона започва да се движи право, след това излиза в указаното направление; зад машината на командира на батальона на установените дистанции застават формированията на батальона, съгласно фиг. 76, или по реда, указан от командира на батальона.

фиг. 76 - Разгънат строй на батальона в линия машини

Чл. 224. От колона в разгънат строй батальонът се престроява по командата (сигнала) „В линия взводни (ротни) колони – МАРШ!“. По тази команда формированията се строят, както е показано на (фиг. 73 и фиг. 74).

фиг. 77 - Походен строй на батальона в колона

Раздел V

Строеве на бригада (база, полк)

Чл. 225. (1) **Разгънатият строй** на бригадата (базата, полка) се състои от батальоните, строени **в линия взводни** или **ротни колони**. В ляво от тях се построяват артилерийските формирования, формированията за противовъздушна отбрана, специалните и обслужващите формирования.

(2) Интервалите между батальоните са **10 м**, а между другите формирования на бригадата (базата, полка) - **5 м**, или определени от командира, в зависимост от условията за строяване.

Чл. 226. (1) **Походният строй на бригада (база, полк) е колона**. Бригадата (базата, полка) се строява в походна колона в ред, указан от командира на бригадата.

(2) От **разгънат строй в колона**, бригадата (базата, полка) се престроява по заповед на командира на бригадата (базата, полка). В заповедта се посочват направлението и редът за движение, времето за готовност за движение и дистанциите между батальоните.

(3) Движението в **походен строй** започва по командата (сигнала) **„Бригада, в колона – МАРШ!“**.

(4) Командирите на батальони последователно подават командите (сигналите) за движение на батальоните.

Раздел VI

Отдаване на военна чест

Чл. 227. (1) За отдаване на военна чест в машина на място и в движение по команда **„МИРНО“** личният състав, намиращ се на открито, трябва да седи, без да се навежда, главата да държи право и да гледа пред себе си; без оръжие - китките на ръцете полусвити, се поставят малко по-горе от коленете; с оръжие - то се държи между коленете и се придържа с двете ръце (фиг. 66).

(2) По командата **„Равнение на-ДЯСНО! (на-ЛЯВО)“** командирите на формирования от взвод и нагоре, и старшите на машини обръщат глави по посока на началника и едновременно с това поставят ръка до шапката, останалите военнослужещи остават в положение **„мирно“** и не обръщат глава по посока на началника.

(3) Когато военнослужещите са разположени в машините с лице по направление на движението на машините, по командата **„Равнение на-ДЯСНО! (на-ЛЯВО)“** те едновременно обръщат глави по посока на началника.

(4) Когато машината отмине началника, по командата „СВОБОДНО” всички военнослужещи обръщат глави направо и седят свободно. Командирите на формирования и старшите на машини освен това отпускат ръка.

Чл. 228. (1) Военнослужещи, които се намират в машините с автомати, отдават военна чест седнали, като обръщат главите си в посока на началника, без да се навеждат в кръста и държат оръжието между коленете.

(2) Когато военнослужещите са без оръжие, едновременно с обръщането на главата поставят дясната ръка до шапката или до слепоочието ако са без шапки.

(3) Механик-водачите и шофьорите, които управляват машините не отдават чест.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

СТРОЕВИ ПРЕГЛЕД НА ВОЕННИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ И НА МАШИНИ

Раздел I

Общи положения

Чл. 229. (1) Строевият преглед се извършва с цел да се определи степента на единичната строева подготовка и строево сглобяване на формированията. На строевия преглед се проверяват външния вид на военнослужещите, наличието и състоянието на снаряжението, въоръжението и бойната техника.

(2) Всеки строеви преглед завършва с преминаване на военните формирования в тържествен марш.

(3) Строевият преглед се извършва от преките началници или от лицата, назначени за извършване на проверката, съгласно примерен план – приложение 10.

(4) Преди прегледа началникът, който го провежда съобщава на командира на военното формирование времето, мястото и реда на построяване, както и формата на облеклото, въоръжението, бойната и друга техника, определена за прегледа.

Чл. 230. Строевият преглед на военните формирования се провежда в пеши строй или на машини. На прегледа в пеши строй се извежда целия личен състав на военното формирование с личното оръжие, а на прегледа на машините освен това и цялото въоръжение, бойната и друга техника.

Раздел II

Строеви преглед в пеши строй

Чл. 231. За строеви преглед в пеши строй ротата (батареята), батальона (дивизиона, ескадрилата), както и бригадата (базата, полка) се строят в **разгънат** строй в линия взводни, ротни или батальонни **колони** или в **двуредичен** строй.

Раздел III

Строеви преглед на ротата (батареята)

Чл. 232. (1) Когато командира (началника), който провежда прегледа, се приближи на **40-50** крачки, командирът на ротата (батареята) командва **„Рота (батарея) МИРНО!, равнение на-ДЯСНО! (на-ЛЯВО, на-СРЕДАТА)“**. Ако строевият преглед се извършва от командира на военното формирование или от по-старши началник, командата е **„За среща от ляво (от дясно, по фронта), за по-ЧЕСТ!“**.

(2) По изпълнителната команда се изпълнява указаното в чл. 173.

(3) Като подаде командата, командирът на ротата (батареята) поставя ръка до шапката си, подхожда със строева крачка към началника, който провежда прегледа, спира се пред него на две-три крачки и рапортува, например: **„Господин полковник, първа рота е строена за строеви преглед. Командир на ротата капитан Петров.“** След завършване на рапорта командирът на ротата (батареята) прави с левия (десния) крак крачка встрани с едновременно обръщане надясно (наляво) и като пропусне началника напред, върви зад него на една-две крачки, без да сменя ръката си от шапката.

Чл. 233. (1) След като началникът, който провежда прегледа, обходи фронта на строя на ротата, от десния към левия фланг, излиза на средата на строя, поздравява личния състав, разрешава да се подаде команда **„СВОБОДНО“** и дава необходимите указания на командира на ротата (батареята) за продължаването на прегледа.

(2) Командирът на ротата подава команда **„СВОБОДНО“**, сменя ръка от шапката, връчва на началника, който провежда прегледа строева записка (приложение 11) и след като получи от него указания, пристъпва към тяхното изпълнение.

Чл. 234. Строевият преглед на ротата (батареята) започва с проверка на присъствието на личния състав, външния вид на военнослужещите, състоянието на снаряжението и въоръжението, след това се проверява единичната подготовка и строевата подготовка на отделенията, взводовете и ротата.

Чл. 235. Ротата (батареята) преминава в тържествен марш пред началника, който извършва прегледа, повзводно на дистанция един линеен (два линейни); взводовете в колона по трима (по четирима), с оръжие в положение „на гърди“, като автоматите се придържат за ложата и полуложата или в положение „на ремък“.

Чл. 236. (1) Преди започване на тържествения марш, преките началници на командира на ротата, които присъстват на прегледа, застават на една - две крачки зад него и вдясно от началника, който извършва прегледа.

(2) Командирът на ротата (батареята), след като престрои (строи) ротата (батареята) в **линия взводни колони** и строи линейните, предназначени за обозначаване на линията за преминаване на ротата (батареята), на десния фланг на ротата (батареята) в колона по един, застава на седем крачки пред челния взвод с лице към строя и командва **„Рота (батарея), МИРНО!, автомати на гър-ДИ!, за тържествен марш повзводно, на един линеен (два линейни) дистанция, първи взвод право, останалите на място, равнение надясно, ходом – МАРШ!“**, след това бързо се обръща кръгом на пръстите на десния крак към лявата ръка и започва с левия крак движение едновременно с ротата (батареята).

(3) По командата **„За тържествен марш“** от строя излизат и застават: заместниците на командира на ротата (батареята) - на две крачки зад командира; командирите на взводове - на две крачки пред своите взводове; линейните прибягват или излизат с ускорена строева крачка на линията за

преминаване на ротата, спират се на дистанция **10-15 м (15-20 крачки)** един от друг, самостоятелно се обръщат наляво, а по командата **„Ходом МАРШ“** едновременно вземат автоматите в положение **„За по-ЧЕСТ“** (автоматите със стъваем приклад - в положение „на гърди“).

(4) По изпълнителната команда цялата рота (батарея) започва движение със строева крачка, при това първи взвод се движи право, а всеки следващ взвод, като стигне мястото където е стоял първият взвод, се обръща наляво (надясно), марширува на място и се подравнява.

(5) Когато движещият отпред взвод се отдалечи на указаната в командата дистанция, командирът на следващия взвод командва **„ПРАВО“**. По тази команда взводът започва движение със строева крачка.

(6) Деснофланговите във взводовете се движат по линията, обозначена от линейните, на една крачка от тях.

Чл. 237. (1) Командирът на ротата (батареята), неговите заместници и командири на взводове, преди да се доближат до началника на дистанция един линеен, поставят ръката си до шапката и едновременно обръщат глави към началника, който провежда прегледа.

(2) Като отмине четири крачка от началника, командирът на ротата захожда встрани, застава вдясно от преките си началници (чл. 236) и остава там, докато премине цялата рота.

(3) Когато командирът на взвода постави ръката до шапката, всички военнослужещи от този взвод едновременно обръщат глави към началника. След като взводът отмине началника, който провежда прегледа, на дистанция един линеен, командирът на взвода сменя ръката си от шапката и всички обръщат глави напред.

Чл. 238. Когато ротата (батареята) отмине началника провеждащ прегледа, линейните по сигнал на старшия вземат оръжието „на ремък“, обръщат се надясно и бегом в колона по един настигат ротата (батареята), като застават в строя на своето формирование.

Раздел IV

Строеви преглед на батальона (дивизиона, ескадрилата)

Чл. 239. За строеви преглед батальонът (дивизиона, ескадрилата) се строява в **разгънат строй в линия взводни колони** или в **двуредичен строй**, (фиг. 38 и фиг. 39).

Чл. 240. Срещата на началника се извършва по реда указан в чл. 232. След отговор на поздрава на началника, по команда на командира на батальона (дивизиона, ескадрилата) **„СВОБОДНО“**, командири на роти (батареи, звена) излизат от строя и застават на **5 крачки** пред средата на своите роти (батареи, звена).

Чл. 241. Батальонът (дивизиона, ескадрилата) преминава в тържествен марш пред началника, провеждащ прегледа по ротно, на дистанция един линеен (два линейни), в колона по трима (по четирима).

Чл. 242. (1) Преди започването на тържествения марш, командирът на батальона (дивизиона, ескадрилата) като престои (строи) батальона (дивизиона, ескадрилата), както е указано и строи линейните на десния фланг на батальона (дивизиона, ескадрилата) в колона по един, застава на **15** крачки пред челната рота (управлението на батальона, дивизиона, ескадрилата), като подава командите **„Батальон (дивизион, ескадрила), МИРНО!, автомати на гър-ДИ!, за тържествен марш, по ротно на един линеен (два линейни) дистанция, първа рота (управлението на батальона, дивизиона, ескадрилата) право, останалите на място, равнение надясно, ходом – МАРШ!“**.

(2) По командата **„За тържествен марш“** по най-късия път излизат и застават пред строя: заместниците на батальона и началникът на щаба (дивизиона, ескадрилата) - в една редица, на **две** крачки зад командира на батальона (дивизиона, ескадрилата); ротните командири - на **седем** крачки пред своите роти; взводните командири застават на **две** крачки пред своите взводове.

Чл. 243. Проверката на батальона, излизането и прибирането на линейните, а също и преминаването в тържествен марш се извършват, както е указано в чл. 234, чл. 235 и чл. 236.

Раздел V

Строеви преглед на бригадата (базата, полка)

Чл. 244. (1) За строеви преглед, бригадата (базата, полка) се строява в **линия ротни** или **взводни колони**, както е показано на фиг. 58. Командирът на бригадата (базата, полка) застава на **20-30** крачки пред средата на строя.

(2) Срещата на началника и отдаването на чест се извършва така, както е указано в чл. 232, при това в рапорта се казва пълното наименование на бригадата (базата, полка) с изброяване на почетните му звания и ордени. След отдаването на чест, по команда на командира на бригадата (базата, полка) **„СВОБОДНО“**, командирите на батальони (дивизиони, ескадрили) излизат от строя и застават на **десет** крачки пред средата на своите батальони (дивизиони, ескадрили), а командирите на отделните роти (батареи, звена) - на **пет** крачки.

Чл. 245. (1) Бригадата (базата, полка) преминава в тържествен марш пред началника, който провежда прегледа, по батальонно или по ротно.

(2) Редът за минаване на бригадата (базата, полка) е както следва:

1. отпред се движи командирът на бригадата (базата, полка);
2. на три крачки зад него в една или две редици - заместниците му и началникът на щаба;
3. на три крачки зад тях - останалият състав от управлението на бригадата (базата, полка) в колона по трима (четирима);
4. на установените дистанции след тях се движат формированията на бригадата (базата, полка).

Чл. 246. (1) За минаване в тържествен марш командирът на бригадата (базата, полка) подава командите **„Бригада (база, полк), МИРНО, автомати на гър-ДИ, за тържествен марш, по ротнo (по батальонно), на един линеен дистанция, първа рота (батальон) право, останалите на място, равнение надясно, ходом – МАРШ”**.

(2) По командата **„За тържествен марш”** заместниците на командира на бригадата (базата, полка), началникът на щаба, както и останалите командири на формирования излизат и застават, както е указано в чл. 245.

(3) По командата **„МАРШ”** челната рота (батальон) започва движение със строева крачка право. Останалите формирования, като се обърнат надясно и стигнат до мястото, където е стояла челната рота, се обръщат наляво (захождат с рамо) и по команда на своите командири **„НА МЯСТО”** се подравняват, като заемат установените дистанции. По командата **„ПРАВО”** се движат зад предното формирование.

Чл. 247. Проверката на бригадата (базата, полка), излизането и прибирането на линейните и преминаването в тържествен марш се извършват, както е указано в чл. 234, чл. 235, чл. 236 и чл. 246.

Раздел VI

Строеви преглед на машини

Чл. 248. Ротата (батареята), батальонът (дивизиона) и бригадата (базата, полка) се строят за строеви преглед в **разгънат строй**, като личният състав е пред машините:

1. **ротата (батареята)** - машините са в **линия**, а личният състав е в **двуредичен строй**;

2. **батальонът (дивизионът)** - машините и личният състав са в **линия ротни** или **взводни колони**;

3. **бригадата (базата, полка)** - машините и личният състав са в **линия ротни** или **взводни колони**.

Чл. 249. (1) Строевият преглед на личния състав се извършва както е указано в чл. 234, чл. 239 и чл. 244.

(2) Извършва се проверка на наличността и състоянието на въоръжението, бойната и другата техника, а също и на подготовката на личния състав за действия с машините в ред, указан от началника, който извършва прегледа. Той определя реда за преминаване в тържествен марш на машини.

Чл. 250. (1) Преминаването в тържествен марш с машини се извършва в ротни или батальонни походни колони. Бригадата (базата, полка) може да премине също в две или повече колони.

(2) Люковете и стъклата на бойните и другите машини трябва да бъдат затворени, освен люковете (стъклата на кабините) на машините на ротните, батальонните и другите командири, на които се извършва преглед. Освен това трябва да бъдат отворени люковете на машините на командирите на формированията, на които е разрешено по време на тържествения марш да се намират в люка.

(3) С разрешение на началника, който извършва прегледа, може да бъдат отворени люковете и стъклата и на други машини.

(4) При преминаване в тържествен марш в командирския люк (в десният преден ъгъл на десантното отделение, каросерията) на машината стои прав:

1. на прегледа на ротата – командирът на ротата, командирите на взводове и на машини;

2. на прегледа на батальона - командирът на батальона и командирите на роти;

3. на прегледа на бригадата (базата, полка) – командирът на бригадата (базата, полка), командирите на батальони и командирите на роти.

(5) При преминаване на автомобили командирите на формированията може да се намират до шофьора на машината.

Чл. 251. (1) Преминаването в тържествен марш започва по командата (сигнала) „**МАРШ!**” (приложение 1). Всички машини започват движението едновременно в строя, в който са били на място или се престрояват по команда (сигнал) на командира, като вземат в движение установените дистанции и интервали. Ако дистанциите между машините не са повече от **10 м.** машините се движат по ред, като набират установените дистанции, а при преминаване в две и повече колони - в интервалите.

(2) На **два-три** линейни до началника, който извършва прегледа, командирите, които се намират в командирския люк (в десния преден ъгъл на десантното отделение, каросерията, в кабината) на машините, поставят дясната ръка до шапката и едновременно обръщат глава към началника. Останалите военнослужещи постъпват както е указано в чл. 227. При това автоматите ако са в положение „**на гърди**” се придържат с лявата ръка за ложата и полуложата.

(3) След задминаването на началника, на разстояние един линеен, командирите на формирования свалят ръката от шапката и обръщат глава на право, а останалите военнослужещи заемат положение „**свободно**”.

Чл. 252. (1) Бойното знаме на формированието преди преминаване в тържествен марш се поставя развято в горния люк (десантното отделение, каросерията) на машината на командира на формированието.

(2) При преминаването знаменосецът и асистентите остават в положение „**мирно**” и не обръщат глава към началника.

(3) Асистентите, въоръжени с автомати, трябва да ги държат в положение „**на гърди**” и да ги придържат с лявата ръка за ложата и полуложата.

Раздел VII

Строеви преглед с изпитване на личния състав

Чл. 253. (1) Строевият преглед започва с проверка на присъствието на личния състав, външния вид на военнослужещите, състоянието на снаряжението и въоръжението.

(2) Командирите на формирования, представят на изпитващия Строева записка, съгласно приложение 11.

(3) Проверява се степента на индивидуалните строеви навици и умения на военнослужещите, както и строевото сглобяване на военното формирование.

(4) По решение на началника, който извършва строевия преглед може да се проведе изпит по строева подготовка, както и заслушване на военнослужещите.

(5) При заслушването военнослужещите задължително се разделят по звания и длъжности на строевия плац или в подходящи помещения.

(6) Изпитът по строева подготовка, както и заслушване на военнослужещите може да се проведат и при извършване на друг вид проверки, ако тези мероприятия бъдат планирани и утвърдени.

Чл. 254. При извършване на строеви преглед на машини освен мероприятията по чл. 249 се прави проверка на наличността и състоянието на въоръжението, бойната и другата техника, както и степента на подготовка на личния състав.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

СТРОЙ И СТРОЕВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВОЕНЕН ДУХОВ ОРКЕСТЪР

Раздел I

Строяване на военния духов оркестър

Чл. 255. Военният духов оркестър, когато е без музикалните инструменти, изпълнява всички строеви хватки и действия посочени в този устав.

Чл. 256. (1) При построяване на военното формирование в разгънат строй, оркестърът се строява в ляво от щаба на формированието, съгласно фиг. 58.

(2) При построяване на военното формирование в походен строй, оркестърът се строява след щаба на формированието, съгласно фиг. 59.

(3) При провеждане на ритуали (церемонии) с участието на войски, оркестърът се строява на десния фланг на строя.

Чл. 257. Интервалите и дистанциите в строя на оркестъра са такива, че да осигуряват свиренето на оркестрантите, без да си пречат.

Чл. 258. В строя оркестрантите държат инструментите в дясната ръка.

Чл. 259. (1) За свирене и прекратяването му инструментите винаги се вдигат и свалят по команда (сигнал на диригента).

(2) Сигналите за свирене със сигнална тръба и биене на барабан са посочени в приложение 12.

Чл. 260. Диригентът подава различните команди и сигнали в съответствие с указанията на старшия командир или по негов знак.

Чл. 261. (1) Положението на диригента е с лице към оркестъра.

(2) При команда „**РАВНИС**”, диригентът вдига дясната си ръка енергично нагоре за сигнал „**ВНИМАНИЕ**” (фиг. 78 а), при което оркестрантите повдигат глави.

(3) При команда „**МИРНО**”, диригентът сваля дясната ръка в изходно положение и повдига двете ръце на нивото на раменете (фиг. 78 б). Инструментите се вдигат и след команда „**За по-ЧЕСТ!**”, оркестърът засвирва.

(4) За прекратяване на свиренето от оркестъра, диригентът извършва следните движения за подготовка на оркестъра за прекратяване на свиренето в момента на дирижиране за пет времена:

1. на първото време изнася двете си ръце встрани;
2. на второто ги събира пред гърдите свити в юмрук (фиг. 78 в);
3. на третото ги изнасят встрани и нагоре, като дланите са отворени (фиг. 78 г);
4. на четвъртото ги прибира до бедрата свити отново в юмрук;
5. на петото вдига дясната си ръка с разтворена длан нагоре в знак „**внимание**”, след което замахва рязко наляво и надясно (фиг. 78 д).

(5) За подготовка на оркестъра за прекратяване на свиренето в момента на дирижиране за пет времена, диригентът:

1. на първото време изнася двете си ръце встрани;
2. на второто ги събира пред гърдите свити в юмрук;
3. на третото ги изнасят встрани и нагоре, като дланите са отворени;
4. на четвъртото ги прибира до бедрата свити отново в юмрук;
5. на петото вдига дясната си ръка с разтворена длан нагоре в знак „внимание”, след което замахва рязко наляво и надясно.

(6) След команда или „**На ре-МЪК!**”, („**При но-ЗЕ!**”), се свалят музикалните инструменти, диригентът от положение „внимание”, събира двете ръце пред гърдите в юмрук, изнася ги встрани и нагоре, след което двете ръцете се прибират до бедрата (фиг. 78 е).

фиг. 78 - Положение на диригента с лице към оркестъра

а

б

в

Чл. 262. (1) Положение на диригента с гръб към оркестъра.

(2) При команда „**РАВНИС**”, повдига дясната ръка енергично нагоре за сигнал „**ВНИМАНИЕ**” (фиг. 79).

(3) По този сигнал музикантите повдигат глави и по команда „**МИРНО!**” диригентът сваля дясната си ръка в изходно положение, след което отново я повдига в положение „**внимание**”. Инструментите се вдигат.

(4) При команда „**За по-ЧЕСТ!**”, повдига ръката леко нагоре, завърта дланта наляво, спуска ръката в изходно положение до бедрото и оркестърът започва свиренето.

(5) Свиренето на оркестъра се прекратява, когато диригентът подаде сигнал „**ВНИМАНИЕ**” и замахне рязко наляво и надясно.

(6) При команда „**На ре-МЪК!**”, („**При но-ЗЕ!**”), се свалят музикалните инструменти. Диригентът от положение „**внимание**” енергично прибира ръката в изходно положение до бедрото.

фиг. 79 - Положение на диригента с лице и с гръб към оркестъра

Чл. 263. (1) Основни знаци за управление на оркестъра с **тамбур-мажор** на място:

(2) Строеви стоеж. Тамбур-мажорът се държи в отпусната дясна ръка (за тежестта), върха е легнал на дясното рамо (фиг. 80 а).

(3) По сигнал **„ВНИМАНИЕ“** – от строеви стоеж тамбур-мажорът се изнася рязко нагоре с върха и се задържа във вертикално положение (фиг. 80 б).

(4) По сигнал **„Вдигане на инструменти“** – от сигнал **„ВНИМАНИЕ“**, тамбур-мажорът рязко се отпуска надолу и бързо се връща в положение **„внимание“** (фиг. 80 в).

(5) Започване на свирене с енергичен замах тамбур-мажора се спуска рязко надолу на нивото на колана и започва тактуването.

(6) Тактуване - при тактуването, силните времена се показват с движението на тамбур-мажора надолу, а слабите времена нагоре. В това положение горната част на тамбур-мажора е леко наклонена към дясното рамо.

(7) За прекратяване на свиренето в строеви стоеж се подава сигнал **„ВНИМАНИЕ“**. Тамбур-мажорът се накланя наляво и надясно с горната му част (фиг. 80 г, д). След движение надясно и нагоре се сваля на нивото на колана. Тамбур-мажорът се изнася в положение **„внимание“** и се прибира в основно положение (фиг. 80 е) за две времена. Инструментите се свалят.

фиг. 80 – Положения при управление на оркестъра с **тамбур-мажор**

a

б

в

г

д

е

Раздел II

Действие на военния духов оркестър в движение

Чл. 264. (1) Действия на диригента и оркестъра по време на движение.

(2) Диригентът обявява марша, който ще се изпълнява с лице към оркестъра. Командва **„Ходом МАРШ!“**, като по подготвителната команда музикантите вдигат инструментите, по изпълнителната - диригентът се обръща и тръгва с левия крак. Едновременно с него оркестърът тръгва и засвирва.

(3) Свиренето се прекратява, когато диригентът подаде сигнал **„ВНИМАНИЕ“**. Изчаква три музикални времена, на четвъртото завърта дланта и леко повдига ръката нагоре, на петото рязко я прибира до бедрото, като ръката продължава движението при маршируването.

(4) За да започне да свири отново, оркестърът има два начина с барабанен прибор на малкото барабанче, като на пети такт всички инструменти се вдигат в готовност за свирене и на девети такт се засвирва.

(5) Оркестърът е в движение, диригентът съобщава марша в движение, повдига дясна ръка на ляв крак в положение **„внимание“**, на пети такт на първо време се вдигат инструментите. На осми такт дясната ръка се завърта към лицето и леко се повдига нагоре. На девети такт на първо време, ръката пада рязко надолу и започва свиренето на марша.

Чл. 265. (1) Основни знаци за управление на оркестъра с **тамбур-мажор** в движение.

(2) Основно положение. По време на движение без свирене тамбур-мажорът се държи в дясната ръка в отпуснато положение. Лявата ръка се движи.

(3) Знак **„ВНИМАНИЕ“**. Със стъпването на левия крак тамбур-мажорът се вдига рязко с върха нагоре във вертикално положение, лявата ръка е неподвижна до бедрото.

(4) Вдигане на инструментите. На ляв крак тамбур-мажорът рязко се спуска надолу и бързо се връща в положение **„внимание“**.

(5) Започване на свирене. Тамбур-мажорът от положение **„внимание“** енергично се повдига нагоре и рязко се спуска надолу до нивото на колана. Започва отмерване на темпото на марша **„Тактуване“**.

(6) Тактуване. При отмерване темпото на марша, силните времена се показват чрез движението на тамбур-мажора надолу (с ляв крак), а слабите към върха (с десен крак). Лявата ръка е сгъната в лакътя, когато тамбур-мажорът е на нивото на колана при тактуването на силните времена и опъната силно назад, когато върхът на тамбур-мажора е насочен нагоре по посока на дясното рамо, отмервайки слабите времена.

(7) За прекратяване на свиренето, по време на движение, се подава знак **„ВНИМАНИЕ“**. Преустановяването на свиренето се извършва в три времена.

1. На първо силно време тамбур-мажорът се изнася навън (на дясно).

2. На второ слабо време тамбур-мажорът се вдига в положение **„внимание“**.

3. На трето силно време тамбур-мажорът се позиционира на нивото на колана на тамбур-мажориста.

(8) Оркестърът прекратява свиренето, след което за две времена се свалят инструментите, като на първо време тамбур-мажорът се изнася в положение „**внимание**”, след което на второ време се прибира в изходно положение.

Чл. 266. (1) За промяна посоката на движение чрез тамбур-мажора, наляво или надясно, едновременно с левия крак тамбур-мажорът се вдига хоризонтално на нивото на раменете, указвайки посоката на движение. Главата също е обърната по посока на движението. Оркестърът променя посоката на движение.

(2) С поставянето на левия крак на земята, тамбур-мажорът се позиционира пред гърдите, а главата на тамбур-мажориста е напред по посока на движението. На първото време **тамбур-мажора** се изнася напред, на третото време се прибира на нивото на колана, на четвъртото време се повдига нагоре и на последното пето време, оркестърът се движи право.

Чл. 267. За отдаване на чест в движение се спазват правилата за отдаване на чест, като със стъпването на левия крак на земята, тамбур-мажорът се накланя рязко встрани и надолу към земята. Ръката е изпъната, а главата е обърната към началника.

Раздел III

Положения и действия с инструментите

Чл. 268. (1) В строеви стоеж **флейтата (пиколото)** се държи в дясна ръка долу плътно до бедрото (фиг. 81 а). При подаване на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” от диригента се повдига рязко главата. При подаване на сигнал от диригента за вдигане на инструментите флейтата се изнася с дясната ръка на нивото на брадичката, прихваща се с лявата ръка в позиция за свирене (фиг. 81 б).

(2) Свалянето на инструмента се извършва на два хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента, флейтата се изнася напред (фиг. 81 в), при втората хватка се връща в първоначална позиция, след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**”.

а

б

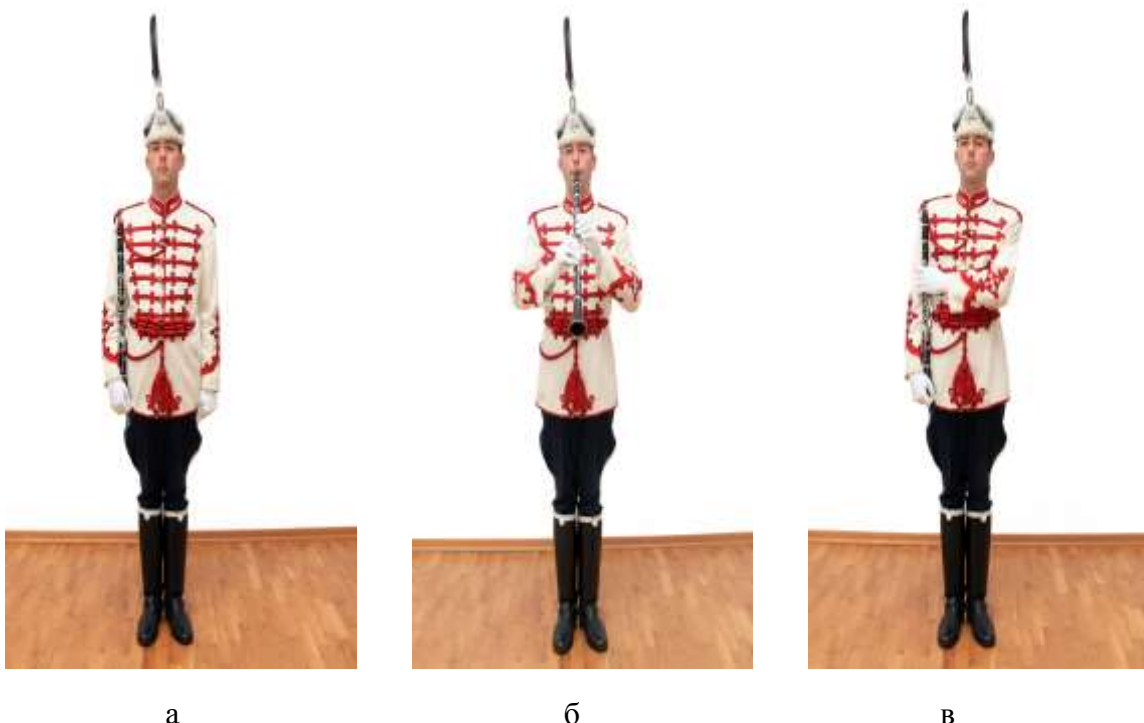
в

фиг. 81 - Флейта

Чл. 269. (1) В строеви стоеж **кларнета (обоя)** се държи в дясна ръка, плътно до бедрото (фиг. 82 а).

(2) При подаване от диригента на сигнал **„ВНИМАНИЕ“** се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, лявата ръка захваща кларнета за горния корпус, изнася се напред под ъгъл 45 градуса и се прихваща с дясната ръка, в позиция за свирене (фиг. 82 б).

(3) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента кларнета се изнася напред (фиг. 82 в), при втората хватка се връща в първоначална позиция, след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал **„ВНИМАНИЕ“** и лявата ръка се прибира до тялото.

а

б

в

фиг. 82 - Кларнет и обой

Чл. 270. (1) В строеви стоеж **саксофона** се държи с дясната ръка. При подаване на сигнал **„ВНИМАНИЕ“** от диригента се повдига рязко главата (фиг. 83 а).

(2) По сигнал за вдигане на инструментите, лявата ръка захваща саксофона и го изнася напред в позиция за свирене (фиг. 83 б).

(3) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента, саксофонът се изнася напред (фиг. 83 в), при втората хватка се връща в първоначална позиция, след което главата се повдига нагоре, както при сигнал **„ВНИМАНИЕ“**.

фиг. 82 - Саксофон

Чл. 271. (1) В строеви стоеж **валдхорната** се държи в дясна ръка плътно до бедрото (фиг. 84 а). При подаване на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” от диригента се повдига рязко главата, прихващайки с лявата ръка машинките на инструмента (фиг. 84 б).

(2) По сигнал за вдигане на инструментите, валдхорната се изнася напред на нивото на гърдите в готовност за свирене (фиг. 84 в).

(3) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента, валдхорната се изнася напред, при втората хватка се връща в първоначална позиция, придържайки инструмента с лявата ръка, след което главата се повдига нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**” и лявата ръка се прибира до тялото.

фиг. 84 - Валдхорна

Чл. 272. (1) В строеви стоеж **тромпета (корнета)** се държи в дясна ръка плътно до бедрото (фиг. 85 а).

(2) При подаване от диригента на сигнал **„ВНИМАНИЕ“** се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, тромпетът се изнася в положение за свирене (фиг. 85 б, в) едновременно, захващайки го с лявата ръка на нивото на устата, в хоризонтално положение.

(3) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента тромпетът се изнася напред (фиг. 85 г), при втората хватка се връща в първоначална позиция (фиг. 85 а), след което главата се повдига нагоре, както при сигнал **„ВНИМАНИЕ“**.

а

б

в

г

фиг. 85 - Тромпет и корнет

Чл. 273. (1) В строеви стоеж **цуктромбона** се държи в дясна ръка плътно до бедрото (фиг. 86 а).

(2) При подаване от диригента на сигнал **„ВНИМАНИЕ“** се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, цуктромбонът се изнася пред тялото, захваща се едновременно и с лявата ръка (фиг. 86 б), след което инструментът се прибира в готовност за свирене (фиг. 86 в).

(3) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента, цуктромбонът се изнася напред (фиг. 86 г), при втората хватка се връща в първоначална позиция, след което главата се повдига нагоре, както при сигнал **„ВНИМАНИЕ“**.

а

б

в

г

фиг. 86 - Цуктромбон

Чл. 274. (1) В строеви стоеж **тенора (баритона)** се държи в дясна ръка плътно до бедрото (фиг. 87 а). При подаване на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” от диригента се повдига рязко главата, прихващайки с лявата ръка корпуса на инструмента (фиг. 87 б). По сигнал за вдигане на инструментите, баритона се изнася напред на нивото на гърдите, в готовност за свирене (фиг. 87 в).

(2) Свалянето на инструмента се извършва на две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента тенора се изнася напред (фиг. 87 г), при втората хватка се връща в първоначална позиция, придържайки инструмента с лявата ръка, след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**” и лявата ръка се прибира до тялото (фиг. 87 а).

а

б

в

г

фиг. 87 - Тенор (баритон)

Чл. 275. (1) В строеви стоеж палките на **малкия барабан** се държат в дясна ръка по канта на панталона плътно до бедрото (фиг. 88 а).

(2) При подаване на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, палките се вдигат на нивото на раменете, прихващайки ги с двете ръце (фиг. 88 б), след което разделените палки се спускат към барабана за свирене (фиг. 88 в).

(3) Палките се прибират на две хватки.

1. Първа хватка - по сигнал на диригента палките се изнасят напред на нивото на раменете и се разделят.

2. При втората хватка ръцете се прибират до тялото (фиг. 88 а), след което главата се повдига рязко нагоре както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**”.

фиг. 88 - Малък барабан

Чл. 276. (1) В строеви стоеж, палката (палките) на **големия барабан** се държи в дясна (лява) ръка по канта на панталона (фиг. 89 а), плътно до бедрото.

(2) При подаване от диригента на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, палката (палките) се вдига рязко на нивото на раменете, като се спуска до барабана. Лявата (дясната) ръка придържа барабана (фиг. 89 б).

(3) Прибирането на палката (палките) се извършва по сигнал от диригента като същата (същите) се прибира в първоначална позиция (фиг. 89 в), след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**”.

фиг. 89 - Голям барабан

Чл. 277. (1) В строеви стоеж **чинелите** се държат в двете ръце по канта на панталона плътно до бедрата (фиг. 90 а).

(2) При подаване на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” от диригента се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, чинелите се вдигат рязко на нивото на гърдите (фиг. 90 б, в), след което се прибират към тялото (фиг. 90 г).

(3) Прибирането на чинелите се извършва в две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента чинелите се изнасят напред. При втората хватка чинелите се прибират плътно до тялото (фиг. 90 а), след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**”.

фиг. 90 - Чинели

Чл. 278. (1) В строеви стоеж **басът** (тубата) се придържа с дясната ръка плътно до тялото (фиг. 91 а).

(2) При подаване от диригента на сигнал „**ВНИМАНИЕ**” се повдига рязко главата и по сигнал за вдигане на инструментите, басът (тубата) се изнася в положение за свирене едновременно, захващайки го (я) с лявата ръка в положение за свирене (фиг. 91 б).

(3) Свалянето на инструмента се извършва в две хватки. Първа хватка - по сигнал на диригента, басът (тубата) се изнася напред (фиг. 91 в). При втората хватка се прибира до тялото (фиг. 91 г), след което главата се повдига рязко нагоре, както при сигнал „**ВНИМАНИЕ**”.

а

б

в

г

фиг. 91 - Бас (туба)

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

Параграф единствен. По смисъла на този устав да се разбира:

1. **Шапка** – фуражка, кепе, барета, пилотка и каска.
2. **Темляк** – ремък, презрамка, колан.
3. **Катарама** – закопчалка с тока на колан.
4. **Затилък** – задната част на приклада на оръжието.
5. **Превозно средство** – включва всички верижни, колесни и други специални машини.
6. **Ефес** – дръжка на сабята.
7. **За подвис** – положение на сабята пред лицето на рапортуващия.
8. **Отделение** (екипаж, разчет) – структура от състава на взвода.
9. **Бойна част** (сектор) за ВМС – структура от състава на кораба.
10. **Група** (секция) за ВМС – структура от състава на бойната част.

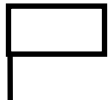

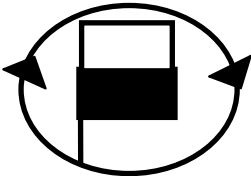
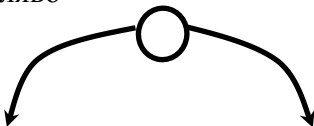

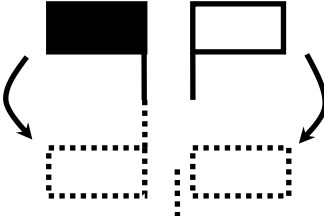

**МИНИСТЪР НА ОТБРАНАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

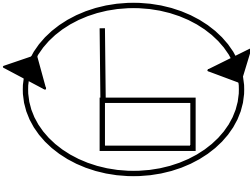
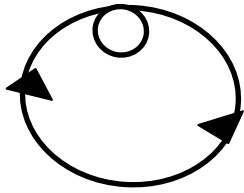
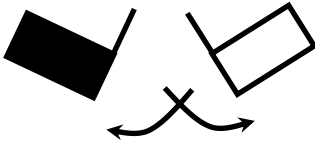
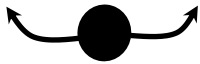
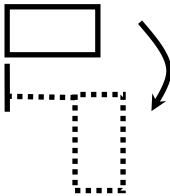

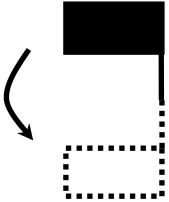

АНИЮ АНГЕЛОВ

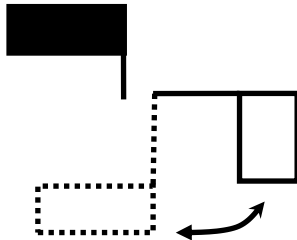

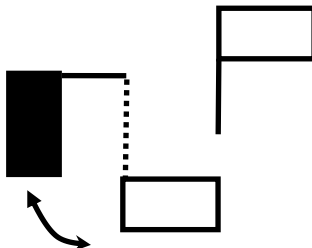
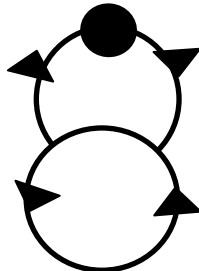
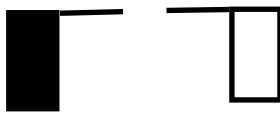

П Р И Л О Ж Е Н И Я

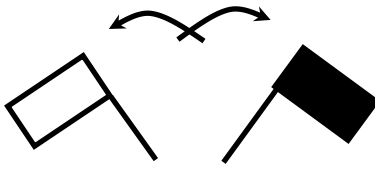
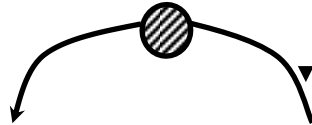

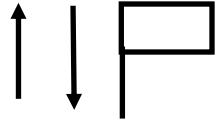

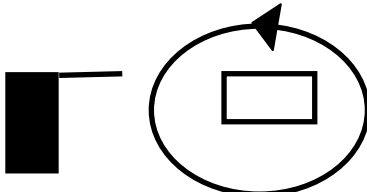
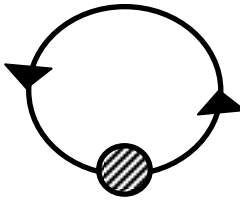
Приложение 1
към чл.6, ал.1, чл.12, т.7 и чл. 251, ал.1

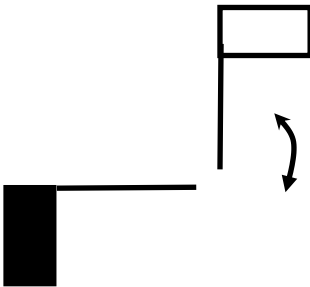
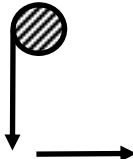
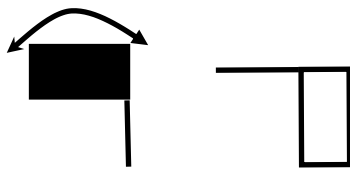

ТАБЛИЦА ЗА СИГНАЛИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРОЯ

№	Сигнал	Условни знаци		
		с ръка	с флагчета	с електрическо фенерче
1.	Внимание (внимание, прави, каквото правя аз; отзив)	вдига се дясната ръка нагоре и се държи до отзива (до повтаряне на сигнал „внимание”)	вдига се с дясната ръка нагоре жълто флагче и се държи до отзива (до повтаряне на сигнал „внимание”) 	с бяла светлина - серия точки
2.	Сбор на командирите (началниците)	вдига се дясната ръка нагоре и се върти над главата, след което ръката рязко се отпуска надолу	също, с червено и жълто флагче в дясната ръка 	с бяла светлина се описва полукръг, като се размахва над главата вдясно или вляво
3.	При машините	вдигат се двете ръце нагоре и се държат до изпълнението	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата - червено флагче 	с бяла светлина чрез размахването му пред себе си вдясно и вляво на височината на рамото
4.	По местата си	вдигат се двете ръце нагоре и рязко се отпускат надолу встрани	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата - червено флагче 	с бяла светлина чрез размахването му отвесно нагоре и надолу

№	Сигнал	Условни знаци		
		с ръка	с флагчета	с електрическо фенерче
5.	Пали	дясната ръка се върти пред себе си	също, като в дясната ръка се държи жълто флагче 	с бяла светлина чрез въртенето му пред себе си
6.	Гаси	размахват се пред себе си двете ръце, отпуснати	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата червено флагче 	с червена светлина, отпуснато надолу, размахва се пред себе си, описвайки полукръг
7.	Марш (напред, продължавай движението в предишното или в ново направление, пътят е свободен)	вдига се дясната ръка нагоре, застава се към страната на движението и се отпуска ръката по посока на движението на височина на рамото	също, с жълто флагче в дясната ръка 	със зелена светлина чрез размахването му отвесно нагоре и надолу
8.	Стой (стоп)	вдига се дясната ръка нагоре и бързо се отпуска надолу пред себе си, като се повтаря до изпълнението	също с червено флагче в дясната ръка 	с червена светлина чрез размахването му отвесно нагоре и надолу

№	Сигнал	Условни знаци		
		с ръка	с флагчета	с електрическо фенерче
9.	Увеличи дистанциите	вдига се лявата ръка нагоре, а дясната се изпъва хоризонтално встрани и се размахва надолу и нагоре до височината на рамото	също, като в дясната ръка се държи жълто, а с лявата червено флагче 	със зелена светлина чрез размахването му във вертикална плоскост се описва осморка
10.	Намали дистанциите	вдига се дясната ръка нагоре, а лявата се изпъва хоризонтално встрани и се размахва надолу и нагоре до височината на рамото	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата червено флагче 	с червена светлина чрез размахването му във вертикална плоскост се описва осморка
11.	В линия машини	изпъват се двете ръце хоризонтално встрани и се държат до отзива	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата - червено флагче 	със зелена светлина чрез размахването му пред себе си вдясно и вляво на височината на рамото

№	Сигнал	Условни знаци		
		с ръка	с флагчета	с електрическо фенерче
12.	В линия колони	в линия взводни колони: вдигат се двете ръце нагоре и се размахват кръстосано над главата	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата червено флагче 	със зелена светлина чрез размахването му над главата вдясно и вляво се описва полукръг
		в линия ротни колони: вдигат се двете ръце нагоре, кръстосват се над главата и държат неподвижно	също, като в дясната ръка се държи жълто, а в лявата червено флагче 	със зелена светлина чрез размахването му над главата вдясно, описвайки полукръг. Фенерчето се връща в първоначалното положение при загасена или скрита от приемащия светлина
13.	В колона	вдига се дясната ръка нагоре и се отпуска, като ръката от лакътя до китката се държи вертикално (повтаря се до отзива)	също, с жълто флагче в дясната ръка 	със зелена светлина се държи първо неподвижно, а после се подава сигналът „Марш“ (повтаря се до отзива)
14.	Всички кръгом	изпълва се лявата ръка хоризонтално встрани, а дясната ръка се вдига нагоре и се върти над главата	също, като с дясната ръка се държи жълто, а с лявата - червено флагче. 	със зелена светлина чрез въртенето му пред себе си

№	Сигнал	Условни знаци		
		с ръка	с флагчета	с електрическо фенерче
15.	Всички надясно (наляво)	изпълва се лявата ръка хоризонтално в страни, а дясната ръка се вдига нагоре, обръща се в посока на завоя и се размахва дясната ръка нагоре и надолу до височината на рамото (повтаря се до изпълнението)	също, като с дясната ръка се държи жълто, а с лявата червено флагче 	С фенерче със зелена светлина чрез размахването му във вертикална плоскост отгоре надолу и в посока на завоя
16.	Авария (принудително спиране)	изпълва се дясната ръка хоризонтално в страни, а лявата се вдига нагоре и се размахва над главата вдясно и вляво	също, като с дясната ръка се държи жълто, а с лявата червено флагче. След подаването на сигнала червеното флагче се поставя на машината под ъгъл 45° 	с червена светлина чрез размахването му пред себе си вдясно и вляво на височината на рамото

ЛЕГЕНДА:

1. В таблиците за сигналите са обозначени: жълто (бяло) флагче - ;

- червено флагче -

- фенерче с бяла светлина - ; фенерче с червена светлина -

- фенерче със зелена светлина - .

2. Сигналното флагче се състои от правоъгълно парче плат с размери 32 x 22 см, което закрепено към дръжка с дължина 40 см. (При липса на жълт плат, може да се използва бял)

ТАБЛИЦА ЗА СИГНАЛИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МАШИНИТЕ
I. СИГНАЛИ ПОДАВАНИ С РЪЦЕ ЗА НАСОЧВАНЕ НА ПРЕВОЗНИТЕ СРЕДСТВА
ПРЕЗ ДЕНЯ

№	ИЛЮСТРАЦИЯ	ОПИСАНИЕ НА СИГНАЛА	ЗНАЧЕНИЕ
1		1. С две ръце се правят движения напред и назад. 2. Дланите трябва да сочат гърдите, все едно превозното средство се „дърпа“.	„НАПРЕД“ или „ПРИДВИЖИ СЕ НАПРЕД“
2		1. С две ръце се правят движения напред и назад. 2. Дланите трябва да сочат превозното средство, все едно превозното средство се „бута“.	„НАЗАД“
3		1. Ръката се премества от рамото хоризонтално в посоката към която превозното средство трябва да завие. 2. „Завий на ляво“ се подава с дясната ръка. 3. „Завий на дясно“ се подава с лявата ръка. 4. Скоростта на движение на ръцете показва скоростта за завиване на превозното средство.	„ЗАВИЙ НА ЛЯВО“ (ДЯСНО)
4		1. Сигналът се извършва с две ръце. а) дланите една към друга – разстоянието между дланите показва дистанцията между машината и препятствието, което машината приближава; б) когато дланите се допрат означава че, разстоянието между машината и препятствието е НУЛА.	ПОКАЗВАНЕ НА ДИСТАНЦИЯТА
5		1. Една или две ръце вдигнати вертикално нагоре (над главата). 2. Дланите трябва да са обърнати към машината.	„СТОП“ („СПРИ“)

№	ИЛЮСТРАЦИЯ	ОПИСАНИЕ НА СИГНАЛА	ЗНАЧЕНИЕ
6		<ol style="list-style-type: none"> 1. Двете ръце са кръстосани в китките над главата. 2. Дланите трябва да са обърнати към машината . 	НЕЗАБАВНО (СПЕШНО) СПИРАНЕ
7		<ol style="list-style-type: none"> 1. С дясна ръка се извършва: <ol style="list-style-type: none"> а) режещо движение срещу гърлото; б) ръката е изпъната и прегъната в лакътя напреко на гърдите към гърлото. 	„СПРИ ДВИГАТЕЛЯ”
8		<ol style="list-style-type: none"> 1. Ръцете се кръстосват със свити юмруци пред гърдите. 2. Ръката е изпъната в посоката на завиване на място. 3. За прекратяване на завиването двете ръце се изпъват в страни от тялото. 	ЗАВИВАНЕ НА МЯСТО НА ЛЯВО/ ДЯСНО (за верижни машини)''

II. СИГНАЛИ ПОДАВАНИ С РЪЦЕ ЗА НАСОЧВАНЕ НА ПРЕВОЗНИТЕ СРЕДСТВА ПРИ НАМАЛЕНА ВИДИМОСТ

№	ИЛЮСТРАЦИЯ	ОПИСАНИЕ НА СИГНАЛА	ЗНАЧЕНИЕ
1		вертикално движение от брадата към кръста с осветително средство	„НАПРЕД”
2		премигване със осветително средство (без да се мести)	„НАЗАД”
3		кръгови движения не по ниско от височината на кръста с осветително средство	„ЗАВИЙ” <ol style="list-style-type: none"> а) по часовниковата стрелка – „НАДЯСНО”; б) обратно на часовниковата стрелка – „НАЛЯВО”.

4		изключи или покрый осветителното средство	а) „СТОП” б) шофьорът трябва да спре при други светлинни сигнали, освен ако сигналите не са уточнени предварително между него и насочващия.
---	--	--	--

ЗАБЕЛЕЖКИ:

1. След насочването и по време на маневрирането, машината трябва да се движи бавно и под контрол.
2. Дневните сигнали (при добра видимост) могат да бъдат комбинирани от насочващия превозното средство в зависимост от условията и размера на зоната за маневриране.
3. При намалена видимост, сигналите се подават чрез осветителни средства (факли, електрически фенерчета, сигнални лампи и др.) със светещата част към превозното средство.
4. Ако осветителното средство се повреди, насочваните машини трябва да спрат незабавно.

ОБОРУДВАНЕ НА СТРОЕВИ ПЛАЦ

1. Строевият плац на военното формирование (фиг. 1) трябва да бъде осветен, озвучен и да осигурява провеждането на:

1.1. Занятия по строева подготовка при действие в пеши строй и строеви преглед на военните формирования (висшите военни училища).

1.2. Занятия по подготовка на личния състав за: провеждане на паради, тренировки с формированията назначени за почетен караул, състезание за най-добро формирование по строева подготовка, развод на караула, проверка на командите изпращани от формированието, построяване на личния състав преди тръгване за занятие, провеждане на инструктажи, ритуали при полагане на военна клетва, при производство на випуска във висшите военни училища и други ритуали.

2. За провеждане на занятия по единична строева подготовка цялата площ на плаца се разделя на строеви площадки, които да осигуряват възможност за качествено изучаване на различните строеви хватки – строева крачка, обръщане на място и в движение, подхождане към началника, отхождане от него и т.н.

2.1. Строевата площадка (фиг. 2) е предназначена за провеждане на занятия в състава на отделението (разчета, екипажа) и трябва да е с размери 8 x 16 метра. Строевите площадки се разполагат равномерно по цялата площ на плаца. Освен тях, на плаца се отделя ивица за преминаване на формированията в тържествен марш.

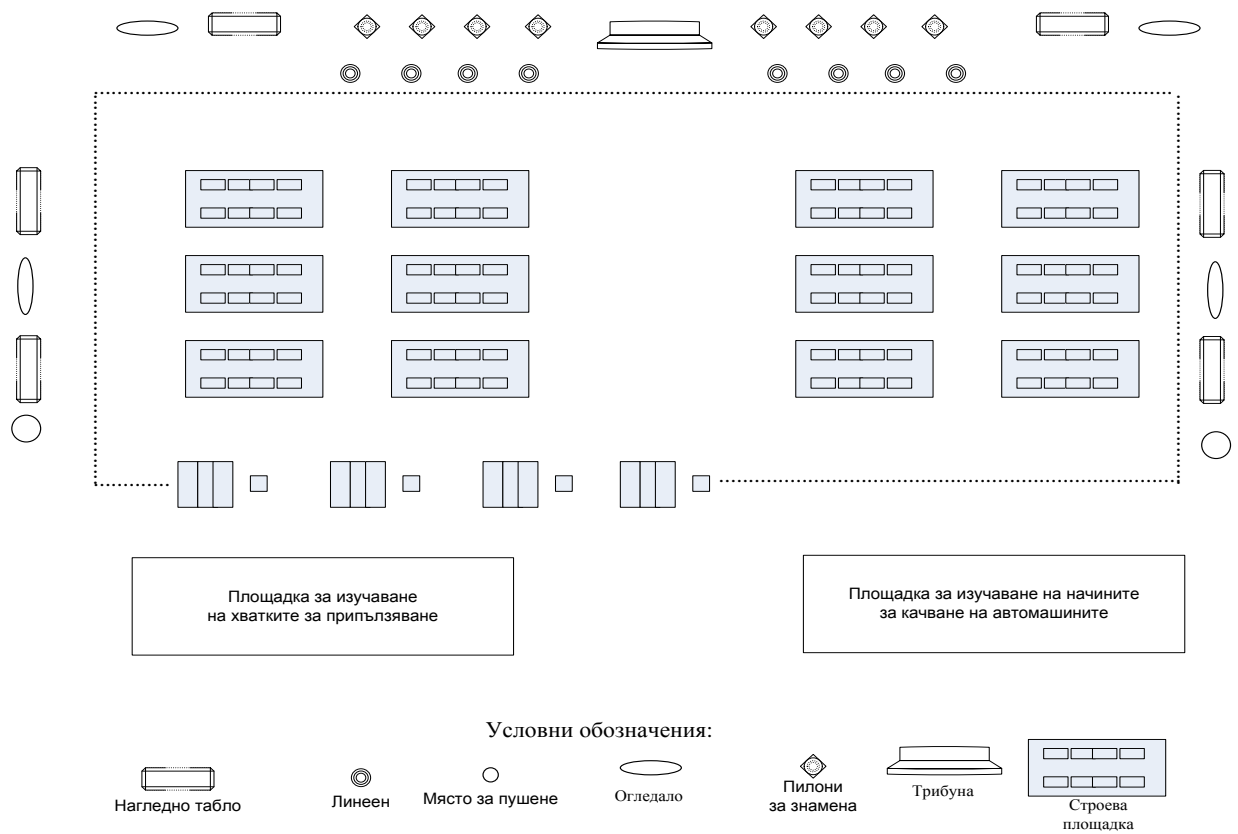
2.2 Линията за минаване на деснофланговете, при провеждане на тържествен марш, трябва да е на разстояние 5 - 8 метра от трибуната, а на една крачка от нея се очертават местата за линейните на 10 -15 метра (15 – 20 крачки) разстояние едно от друго.

3. Всички линии на плац с асфалтово покритие се нанасят с бяла боя, а на места с пясъчно–чакълесто покритие - с негасена вар или друг материал по решение на съответния командир (началник) на военното формирование.

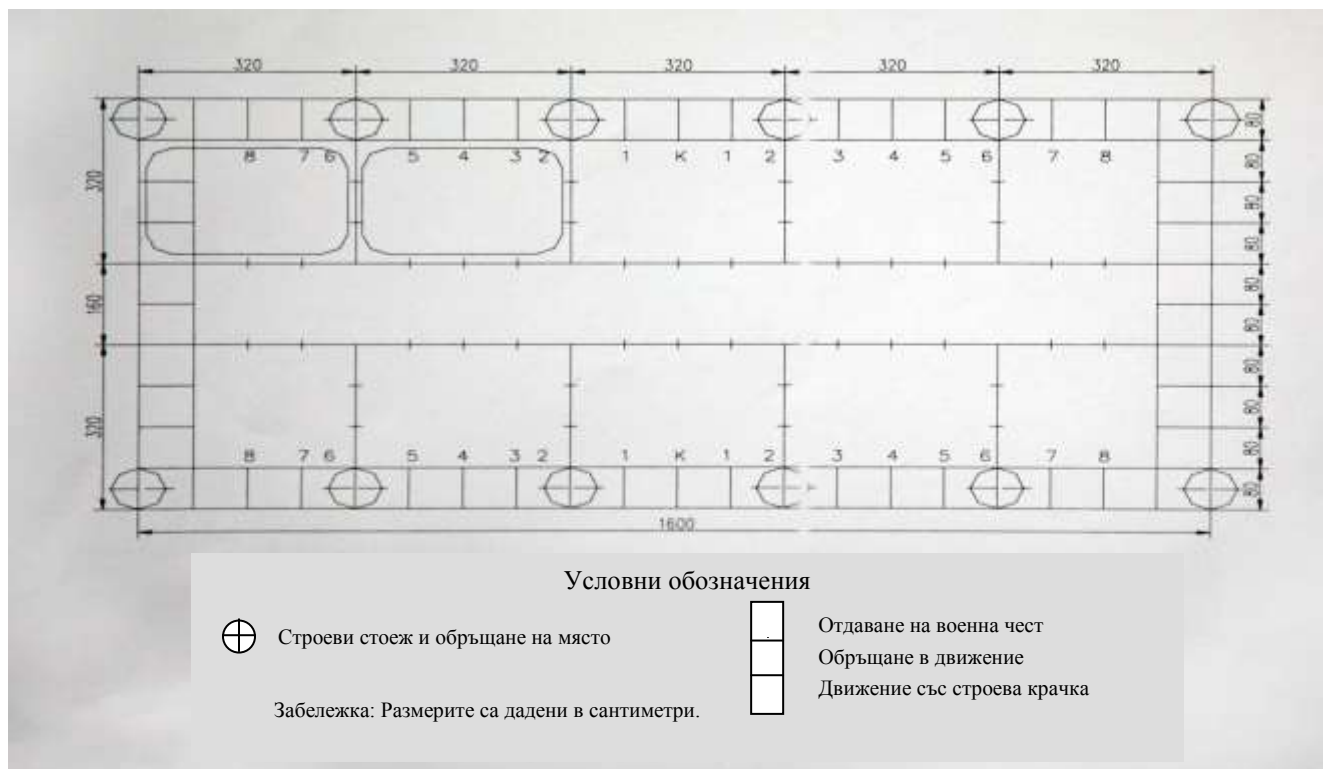
4. В близост до трибуната се поставят пилони за знамена, а в краищата на плаца - принадлежности за лъскане на обувки.

5. За онагледяване на строевите действия, на плацовете може да се поставят и табла с помагала, плакати на фигури от Устава, правила за носене на униформата и други по решение на съответния командир (началник) на военното формирование.

фиг. 1 Оборудване на строевия плац

фиг. 2 Строева площадка

**ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО СТРОЕВА
ПОДГОТОВКА С ОТДЕЛЕНИЕ /ЕКИПАЖ, РАЗЧЕТ/
(вариант)**

УТВЪРЖДАВАМ:

Командир на ____ взвод

(звание, подпис, фамилия)

____ 20 ____ г.

П Л А Н

за провеждане на занятие по строева подготовка
с 1^{-во} отделение от 1^{-ви} взвод

Тема: Строеви хватки и движение без оръжие.

Занятие: Движение със строева крачка.

Учебни цели:

1. Да се научат обучаемите (войниците, матросите, курсантите) да се движат със строева крачка.
2. Да се усъвършенства изпълнението на строевите хватки (обръщания на място).
3. Да се постигне синхрон в изпълнението на хватките.

Учебни въпроси:

1. Тренировка в обръщания на място - надясно, наляво и кръгом.
2. Изучаване на нова хватка - движение със строева крачка.

Място: Строеви плац.

Време: 1 учебен час от 08.30 до 09.15 часа на ____ 20 ____ г.

Метод: Тренировка.

Форма: Всекидневна.

Мерки за безопасност:

Ръководство: Строеви устав.

Ход на занятието

№ по ред	Учебни въпроси	Дейност на ръководителя	Време	Действия на ръководителя и на обучаемите
		I. Подготвителна част Строяване на отделението в заповядания от командира на взвода строй. Отвеждане на отделението до мястото за тренировка.	3 минути	Участвам с отделението в проверката от командира на взвода за наличността, опрятността и готовността за занятието.

II. Основна част				
1.	Обръщане на място.	Тренировка в обръщания на място — надясно, наляво и кръгом.	7 минути	По команда на командира на взвода започвам тренировка в обръщания на място, изучени на миналото занятие; предварително разреждам отделението на 2 крачки.
2.	Движение със строева крачка без оръжие.	Изучаване на нова хватка — движение със строева крачка. Показвам изпълнението на хватката.	35 минути	След показване на правилата за движение със строева крачка от командира на взвода водя отделението на указаното място за занятие.
		а) Движение със строева крачка на подразделения. Изпълнява се по командата „Със строева крачка на подразделения: прави — ЕДНО, ДВЕ, ТРИ (ЧЕТИРИ)!”	25 минути	Обучавам войниците в движение със строева крачка на подразделения в разгънат строй. От средата на правоъгълника подавам командите, а всички войници от отделението изпълняват упражнението. Ако се допуска обща грешка, спирам отделението и показвам как да се отстрани. При грешка на отделен войник го изваждам на една крачка вляво от направлението за движение, заставам до него и в движение поправам грешката. Останалите войници продължават да изпълняват упражнението самостоятелно. Обръщам особено внимание на правилното положение на тялото, на изнасянето на крака и на движението на ръцете. По команда на командира на ротата организирам тренировка със строева крачка с биене на барабан.

		б) Движение със строева крачка, изпълнявана изцяло.	10 минути	По моя команда отделението тренира движение със строева крачка с бавен темп под такт със скорост 60—70 крачки в минута и с постепенното и увеличаване до 110—120 крачки в минута. Следя за правилното движение на войниците и веднага отстранявам забелязаните грешки. Организирам съревнование за най-добро движение със строева крачка.
		III. Заключителна част Разбор на занятието.	5 минути	Правя изводи и посочвам грешките на отделни войници, давам указания над какво да се работи. Поставям задача за подготовка за следващото занятие. След това отделението участва в разбора на занятието от командира на взвода и от командира на ротата.

Командир на 1^{-во} отделение

(звание, подпис, фамилия)
_____ 20__ г.

ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО СТРОЕВА ПОДГОТОВКА С ВЗВОД (вариант)

УТВЪРЖДАВАМ :

Командир на ____ рота

(звание, подпис, фамилия)

_____ 20__ г.

П Л А Н

за провеждане на занятие по строева

подготовка с ____ взвод от ____ рота

Тема: Разгънат и походен строй на взвода в пеши строй.

Занятие: Движение със строева крачка.

Учебни цели:

1. Да се придобият обучаемите навици и умения (войниците, матросите, курсантите) за движение със строева крачка.
2. Да се усъвършенства изпълнението на строевите хватки (обръщания на място).
3. Да се постигне синхрон в изпълнението на хватките.

Учебни въпроси:

1. Построяване на взвода в разгънат строй.
2. Построяване на взвода в походен строй.
3. Построяване на взвода от разгънат строй в походен строй и обратно.

Място: Строеви плац.

Време: От 08.30 до 09.15 часа на _____ 20__ г..

Метод: Тренировка.

Форма: Всекидневна

Мерки за безопасност:

Ръководство: Строеви устав

Ход на занятието

№ по ред	съдържание	време	действия на ръководителя и на обучаемите
	I. Подготвителна част Построяване и отиване до мястото за занятие.	3 минути	Проверявам оръжието, наличността, опрятността и готовността за занятието. Обявявам темата и целта на занятието и водя по учебните места.
	II. Основна част	37 минути	
1.	Построяване на взвода в разгънат строй: а) едноредичен; б) двуредичен.	5 минути	„Взвод, в една (две) редици – СТРОЙ СЕ!“ . Посочвам местата на отделенията и на военнослужещите в строя и реда за построяването.
2.	Построяване на взвода в походен строй: а) в колона по един; б) в колона по двама; в) в колона по трима.	5 минути	„Взвод, в колона по един (по двама, по трима) – СТРОЙ СЕ!“ . Посочвам местата на отделенията в строя и реда за построяването.
3.	Престрояване на взвода: а) от една редица в колона по един и обратно; б) от двуредичен строй в колона по двама; в) от двуредичен строй в колона по един; г) от едноредичен строй в колона по двама; д) от двуредичен строй в колона по трима; е) от колона по трима в колона по един и обратно; ж) от колона по трима в колона по двама.	27 минути	„Взвод, надяс-НО!“ „Взвод, наля-ВО!“ Напомням на командирите на отделенията да се изместят на половин крачка вдясно (вляво). „Взвод, надяс-НО!“ „На ре-МЪК!“ „В колона по един (по двама), ходом- МАРШ!“ Заедно с командира на 1-во отделение показвам действията на първите и вторите номера. „Взвод, надяс-НО!“ „На ре-МЪК!“ „В колона по трима, ходом- МАРШ!“ „Взвод, на ре-МЪК!“ „В колона по един (трима), ходом- МАРШ!“ „Взвод, в колона по двама, ходом-МАРШ!“

	<p>II. Заключение на част</p> <p>Разбор на занятието.</p>	5 минути	<p>Правя изводи и посочвам грешките на отделни войници. Давам указания как да се отстранят допуснатите слабости. Поставям задача за подготовка за следващото занятие. След това взводът участва в разбора на занятието от командира на взвода и от командира на ротата.</p>
--	--	----------	---

Командир на 1^{-ви} взвод
(звание, подпис, фамилия)
_____ 20__ г.

**ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО СТРОЕВА
ПОДГОТОВКА С РОТА /БАТАРЕЯ/
(вариант)**

УТВЪРЖДАВАМ:

Командир на ____ мб

(звание, подпис, фамилия)

_____ 20 ____ г.

П Л А Н
за провеждане на занятие по строева подготовка
с ____ рота от ____ мб

Тема: Строеве на ротата в пеши строй.

Занятие: Строяване на ротата в разгънат строй. Обръщане на място

Учебни цели:

1. Да се постигне сглобеност на ротата при изпълнение на командите за построяване в разгънат строй.
2. Да се затвърдят уменията и съгласуваността на военнослужещите при изпълнение на строеви хватки в състава на ротата.
3. Да се постигне синхрон в изпълнението на хватките.

Учебни въпроси:

1. Строяване на ротата в разгънат строй.
2. Обръщане на място.

Място: Строевия плац.

Време: От 08.30 до 09.15 часа на _____ 20 ____ г.

Ръководство: Строеви устав.

ХОД НА ЗАНЯТИЕТО

№ по ред	учебни въпроси	време	команди и действия на командира на ротата
	I. Подготвителна част	5'	1.Строявам ротата в две редици. 2.Приемам строя. 3.Проверявам наличността и опрятността на обучаемите. 4.Обявявам темата и учебните въпроси на занятието.

№ по ред	учебни въпроси	време	команди и действия на командира на ротата
	II. Основна част	35'	
1.	Строяване на ротата в разгънат двуредичен строй и в линия взводни колони.	20'	Указвам командата „ Рота в две редици – СТРОЙ СЕ! ” и разяснявам действията.
	а) строяване на ротата в двуредичен строй;	2'	Посочвам местата на взводовете и на военнослужещите в строя и реда за построяването. Командирът на първия взвод се построява в ляво от мен и подава команда „ Взвод в две редици – СТРОЙ СЕ! ”. Останалите взводове по команда на своите командири се построяват в ляво от първи взвод. Командирите на взводове подават команди „ РАВНИС! ” и „ МИРНО! ”, в готовност за изпълнение на следващи команди. Тренировка за постигане на целите. Указвам командата и разяснявам действията. „ Рота в линия взводни колони – СТРОЙ СЕ! ”
	б) строяване на ротата в линия взводни колони;	8' 2'	Посочвам местата на взводовете и на военнослужещите в строя и реда за построяването. Командирът на първия взвод се построява в ляво от мен и подава команда „ Взвод в колона по трима (четирима) – СТРОЙ СЕ! ”. Останалите взводове по команда на своите командири се построяват в ляво от първи взвод. След строяването на първи взвод излизам от строя и следя за строяването на ротата. Тренировка за постигане на целите.
		8'	Построявам ротата в две редици. Пристъпвам към тренировка. По команда „ Наля – ВО! ” следя обръщането да се извършва едновременно от всички, на петата на левия крак и на пръстите на десния.
2.	Тренировка за обръщане на място.	15'	За обръщане на строя на строя надясно подавам команда „ Надяс–НО! ”. Следя обръщането да се извършва едновременно от всички, на петата на десния крак и на пръстите на левия. За постигане на синхрон и едновременност в изпълнението на командата при необходимост пристъпвам към тренировка на подразделения.

№ по ред	учебни въпроси	време	команди и действия на командира на ротата
	III. Заключителна част	5'	Построявам ротата в две редици. Извършвам разбор на занятието. Давам указания за следващото занятие. Освобождавам строя (обучаемите).

Командир на рота
(звание, подпис, фамилия)
..... 20..... г.

Подреждане на отличителните знаци на пагоните на военнослужещите

Висши офицерски звания

Генерал
(адмирал)

7 mm

7 mm

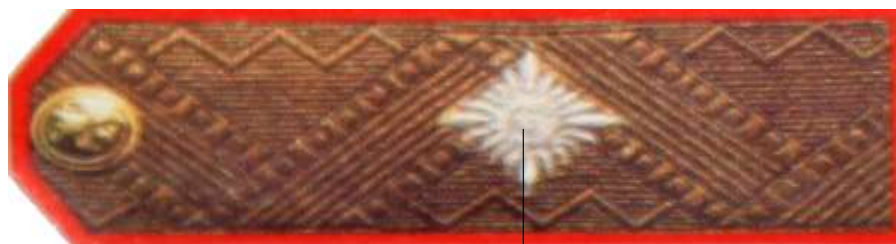
Генерал-лейтенант
(вицеадмирал)

55 mm

7 mm

Генерал-майор
(контраадмирал)

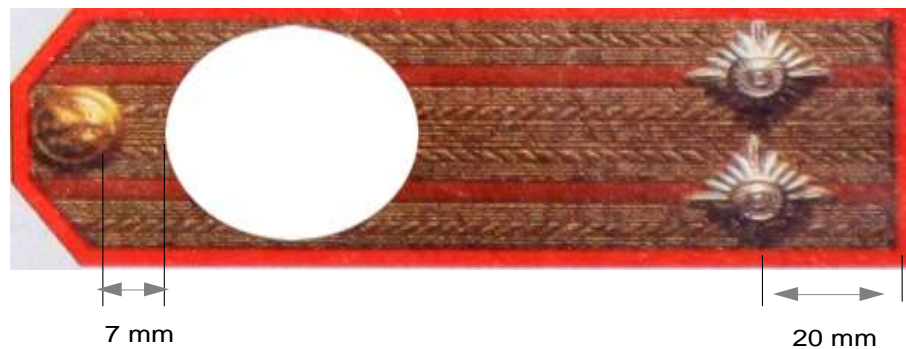
60 mm

Бригаден генерал
(комодор)

Старши офицерски звания

Полковник
(капитан I ранг)

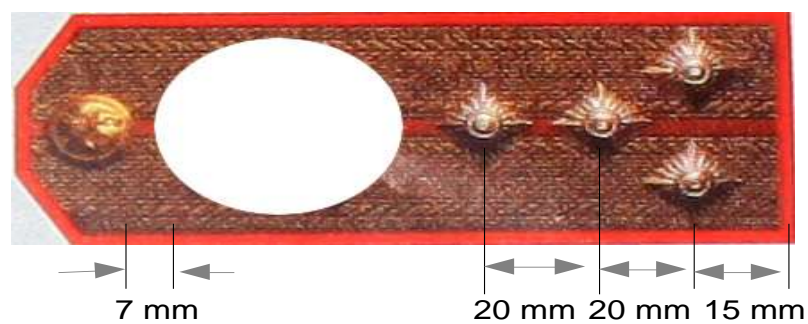

Подполковник
(капитан II ранг)

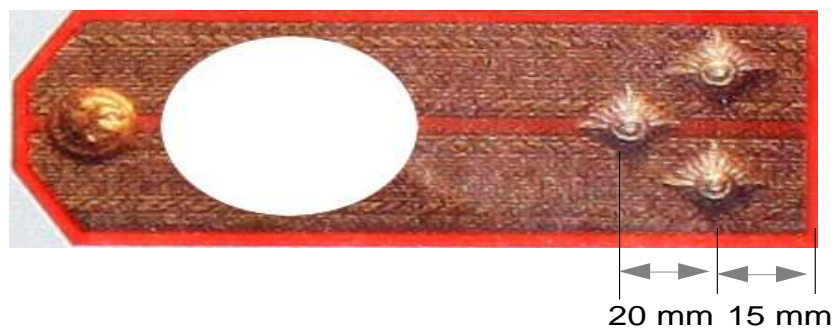

Майор
(капитан III ранг)

Младши офицерски звания

Капитан
(капитан - лейтенант)

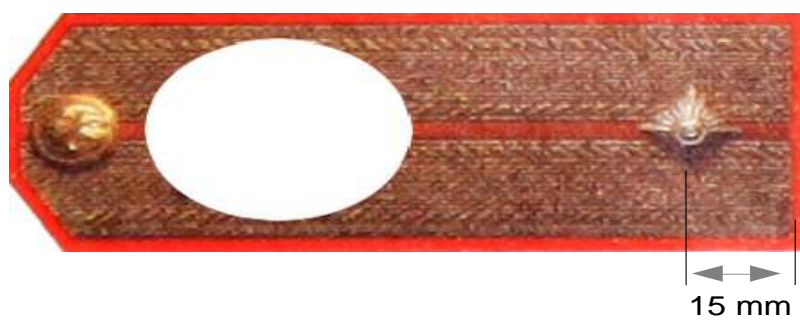

Старши лейтенант

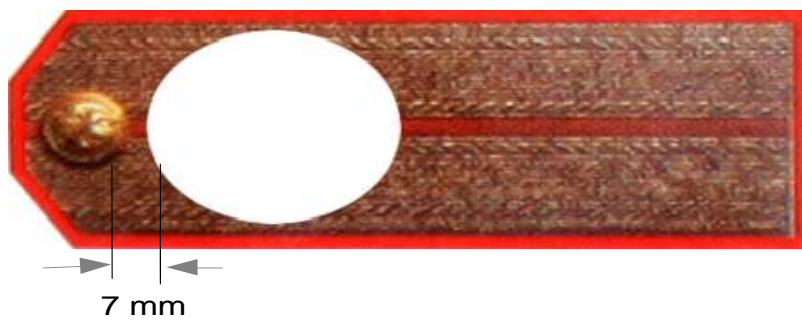

Лейтенант

Звания за офицерски кандидат

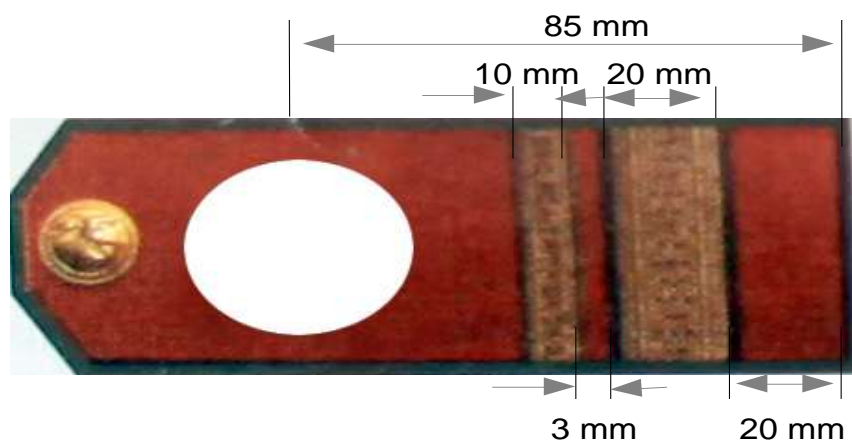

Офицерски кандидат II клас

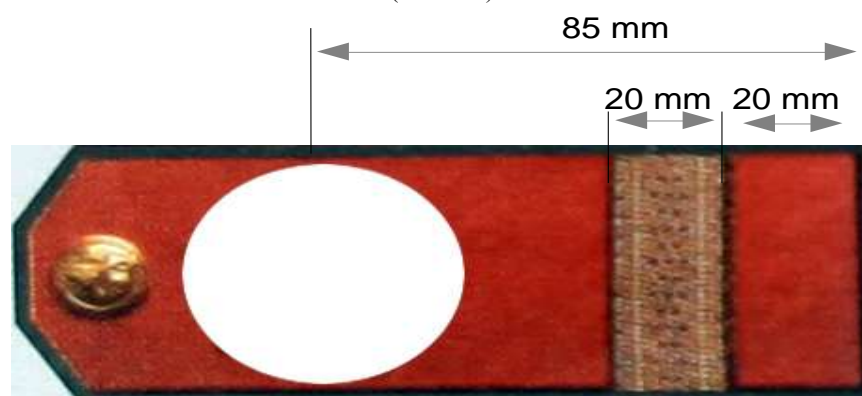

Офицерски кандидат I клас

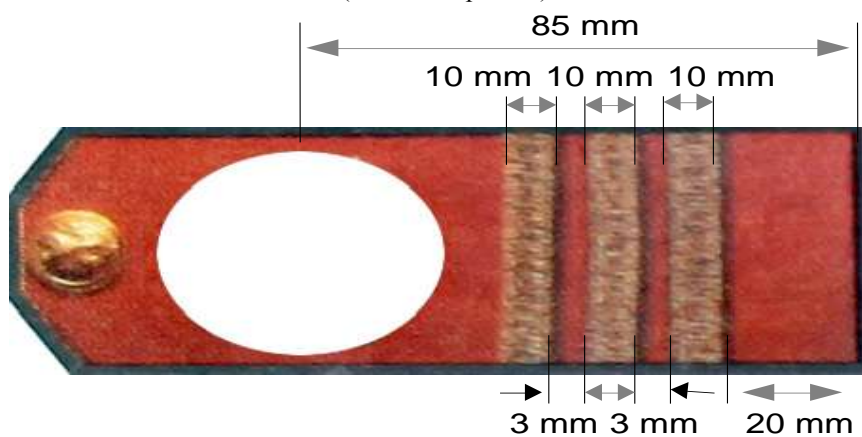
Сержантски звания

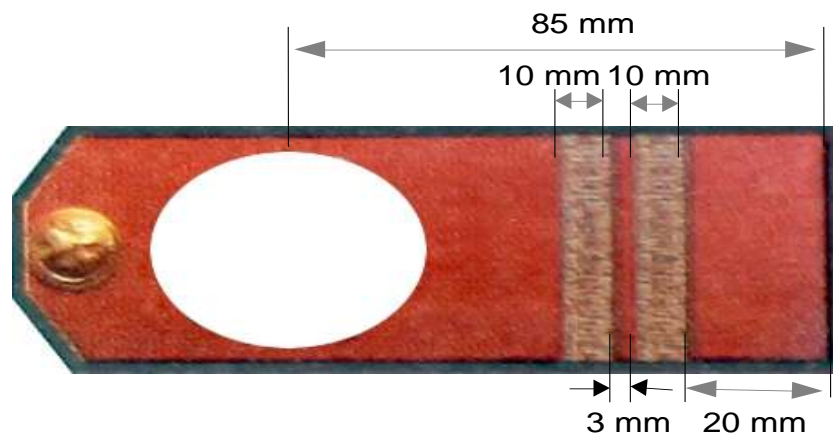
Старшина
(мичман)

Старши сержант
(главен старшина)

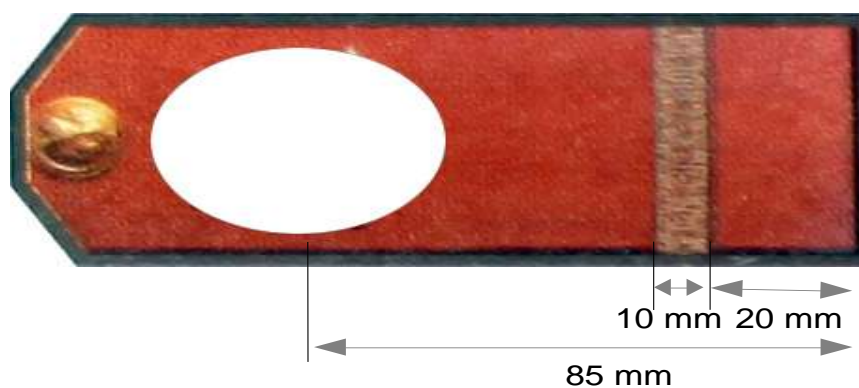

Сержант
(старшина I степен)

Младши сержант
(старшина II степен)

Войнишки звания

Ефрейтор
(старши матрос)

Редник (матрос)

- Забележки:
1. Отличителният знак за военно звание на генералите представлява бродирана четирилъчна звезда с размери 18x18 мм, на адмиралите – бродирана петолъчна звезда с диаметър 26 мм, на старшите офицери – метална четирилъчна звезда с размери 16x16 мм, а на младшите офицери - метална четирилъчна звезда с размери 12x12 мм.
 2. Отличителният знак за старшините, сержантите и войнишкия състав са нашивки с размери, посочени на пагоните.
 3. В белия кръг на пагоните се поставят отличителните знаци на съответния род войска.
 4. Пагоните на курсантите се обкантват.
 5. Основата, обкантовката и чертите на пагоните са в цвят в зависимост от вида въоръжени сили.

ОПИСАНИЕ НА НОСАЧА, ПРЕЗРАМКИТЕ НА БОЙНОТО ЗНАМЕ

1. Знаменосецът носи бойното знаме с помощта на носач, който се изработва от кожена основа и се обшива с червен плат и сребристи кантове.

1.1. Размерите на носача са: дължина на дългата част с отвори за катарамата – 115 см; дължина на късата част с катарамата – 60 см; дължина на гнездото за поставяне на знамето – 15 см с диаметър 5 см, широчина на носача – 7 см.

1.2. Предназначение - носачът се носи от знаменосеца на дясното рамо по диагонал и служи за поставяне на знамето за преминаване в тържествен марш или при други ритуали по разрешение и със заповед на командира (началника) на военното формирование.

1.3. При движение със знаме на рамо носачът с долната си част стои от ляво на нивото на таза, а при движение с поставено в него знаме – отпред.

2. Асистентите на знаменосеца носят презрамки (темляци).

2.1. Презрамката (темляка) се носи от асистентите на знаменосеца, както носача за знамето, но без да се поставя пред тялото.

2.2. Размерите на презрамката (темляка) са идентични с тези на носача, като при тях липсва гнездо за поставяне на знамето.

2.3. В долната си част презрамката (темляка) завършва със сребрист пискюл.

2.4. Катарамата и отворите в носача и презрамката (темляка) трябва да позволява прогонването им в зависимост от телосложението на знаменосеца и асистентите.

УСЛОВНИ ОБОЗНАЧЕНИЯ (съкратени наименования и знаци)

1. СЪКРАЩЕНИЯ НА ДЛЪЖНОСТИТЕ ЗА ФОРМИРОВАНИЯТА ОТ БЪЛГАРСКАТА АРМИЯ

Отделение (екипаж, разчет)

ко – командир на отделение

мк – мерач на картечница

пк – помощник картечар

г – гранатометчик

пг – помощник гранатометчик

мо – мерач оператор

сн – снайперист

мв – механик водач

а – автоматчик

кт – командир на танк

м – мерач

п – пълнач

кр – командир на разчет

нр – номер от разчет

кг – командир на гаубица

кор – командир на оръдие

кбм – командир на бойна машина

кдо – командир на домакинско отделение

ш – шофьор

си – санитарен инструктор

иг – инструктор – готвач

Взвод

кв – командир на взвод

зкв – заместник - командир на взвод

Рота (батарея)

КР – командир на рота (батарея)

ЗКР – заместник – командир на рота (батарея)

ЗКРЛ – заместник – командир на рота (батарея) по логистиката

ГСР – главен сержант на рота (батарея)

ЛР – логистик на рота (батарея)

ЗХ – завеждащ хранилище (склад)

К – командир

ЗК – заместник командир

ГС – главен сержант

Л – логистик

Батальон (дивизион, ескадрила)

КБ – командир на батальон (дивизион, ескадрила)

ЗКБ – заместник – командир на батальон (дивизион, ескадрила)

НЩБ – началник щаб на батальон (дивизион, ескадрила)

ЗКЛБ – заместник-командир по логистиката на батальон (дивизион, ескадрила)

ЗНЩБ – заместник – началник на щаба на батальон (дивизион, ескадрила)

НОЩБ – началник на отделение в щаба на батальон (дивизион, ескадрила)

ГСБ – главен сержант на батальон (дивизион, ескадрила)

Полк

К-рП – командир на полк

КФ – командир на формирование

ВД – военен диригент

ВДО – военен духов оркестър

НКТПФ – началник на контролно – технически пункт на формирование

Военноморска база

Квмб – командир на военноморска база

ЗКвмб – заместник – командир на военноморска база

КК – командир на кораб

ЗКК – заместник – командир на кораб

КБЧ – командир на бойна част

к-р д-н – командир на корабен дивизион

ВО – вахтен офицер

Бригада (база)

КБр – командир на бригада (база)

ЗКБр – заместник – командир на бригада (база)

НЩБр – началник щаб на бригада (база)

ЗКЛБр – заместник–командир по логистиката на бригада (база)

ЗКБрЛП – заместник–командир на бригада (база) по летателната подготовка

ЗКБрАТВ – заместник–командир на бригада (база) по авиационната техника и въоръжението

ЗНЩБр – заместник – началник на щаба на бригада (база)

НОЩБр – началник на отделение в щаб на бригада (база)

НАЗСИ – началник на административно (направление, служба) „Сигурност на информацията”

СПНОБр – старши помощник началник на отделение в щаб на бригада (база)

ПНОБр – помощник началник на отделение в щаб на бригада (база)

НМПБр – началник на медицински пункт на бригада (база)

ГСБр – главен сержант на бригада (база)

2. ИЗПОЛЗВАНИ УСЛОВНИ ЗНАЦИ ЗА ФОРМИРОВАНИЯТА ОТ ВМС

■ – командир

□ – началник щаб / пом.командир (пк)

● – офицери

○ – старшини / сержанти

■ – матроси

б ч – бойна част

ЗАБЕЛЕЖКА: Съкращенията на длъжностите по т.1, касаещи рота, батальон, полк и бригада се отнасят и за аналогичните формирования на плавателни съдове от тактическите нива на Военноморските сили.

**ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА СТРОЕВИ ПРЕГЛЕД
НА ВОЕННО ФОРМИРОВАНИЕ
(вариант)**

УТВЪРЖДАВАМ:

Командир на _____ (в.ф.)

(звание, подпис, фамилия)

_____ 20__ г.

П Л А Н

за провеждане на строеви преглед на _____

Място: Строеви плац

Време: От 08.30 до 09.15 часа на _____ 20__ г.

Форма: Всекидневна, оръжие и противогаз.

№ по ред	Въпроси за проверка	Време
1.	Построявяне на формирането в линия ротни или взводни колони, съобразно мястото за построявяне за строеви преглед.	Преди започването на прегледа
2.	Посрещане на началника, провеждащ прегледа и отдаване на чест: - дисциплина на строя, обръщане на главите от военнослужещите и положението на оръжието при отдаването на чест; - спазване на установените от устава интервали и дистанции между формированията и военнослужещите; - едновременност и отсеченост на отговора на личния състав на поздрава на началника.	5 минути
3.	Проверка на наличието на личния състав и на външния вид на военнослужещите: - състоянието на облеклото и обувките и тяхната изправност; - правилното носене на униформеното облекло, поставяне на отличителните и наградните знаци; - подстригването на личния състав; - наличието и състоянието на въоръжението и снаряжението.	10 минути
4.	Проверка на усвояването на строевите хватки от военнослужещите, на познаването на своите началници и подчинени и на наличието на служебните карти.	15 минути
5.	Представяне на формированията, определени за проверка на строевата подготовка.	5 минути
6.	Единична строева подготовка: - изпълнение на основните строеви хватки и действия без и със оръжие(обикновено от рота се проверява един взвод).	50 минути

7.	Строева сглобеност на формированията: - строеве на отделението; - строеве на взвода; - строеве на ротата.	30 минути
8.	Разбор на резултатите от проверката по строева подготовка.	5 минути
9.	Преминаване на ротите (взводовете) с песни.	10 минути
10.	Преминаване в тържествен марш: - действия на офицерския състав и на линейните; - спазване на установените дистанции и интервали между формированията и военнослужещите; - дисциплина на строя и равнение в редиците; - отмереност на строевата крачка и стегнатост на военнослужещите.	10 минути
11.	Отнасяне на бойното знаме: - действия на знаменосеца, асистентите и на знаменния взвод; - изпълнение на командите от военнослужещите при отнасяне на бойното знаме.	5 минути
12.	Разбор на строевия преглед.	5 минути

Командир на _____

(звание, подпис, фамилия)

_____ 20__ г.

СТРОЕВА ЗАПИСКА
на _____ рота (батальон), военно формирование _____
_____ дата _____

Наименование и количество	Личен състав						Оръжие						Бойна и друга техника					
	о ф и ц е р и	о к ф и н ц д е и р д с а к т и и	с е р ж а н ц и	в о й н и ц и	ц с и л в у ж и л и е л и	в с и ч к о	п и с т о л е т и	а в т о м а т и	л к е а к р и т е ч н и ц и	р к о а т р н т и е ч н и ц и		в с и ч к о	М Т Л Б	Б Т Р	т а н к о в е	в л е к а ч и	и т. н.	в с и ч к о
Видове отчет																		
По списък																		
В строя																		
Разход																		

Командир на военно формирование _____
(военно звание и подпис)

- Забележки:** 1. На обратната страна на строевата записка на батальона (ротата, взвода) се посочват военните звания и фамилиите на командирите на роти, (взводове, отделения), като се започне от първата рота (взвод, отделение), а на строевата записка на бригадата (базата) - военните звания и фамилиите на командирите на батальони (дивизиони, ескадрили) и самостоятелни роти.
2. След попълването, строевата записка се съхранява като документ с гриф за сигурност „за служебно ползване” и когато изпълни предназначението си се унищожава по решение на командира на формированието.
3. Строевата записка се изготвя от командира на ротата (батареята), батальона (дивизиона, ескадрилата), полка, бригадата (базата).

СИГНАЛИ за тръба и барабан

1. ЗАПОЧВАНЕ НА ЗАНЯТИЯТА

2. ПОВЕСТКА

3. ЗАРЯ

Темпо на марш

4. ОТБОЙ

5. СЛУШАЙТЕ ВСИЧКИ

6. СБОР

7. СБОР НА НАЧАЛНИЦИТЕ

8. ОГЪН

Бързо

9. БЕГОМ

10. БОЙНА ТРЕВОГА

11. МАРШ ПО КАРАУЛИТЕ

Темпо на марш

12. ПОВЕСТКА ЗА ТЪРЖЕСТВЕНА ЗАРЯ

(Изпълнява се от фанфари или тръба)

Тържествено (♩=80)

ВИДОВЕ БИЕНИЯ НА РОТНИЯ БАРАБАН

♩ = 120 § 1. ЗА ЗНАМЕТО

The first piece, '1. ЗА ЗНАМЕТО', is in 2/4 time with a tempo of 120 beats per minute. It begins with a forte (f) dynamic and a half-note rest. The melody consists of eighth and quarter notes, with some notes marked with accents. The piece concludes with a repeat sign and a final double bar line.

2. МАРШ ПО КАРАУЛИТЕ

The second piece, '2. МАРШ ПО КАРАУЛИТЕ', is in 2/4 time. It starts with a forte (f) dynamic. The melody is composed of eighth and quarter notes, featuring several accented notes. The piece ends with a repeat sign and a final double bar line.

3. ПОХОДЕН МАРШ № 1

The third piece, '3. ПОХОДЕН МАРШ № 1', is in 2/4 time. It begins with a forte (f) dynamic and a repeat sign. The melody is primarily composed of eighth and quarter notes, with some accented notes. The piece concludes with a repeat sign and a final double bar line.

4. ПОХОДЕН МАРШ № 2

Бързо

5. СБОР

За завършване

Бързо

6. БОЙНА ТРЕВОГА

7. ТЪРЖЕСТВЕНИ-ТРАУРНИ БАРАБАНИ

/За поднасяне на ветци/

Largo

fp \leftarrow *f* *fp* \leftarrow *f*

f sp \leftarrow *f* *f sp* \leftarrow *f*

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗАПОВЕД.....	2
НА МИНИСТЪРА НА ОТБРАНАТА.....	2
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.....	2
ЧАСТ ПЪРВА.....	3
Раздел I.....	3
Общи положения.....	3
Раздел II.....	3
Строеве и управлението им.....	3
Раздел III.....	6
Задължения на командирите (началниците) и военнослужещите.....	6
преди строяването и в строя.....	6
ЧАСТ ВТОРА.....	8
СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ БЕЗ ОРЪЖИЕ И С ОРЪЖИЕ.....	8
ГЛАВА I.....	8
СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ БЕЗ ОРЪЖИЕ.....	8
Раздел I.....	8
Строеви стоеж.....	8
Раздел II.....	10
Обръщане на място.....	10
Раздел III.....	11
Движение.....	11
Раздел IV.....	13
Обръщане в движение.....	13
ГЛАВА II.....	14
СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЯ С ОРЪЖИЕ.....	14
Раздел I.....	14
Строеви стоеж с оръжие.....	14
Раздел II.....	15
Изпълнение на хватки с оръжие на място.....	15
Раздел III.....	24
Обръщане и движение с оръжие.....	24
Раздел IV.....	25
Изпълнение на строеви хватки с карабина на място и в движение.....	25
Раздел V.....	29
Изпълнение на строеви хватки със сабя на място и в движение.....	29
ГЛАВА III.....	34
СТРОЕВИ ХВАТКИ, ИЗПЪЛНЯВАНИ В ПОЛЕВИ УСЛОВИЯ.....	34
ГЛАВА IV.....	40
СТРОЕВИ ХВАТКИ И ДВИЖЕНИЕ С ОРЪЖИЕ.....	40
ИЗПЪЛНЯВАНИ ПО ВРЕМЕ НА РИТУАЛИ (ЦЕРЕМОНИИ).....	40
Раздел I.....	40
Церемония по приемане/сдаване на отговорностите.....	40
на Българските контингенти в многонационална среда.....	40
Раздел II.....	41
Церемония по награждаване на отличили се военнослужещи от.....	41
състава на Българските контингенти в многонационална среда.....	41
ГЛАВА V.....	44
ОТДАВАНЕ НА ВОЕННА ЧЕСТ, ИЗЛИЗАНЕ ОТ СТРОЯ.....	44
И ПОДХОЖДАНЕ КЪМ НАЧАЛНИКА.....	44
Раздел I.....	44
Отдаване на военна чест с шапка на място и в движение без оръжие.....	44
Раздел II.....	45
Отдаване на военна чест без шапка на място и в движение без оръжие.....	45
Отдаване на военна чест с оръжие на място и в движение.....	47
Раздел IV.....	49
Излизане от строя и подхождане към началника.....	49
ЧАСТ ТРЕТА.....	51
ПОЛОЖЕНИЕ НА БОЙНОТО ЗНАМЕ НА ФОРМИРОВАНИЯТА.....	51
В СТРОЯ И НА МАШИНИ.....	51
Раздел I.....	Error! Bookmark not defined.

Положение на бойното знаме	Error! Bookmark not defined.
Ч А С Т Ч Е Т В Ъ Р Т А	54
СТРОЕВЕ И СТРОЕВИ ПРЕГЛЕДИ НА ВОЕННИ ФОРМИРОВАНИЯ	54
В ПЕШИ СТРОЙ И НА МАШИНИ	54
ГЛАВА VI	54
СТРОЕВЕ НА ОТДЕЛЕНИЕ (РАЗЧЕТ, ЕКИПАЖ)	54
Раздел I	54
Разгънат строй и престрояване	54
Раздел II	58
Походен строй и престрояване в движение	58
Раздел III	59
Отдаване на военна чест в строя, на място и в движение	59
ГЛАВА VII	61
СТРОЕВЕ НА ВЗВОДА	61
Раздел I	61
Разгънат строй и престрояване	61
Раздел II	62
Походен строй и престрояване в движение	62
Раздел III	65
Отдаване на военна чест в строя и на място и в движение	65
ГЛАВА VIII	66
СТРОЕВЕ НА РОТА (БАТАРЕЯ)	66
Раздел I	66
Разгънат строй и престрояване	66
Раздел II	67
Походен строй и престрояване в движение	67
Раздел III	68
Отдаване на военна чест в строя и на място и в движение	68
ГЛАВА IX	69
СТРОЕВЕ НА БАТАЛЪОН (ДИВИЗИОН, ЕСКАДРИЛА)	69
Раздел I	69
Разгънат строй	69
Раздел II	70
Походен строй	70
Раздел III	71
Отдаване на военна чест в строя на място и в движение	71
ГЛАВА X	72
СТРОЕВЕ НА КОРАБНИЯ ЕКИПАЖ (ДИВИЗИОН)	72
Раздел I	72
Разгънат строй	72
Раздел II	72
На борда на кораба	72
На пирса и на брега	73
ГЛАВА XI	77
СТРОЕВЕ НА БРИГАДА (БАЗА, ПОЛК)	77
Раздел I	77
Разгънат строй	77
Раздел II	77
Походен строй	77
ГЛАВА XII	80
СТРОЕВЕ НА МАШИНИ НА ВОЕННИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ	80
Раздел I	80
Общи положения	80
Раздел II	88
Строеве на взвода	88
Раздел III	90
Строеве на рота (батарея)	90
Раздел IV	92
Строеве на батальон (дивизион, ескадрила)	92
Раздел V	95
Строеве на бригада (база, полк)	95
Раздел VI	95

Отдаване на военна чест	95
СТРОЕВИ ПРЕГЛЕД НА ВОЕННИТЕ ФОРМИРОВАНИЯ.....	97
И НА МАШИНИ	97
Раздел I.....	97
Общи положения	97
Раздел II.....	97
Строеви преглед в пеши строй.....	97
Раздел III.....	97
Строеви преглед на ротата (батареята).....	97
Раздел IV.....	99
Строеви преглед на батальона (дивизиона, ескадрилата)	99
Раздел V.....	100
Строеви преглед на бригадата (базата, полка).....	100
Раздел VI.....	101
Строеви преглед на машини	101
Раздел VI.....	103
Строеви преглед с изпитване на личния състав.....	103
ГЛАВА XIV	104
СТРОЙ И СТРОЕВИ ДЕЙСТВИЯ НА ВОЕНЕН ДУХОВ ОРКЕСТЪР	104
Раздел I.....	104
Строяване на военния духов оркестър.....	104
Раздел II.....	109
Действие на военния духов оркестър в движение.....	109
ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА	118
П Р И Л О Ж Е Н И Я.....	119
Приложение 1.....	119
ТАБЛИЦА ЗА СИГНАЛИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА СТРОЯ	119
Приложение 2.....	124
ТАБЛИЦА ЗА СИГНАЛИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МАШИНИТЕ.....	124
Приложение 3.....	127
ОБОРУДВАНЕ НА СТРОЕВИ ПЛАЦ.....	127
Приложение 4.....	129
ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО СТРОЕВА ПОДГОТОВКА С ОТДЕЛЕНИЕ /ЕКИПАЖ, РАЗЧЕТ/.....	129
Приложение 5.....	132
ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО	132
СТРОЕВА ПОДГОТОВКА С ВЗВОД	132
Приложение 6.....	135
ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ЗАНЯТИЕ ПО СТРОЕВА ПОДГОТОВКА С РОТА /БАТАРЕЯ/.....	135
Приложение 7.....	138
ПОДРЕЖДАНЕ НА ОТЛИЧИТЕЛНИТЕ ЗНАЦИ НА ВОЕННОСЛУЖЕЩИТЕ.....	140
Приложение 8.....	143
ОПИСАНИЕ НА НОСАЧА, ПРЕЗРАМКИТЕ.....	143
НА БОЙНОТО ЗНАМЕ.....	143
Приложение 9.....	144
УСЛОВНИ ОБОЗНАЧЕНИЯ (съкратени наименования и знаци).....	144
Приложение 10.....	1448
ПЛАН ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА СТРОЕВИ ПРЕГЛЕД	146
НА ВОЕННО ФОРМИРОВАНИЕ	146
Приложение 11.....	148
СТРОЕВА ЗАПИСКА.....	148
Приложение 12.....	151
СИГНАЛИ	149
за тръба и барабан.....	149

АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Главни асистенти:

Бригаден генерал М а р и н Н а ч е в
Полковник Д и н њ о С т о я н о в
Полковник П а в е л А н а н и е в

Асистенти:

Подполковник Д е я н Г е ш е в
Подполковник В е н е л и н Д е р и б е е в
Подполковник Г е о р г и Г е о р г и е в
Подполковник П е т њ р К и н д а л о в
Подполковник Х р и с т о П а н ч е в
Подполковник Е м и л М а н е в
Майор А н т о н Г а ч е в
Цивилен служител Д и м и т њ р Д и м и т р о в

Фотографи:

Старшина М а р и я н К о л е в
Цивилен служител В и л х е л м Й о ц о в
Цивилен служител В я р а Й о в е в а